

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví

Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Mgr. Jindřiška Kotrlová

Digitální informační zdroje v oboru psychologie

Rigorózní práce

Konzultant rigorózní práce PhDr. Eva Bratková

Praha 2009-03-25

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje.

V Praze, 25. března 2009

---

podpis rigorózanta

Identifikační záznam

KOTRLOVÁ, Jindřiška. *Digitální informační zdroje v oboru psychologie [Digital information resources in psychology]*. Praha, 2009. 112 s., 6 s. příl. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Konzultantka rigorózní práce Eva Bratková.

Abstrakt

Tématem rigorózní práce je analyzovat a vyhodnotit digitální informační zdroje v oboru psychologie komerčně nebo volně dostupné v prostředí World Wide Web. Úvodní část práce obsahuje charakteristiku oboru a jeho informační potřeby. Jsou zmíněny instituce, kde vědecká informace vzniká a kde je využívána. V druhé části je pojednáno o problematice elektronického publikování a o terminologických otázkách. Třetí stěžejní část je věnována prezentaci výsledků analýzy a hodnocení vybraných reprezentantů jednotlivých typů digitálních informačních zdrojů z oboru psychologie, kterými zde jsou online časopisy, elektronické archivy a digitální knihovny, bibliografické a plnotextové databáze, elektronické slovníky, elektronické knihy, kolaborativní systémy typu wiki, blogy a osobní stránky, katalogy a rozcestníky. V dílčích částech jsou zdroje charakterizovány a zhodnoceny z hlediska způsobu zpřístupňování obsahu uživatelům. V závěrech je diskutováno o problematice důvěryhodnosti digitálních zdrojů, jsou shrnuty a vyhodnoceny analýzou získané poznatky a formulována doporučení pro využívání zdrojů v ČR. [Autorský abstrakt].

Klíčová slova

elektronické informační zdroje, digitální repozitáře, elektronické časopisy, databáze, blogy, portály (WWW), důvěryhodnost, psychologie

Obsah

<i>Předmluva</i>	5
<i>1 Úvod</i>	7
<i>2 Obor psychologie a jeho informační potřeby</i>	8
2.1 <i>Informační potřeby oboru</i>	11
2.1.1 <i>Specializace v oboru</i>	12
2.1.2 <i>Instituce obor pěstující</i>	14
2.1.3 <i>Vydavatelé a producenti informačních zdrojů v psychologii</i>	14
<i>3 Elektronické publikování</i>	17
3.1 <i>Terminologická východiska</i>	17
3.2 <i>Typologie elektronických zdrojů</i>	20
4 <i>Výsledky analýzy a hodnocení vybraných reprezentantů jednotlivých typů digitálních zdrojů</i>	22
4.1 <i>Metodika výběru zdrojů</i>	22
4.2 <i>Pokračující zdroje – seriály</i>	23
4.2.1 <i>Cognitive Psychology</i>	23
4.2.2 <i>E-psychologie : elektronický časopis ČMPS</i>	28
4.3 <i>Elektronické archivy a digitální knihovny</i>	32
4.3.1 <i>The Warwick Research Archive Project (WRAP)</i>	32
4.3.2 <i>PsyDok</i>	35
4.3.3 <i>History & Theory of Psychology Eprint Archive</i>	39
4.3.4 <i>PEP Archive</i>	43
4.3.5 <i>CogPrints: Cognitive Sciences EPrint Archive</i>	45
4.3.6 <i>The ACM Digital Library</i>	48
4.4 <i>Databáze bibliografické a plnotextové</i>	56
4.4.1 <i>Systémy Americké psychologické asociace (APA Databases)</i>	56
4.4.2 <i>The Education Resources Information Center – ERIC</i>	64
4.4.3 <i>PSYNDEX</i>	69
4.4.4 <i>Nakladatelské databáze, EBSCO</i>	72
4.5 <i>Elektronické slovníky, elektronické knihy</i>	74
4.5.1 <i>Human intelligence</i>	74
4.5.2 <i>The Psychology of Cyberspace</i>	76
4.5.3 <i>Google Books</i>	77
4.6 <i>Kolaborativní systémy – wiki</i>	79
4.7 <i>Blogy a osobní stránky psychologů</i>	81
4.7.1 <i>Zentrum für psychologische Information und Dokumentation – ZPID</i>	82
4.7.2 <i>PsychBLOG.co.uk</i>	82
4.7.3 <i>Jiří Hoskovec, Jaro Křivohlavý, Linda M. Woolfová</i>	83
4.8 <i>Katalogy, portály, rozcestníky</i>	86
4.8.1 <i>Intute : Social Science</i>	87
4.8.2 <i>Psychology Virtual Library</i>	92
4.8.3 <i>LANIC – Latin American Network Information Center</i>	94
<i>5 Diskuse</i>	96
<i>6 Závěr</i>	99
<i>Seznam použité literatury</i>	104
<i>Seznam tabulek</i>	112
<i>Seznam příloh</i>	112

Předmluva

Předkládaná rigorózní práce se zaměřuje na digitální informační zdroje v oboru psychologie, jejich analýzu a vyhodnocení. Téma informačních zdrojů v psychologii již sleduji delší dobu, setkávala jsem se s ním v rámci realizace projektu Informační a poradenský servis pro psychology a veřejnost Českomoravské psychologické společnosti. Nyní je mým dalším úkolem zajišťování informační podpory vědeckým pracovníkům Psychologického ústavu AV ČR, jako součást činností odborné knihovny ústavu.

Práce je vypracována v souladu se schváleným zadáním. Při zpracovávání jsem v určité míře vycházela z vypracované seminární práce na předmět Digitální knihovny s názvem PsyDok – Repozitář úplných textů Virtuální knihovny psychologie : analýza digitální knihovny [KOTRLOVÁ, 2007a], pomůckou mi také byly již publikované články na téma Kde hledat a nacházet odborné informace [KOTRLOVÁ, SKOLKOVÁ, 2005], Psychologie a elektronické informační zdroje [SKOLKOVÁ, KOTRLOVÁ, 2006] a prezentovaný poster na téma Digital Libraries in Psychology [SKOLKOVÁ, KOTRLOVÁ, 2007].

V předkládané rigorózní práci navazuji zejména na svou diplomovou práci na téma Plnotextové informační zdroje z oboru psychologie dostupné v prostředí WWW [KOTRLOVÁ, 2007b]. Vycházím z podobné struktury, analýzu a charakteristiku digitálních informačních zdrojů nyní podstatně rozšiřuji, přidala jsem další reprezentanty jednotlivých typů systémů. Téměř bez změny textu jsem převzala kapitolu Elektronické publikování s podkapitolou Terminologická východiska. Všechny ostatní kapitoly diplomové práce jsem výrazněji přepracovala a doplnila.

Tato rigorózní práce se sestává ze šesti základních kapitol. Po úvodu je stručně představen obor psychologie a jeho informační potřeby. Vznik vědeckých informací a jejich koloběh dokumentuje podkapitola mapující instituce v oboru, vydavatele a producenty informačních zdrojů. Kapitola Elektronické publikování uvádí do problematiky publikování vědeckých informací v prostředí internetu se zaměřením na stěžejní typ dokumentu, a sice článek v odborném časopise. Jádrem práce tvoří čtvrtá kapitola, v níž jsou v sedmi podkapitolách představeny výsledky analýzy a hodnocení vybraných reprezentantů digitálních informačních zdrojů v oboru

psychologie. Téma důvěryhodnosti, které považuji v souvislosti s oborem psychologie za významné, je diskutováno v páté kapitole. Závěr tvoří šestá kapitola, kde shrnuji výsledky analýzy a hodnocení. Práci uzavírá seznam použité literatury, seznam obrázků, tabulek a obrazové přílohy.

Tato rigorózní práce byla připravena a upravena v souladu s platnými vnitřními předpisy FF UK. Má rozsah 112 stran včetně literatury a obsahuje 6 příloh v celkovém rozsahu 6 stran. Při zpracovávání byla použita mimo jiné řada volně dostupných webových zdrojů. Z důvodu možného nadbytečného množství citovaných zdrojů v seznamu použité literatury a pro usnadnění práce s textem v digitální podobě jsou adresy webových stránek a webovských sídel v této práci vřazovány formou poznámky pod čarou. Reprezentanti, jimž je vyhrazena samostatná část kapitoly, jsou uvedeni bibliografickým odkazem v souladu s normami ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2 a nejsou znovu uváděni v seznamu použité literatury, pokud z nich není citováno. Pro citování dokumentů je v této práci využit tzv. Harvardský systém citování v souladu s normami ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2. Dokumenty v seznamu použité literatury nejsou číslovány a jsou řazeny abecedně podle záhlaví. V textu rigorózní práce jsou pro citace užity hranaté závorky, ve kterých je uvedeno verzálkami jméno autora a rok vydání dokumentu, eventuálně údaj o stránkování. Další doplňující informace k textu jsou uváděny v poznámce pod čarou. Názvy informačních zdrojů a jména korporací v této rigorózní práci jsou, je-li to možné, přeloženy do českého jazyka a následně je v kulatých závorkách uveden název v originálním jazyce. Terminologie je také uváděna prioritně v českém jazyce a je doplněna o ekvivalent v jazyce anglickém, resp. v německém. Některé termíny jsem ponechala v jazyce originále, zejména příklady typů dokumentů, které jsou pro přehlednost prezentovány v tabulkách.

Děkuji konzultantce této rigorózní práce PhDr. Evě Bratkové z Ústavu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze za podnětné náměty při zpracování tématu.

1 Úvod

*„Knowledge is of two kinds. We know a subject ourselves,
or we know where we can find information upon it.“*
Samuel Johnson¹

Výše uvedený citát lze vyložit tak, že buď o daném předmětu víme, co potřebujeme, nebo víme, kde informace o něm najdeme. Za znalost, která se cení, pokládá tedy autor citátu i umění potřebnou informaci najít. Podle informací analytiků IDC má mezi roky 2006 až 2011 dojít k desetinásobnému nárůstu množství každoročně vyprodukovaných digitálních informací [NOSKA, 2009]. Dovednost vyhledat požadovanou informaci a vyhodnotit její relevanci bude tedy stále žádanější. Tento jev klade už nyní vysoké nároky na tradiční poskytovatele informací, tj. knihovny a informační střediska. Knihovníci a informační pracovníci z povahy své práce umí zacházet s velkým množstvím informací, umí je vyhledávat, třídit a vyhodnocovat. Také samotná automatizace a digitalizace dnes už nestačí. Knihovny se proto stále více zabývají úvahami na téma: v čem spočívá jejich nová role, co je to jedinečné, co mohou poskytnout uživatelům pouze knihovny, a nejsou to schopni zajistit jiní hráči v nově se rozvíjejícím elektronickém informačním prostředí [LASS, 2007]. Hledají proto další možnosti, jak zužitkovat svůj potenciál, jak lépe zpřístupnit své zdroje a zlepšit služby.

Předkládaná práce se zaměřuje na digitální informační zdroje v oboru psychologie, které jsou dostupné v prostředí World Wide Web. Těchto zdrojů je velké množství a vykazují řadu různých atributů, takže není snadné se v nich orientovat. Také podléhají proměnlivosti, a to jak vnější, tak vnitřní. Dochází relativně často ke změnám v majetkových právech, což s sebou přináší jiný kontext jejich umístění, nárůst objemu dat mění systémové procesy. Knihovníci a informační pracovníci disponují nástroji, které eliminují nebezpečí ztráty přístupových cest k informačním zdrojům. Jsou jimi zejména identifikátory určující jednoznačně zdroj, a to nezávisle na konkrétním digitálním prostředí, a metadata sloužící k zajištění integrity a

---

• 1 URL: <http://www.samueljohnson.com/apocryph.html#12/>

autenticity zdroje, a to zejména pro dlouhodobé uchování a zpřístupnění.

Tato práce si klade za cíl, učinit alespoň základní přehled o typech a strukturách digitálních zdrojů pro uživatele vědeckých informací oboru psychologie. Zaměřuje se zejména na hledisko funkčnosti a na způsoby zpřístupňování obsahu uživatelům. Získané poznatky mohou sloužit jak informačním pracovníkům, tak psychologům – uživatelům vědeckých informací, a dalším zájemcům, kteří hledají orientaci v oborových informacích. Obsahem práce není analýza a prezentace informačních zdrojů z aplikovaných disciplín oboru, které slouží převážně laické veřejnosti. Tím není snižována hodnota těchto zdrojů, autorka práce je si vědoma, že mají často velký význam v praxi pomáhající profese. Takových zdrojů je však v prostředí internetu značné množství a jejich analýza a vyhodnocování by bylo úkolem pro tým několika odborníků – psychologů.

2 Obor psychologie a jeho informační potřeby

Kořeny psychologie se nacházejí ve filosofii. Termín je utvořen kombinací slov *psyché* (řec.) – duše a *logos* (řec.) – slovo, věda. Poprvé jej použil pro pojmenování nauky o duši Marcus Marulus v roce 1517 [HARTL, 2000, s. 475]. Řada autorů datuje vznik psychologie jako samostatného oboru rokem 1860, kdy vyšlo dílo G. T. Fechnera *Základy psychofyziky* [HARTL, 2000, s. 476]. Psychologie se stává samostatným vědním oborem na konci 19. století, kdy se začínají uplatňovat empirické postupy a dochází k tzv. empirickému obratu [KERN, 1999, s. 269]. Za zakladatele je považován Wilhelm Wundt [VÁGNEROVÁ, 2004, s. 9], který založil v Německu roku 1879 první psychologickou laboratoř a v roce 1881 první časopis experimentální psychologie s názvem *Philosophische Studien* (Filozofické studie), v roce 1903 na něj navázaly *Psychologische Studien* (Psychologické studie) [HARTL, 2000, s. 771].

Psychologie je podle Vágnerové [2004, s. 9] obor, který se zabývá zkoumáním psychických, resp. duševních jevů, a zákonitostí jejich fungování, resp. rozvoje. Patří sem všechny varianty psychických projevů, vědomé i nevědomé, jež jsou součástí nepozorovatelného vědomí jedince, nebo ty, které mají povahu měřitelných

aktivit, tj. chování. Psychologie je tedy vědou o psychických procesech i jejich vnějších projevech. Srovnejme tuto definici s Kernovým pojetím [1999, s. 269]. Podle něj je psychologie věda, která použitím empirických metod (sebe pozorování, pozorování druhých) dospívá k ověřitelným výpovědím o prožívání a chování člověka – je tedy vědou o prožívání a chování člověka.

Psychologie jako samostatná empirická věda pracuje se dvěma různými metodami – sebe pozorování (introspekce) a pozorování druhých (pozorování chování). Prožívání je přístupné sebe pozorováním, kdy vnitřní prožívání popisuje sám prožívající subjekt, je tedy vždy subjektivní [KERN, 1999, s. 30]. Zkoumání chování se děje pozorováním z vnějšího pohledu konstatovaného chování osob a doprovodných tělesných (fyziologických) změn. Toto zkoumání je objektivní (intersubjektivní). K dispozici jsou tři dílčí metody – experiment, psychodiagnostický test a rozhovor [KERN, 1999, s. 285]. Obecná metodika zahrnuje vymezení vlastností dat, jejich shromažďování, vyhodnocení, zveřejnění výsledků nových výzkumů, začlenění ověřených výsledků do již existujících poznatků.

V psychologickém výzkumu jsou využívány jak kvantitativní, tak kvalitativní metody. Kvantitativní výzkum poskytuje informace o kauzalitě a o větších skupinách, které umožňují generalizaci zjištění [ŠTĚPANÍKOVÁ, 1999, s. 22]. V kvalitativním výzkumu se získávají data v přirozeném prostředí (rodina, školní třída, pracovní tým), důraz je kladen na výklad zkoumaných jevů očima účastníka [HARTL, 2000, s. 687]. Tento způsob výzkumu je vhodným nástrojem získávání informací o interaktivních procesech účastníků výzkumu, o malých skupinách.

Je však třeba mít na paměti omezení, kterými je platnost vědecké výpovědi ovlivněna. Psychologie usiluje o jednoznačný výsledek, a proto si všímá člověka s ohledem na určité otázky a určitá témata, včetně kontextu a prostředí. Výpovědi proto mohou být jen dílčí a nemohou postihnout celek člověka [KERN, 1999, s. 282].

Ebbinghaus přispěl k oddělení psychologie od filosofie, když v roce 1885 prokázal, že paměť a učení mohou být zkoumány experimentálně. Oblasti, na které byla soustředěna pozornost a kde bylo dosaženo významných výsledků, byly tyto: výzkumy učení, intelekt a výkon, měření inteligence, vývoj dítěte [HARTL, 2000, s.

477]. Počátkem 20. století vzniká v USA behaviorismus, který se soustřeďuje na laboratorní experimenty, psychologii chápe jako vědu o chování člověka a živočichů, je kladen důraz na pozorovatelné a měřitelné, vědomí je považováno za objektivně nezkoumatelné [HARTL, 2000, s. 71]. V 50. letech vzniká humanistická psychologie, jež vrací psychologii z laboratoří do běžného života, středem zájmu je člověk a jeho subjektivní prožívání, uplatňuje se ve výchově, v poradenství, v terapii. Zaměřuje se na tvořivost, seberealizaci, možnost volby. Za nejvyšší hodnotu je považována lidská důstojnost [HARTL, 2000, s. 480]. Vedle těchto dvou zásadních psychologických konceptů 20. století existuje psychoanalytický směr a psychologie gestaltu. V druhé polovině 20. století se začíná utvářet nový směr – transpersonální psychologie, jako důsledek znovuobjevení možností tzv. rozšířeného vědomí [HOSKOVEC, 2002, s.180]. Vznik teorie informace, exploze techniky a rozvoj informačních a komunikačních technologií ovlivnilo i myšlení psychologů a odrazilo se i v jejich výzkumech. Vzniká kognitivní psychologie jako psychologie poznávacích procesů, vycházející z konceptů nebehaviorismu, z teorie verbálního učení, z teorie informace a komunikace, z lingvistiky aj. [HOSKOVEC, 2002, s. 210].

Do Čech přichází psychologie jako vědecká disciplína v 19. století z Německa a Rakouska. V roce 1920 je založen Psychotechnický ústav Masarykovy akademie práce, později se osamostatnil a jako Ústřední psychotechnický ústav se věnoval otázkám volby a výběru povolání dospělých osob. V Brně je v roce 1926 založen jako první vědecké psychologické pracoviště Psychologický ústav při Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Kolem roku 1927 se v Praze etabluje skupina odborníků, kteří zakládají vědecký spolek – Psychologickou společnost, která s výjimkou nepříznivých poměrů (nacistická okupace, počátek 50. let) vyvíjí svou činnost dodnes.

Po převzetí moci komunisty postihlo psychologii to, co ostatní společenské vědy, byla pod ideologickou kontrolou. Psychologové se tehdy zabývali experimentálním zkoumáním chování dětí a mládeže, psychologii práce a organizace, problematikou psychodiagnostických testů [Českomoravská psychologická společnost, 2003, s. 8]. V 90. letech 20. století zaznamenáváme nárůst zájmu mladých lidí o studium oboru

psychologie. Uplatnění nacházejí především ve zdravotnictví, ve školství, v sociálních službách, v neposlední řadě také v akademické oblasti.

2.1 Informační potřeby oboru

Psychologii jako aplikovaný obor nacházíme téměř v každém resortu. První seznámení s oborem se děje na středních školách v rámci výuky společenských věd. Pro přípravu na povolání psychologa je v České republice určen jednak pětiletý magisterský studijní program, jednak dvouletý navazující magisterský program. V posledních letech se situace proměnila, některé české a moravské katedry psychologie stejně jako v jiných oborech získaly akreditaci pro tříletý bakalářský program a navazující dvouletý magisterský program. V zahraničí je náplň i délka studijních programů různá, může se odlišovat i v rámci jedné země a jejích univerzit.

Mezi nejpočetnější konzumenty literatury oboru psychologie jsou studenti psychologie, sociální práce, studenti pedagogických, lékařských a teologických fakult. Otázky oboru se dále objevují v oborech ekonomických, uměleckých, s bezpečnostně právní problematikou a dalších. Při studiu jsou studenti vedeni k práci s literaturou, ke studiu využívají převážně monografie. Články nejsou sledovány tak významně jako v jiných vědách (přírodní vědy, žurnalistika, politologie aj.). Vývoj v oboru také nepostupuje tak rychle jako ve vědách přírodních, doporučovaná literatura tedy tolik nestárne. Druhou nejvýznamnější skupinou uživatelů jsou akademičtí pracovníci – psychologové působící na univerzitách a ve výzkumných institucích. Důležitou roli hrají instituce zabývající se postgraduálním vzděláváním, jejichž vzdělávací programy mohou být součástí legislativních předpisů (v Česku např. Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví v Praze – program klinické psychologie, dětské klinické psychologie, soudní psychiatrie a psychologie, psychoterapie), nebo agentury či společnosti působící na soukromé bázi, kdy veškeré kurzy a výcviky jsou plně hrazené frekventanty. Nelze opominout odborníky příbuzných oborů, zejména lékařství, pedagogiky, sociální práce aj.

Psychologové působící ve výzkumu jsou v českých podmínkách velmi často zapojeni

do vysokoškolské výuky. Jak pro vlastní výzkum, tak pro práci se studenty využívají nejrůznější dostupné typy informačních zdrojů – z tištěných publikací nejvíce monografie, na druhém místě jsou články v časopisech, sborníky z konferencí a též výzkumné zprávy. Využívány jsou fondy knihoven prostřednictvím OPACů, licencované elektronické plnotextové databáze a webové stránky vybraných nakladatelství. Způsoby, jak se dovídají o novinkách v oboru, jsou rozmanité. Patří k nim sledování produkce nakladatelů a nabídky knihkupců, studium vybraných časopisů, využívání odkazů uvedených ve studované knize či v článku či informace od kolegy. Sledování a studium zahraničních zdrojů je nutnou součástí vědecké práce, v akademické psychologii je převážně sledována cizojazyčná produkce [KOTRLOVÁ, 2005, s. 56].

Psychologie je jednou z vědeckých disciplín, jež se široce uplatňuje v praktické sféře jako aplikovaný obor. V České republice s novou legislativou po roce 1989 vznikají soukromé poradenské firmy a agentury, soukromé ordinace klinické psychologie, občanská sdružení zaměřená na psychosociální služby. Dlouholetou tradici mají pedagogicko-psychologické poradny či rodinné poradny. Informační potřeby pracovníků v těchto zařízeních jsou značně odlišné od potřeb vysokoškolských pedagogů nebo vědeckých pracovníků v základním výzkumu. Také využívání informačních zdrojů se odlišuje [KOTRLOVÁ, 2005, s. 41].

2.1.1 Specializace v oboru

Psychologie je oborem členícím se do řady specializací – subdisciplín. Určitým vodítkem pro seznámení se s rozmanitými aplikacemi psychologie, resp. s proniknutím oboru do nejrůznějších lidských činností, může být již zmiňovaný Psychologický slovník [HARTL, 2000, s. 478-486], kde výklady jednotlivých pojmů „psychologie s přívlasky“ zaujímají až osm stran. Nezasvěcenému čtenáři však některá hesla mohou znít až nesrozumitelně – psychologie biodromální, hormická, vektorová aj.

V České republice se setkáváme se několika základními specializacemi, které korespondují s uplatněním absolventů oboru v místní praxi. Lze je vysledovat z několika zdrojů – např. na webových stránkách kateder psychologie v ČR jsou

uvedeny tyto subdisciplíny: historie psychologie, sociální a klinická psychologie, psychologie práce, organizace a řízení, pedagogická a matematická psychologie, obecná a vývojová psychologie, psychologická metodologie, psychologie osobnosti, psychologie poradenská, psychopatologie, psychodiagnostika, manželské a rodinné poradenství, forenzní a penitenciární psychologie, sexuální psychologie, neuropsychologie, psychohygiena, psychologie ekonomického chování, psychologie v gynekologii a porodnictví, manažerská psychologie, znalectví v psychologii.

Další specializace, resp. užší aplikace, se v České republice objevují zřídka, spíše jako rozšíření již stávající nabídky. Určující moment má společenská poptávka, která může kolísat podle aktuálního dění. Příkladem může být psychologie drogových závislostí¹, psychoonkologie, psychologie krizí a katastrof, psychologie dopravy a jiné. Určujícím prvkem je též stávající legislativa. Ve zdravotnictví (specializace klinická psychologie) je vyžadováno další postgraduální vzdělávání zakončené atestací, v institucích pod gescí MŠMT jsou stanovené požadavky na vzdělání.

Významným zdrojem, kde lze nalézt současné aktuální oblasti psychologie ve světě, jsou materiály připravovaných velkých mezinárodních kongresů, zejména kongresy Mezinárodního svazu psychologických věd – IUPsyS² a Evropské federace psychologických asociací – EFPA³. V prvních oznámeních jsou vždy nabídnuty oblasti, v kterých lze prezentovat vědeckou práci. Kongres EFPA 2007 uváděl 18 položek, u IUPsyS 2008 nacházíme 25 základních témat, které jsou dále členěny. Zajímavým vodítkem může být také klasifikace oborů⁴ sestavená Americkou psychologickou asociací, používaná v databázi PsycINFO. Má 22 základních položek s řadou dalších podtémat.

Další diferenciaci psychologie koresponduje s rozvojem společnosti. Poptávka po psychologických poznatcích také ovlivňuje vznik a etablování se dalších specializací. V podstatě lze hovořit o aplikaci psychologických poznatků v těch odvětvích lidské činnosti, kde se ukáže jako přínosná. Tak psychologie proniká také např. do prostředí internetu, nejen jako do platformy pro poskytování poradenských služeb, ale sama

-
- 1 V Česku je dnes zahrnuta do nově etablovaného oboru adiktologie na 1. lékařské fakultě UK.
  - 2 International Union of Psychological Sciences, URL: <http://iupsys.org/>
  - 3 European Federation of Psychologists' Associations, URL: <http://efpa.be/>
  - 4 URL: <http://www.apa.org/psycinfo/about/classcodes.html/>

zkoumá tento fenomén z různých hledisek [ŠMAHEL, 2003].

2.1.2 Instituce obor pěstující

Psychologie jako obor je pěstována na filozofických, lékařských, humanitních a sociálních fakultách, ať už jako studijní program s akreditací nebo jako součást výuky společenských věd. Pozornost je jí věnována dále v rozmanitých výzkumných institucích, jednak typu Psychologického ústavu AVČR a jednak typu výzkumných ústavů s užším zaměřením, např. Ústav Maxe Plancka pro kognitivní vědu a neurovědy v Lipsku¹.

Psychologickými tématy se také zabývají profesní společnosti a asociace, které formou vzdělávacích akcí a vydáváním literatury přispívají k rozvoji oboru a šíření poznatků. V téměř každé zemi působí národní psychologická společnost, dále často profesní asociace podle převládajících specializací, nejsou výjimkou sdružení zaměřená na určitou školu či směr v psychologii.

Jak již bylo uvedeno, psychologie je jedním z vědních oborů, který se široce uplatňuje v praxi. Provází v podstatě člověka od jeho narození přes dospívání a zralý věk až do stáří a umírání. Ve vyspělých společnostech působí pak instituce, prostřednictvím nichž zajišťují potřebný druh péče převážně multidisciplinární týmy, kde součástí je i psycholog. Ten při poskytování potřebné využívá poznatky aplikované psychologie. Jde o poradenská centra pro ranou péči, pedagogicko-psychologické poradny, rodinné poradny. V oblasti zdravotnictví působí také převážně centra s klinickými multidisciplinárními týmy, v pracovní sféře se setkáváme s poradenskými a konzultačními agenturami.

2.1.3 Vydavatelé a producenti informačních zdrojů v psychologii

Jak již bylo řečeno výše, v sociálních vědách se využívá kontinuálně jak monografií, tak článků. Informace v těchto oborech nestárnou rychle, naopak se k nim z nejrůznějších důvodů mohou psychologové vracet. Získávání literatury je vázáno v současné době především na finanční prostředky, efektivní využívání pak závisí na

---

• 1 URL: <http://www.cbs.mpg.de/>

její dostupnosti a v neposlední řadě také na jazykové schopnosti uživatelů.

Literatura a zejména odborná dnes vzniká pomocí počítačových programů, je tedy tzv. „born digital“ (digitálně zrozená). Jsou to především nakladatelé, kdo využívají této skutečnosti k tomu, aby zpřístupňovali vydávané texty ve velké míře, převážně bezplatně až na úroveň abstraktu nebo části kapitoly. Není výjimkou dostupnost úplných textů článků na internetu pro předplatitele tištěné verze. Je možné zakoupit přístupy k jednotlivým článkům z časopisů nebo sborníků. Renomovaní nakladatelé zajišťují odborné posuzování vydávaných textů. Důvěryhodnost publikovaných informací je tak v určité míře zajištěna.

Mezi největší nakladatele světové psychologické literatury patří např. Hogrefe & Huber, Taylor & Francis, Sage Publications. Mezi nakladatele s velkým podílem psychologické literatury lze zařadit např. nakladatelství Guilford Press, Elsevier, Springer, Wiley, Haworth Press aj. Také univerzity provozují vlastní nakladatelství, některá svou produkcí přesahují hranice své země, např. Oxford University Press, Cambridge University Press, Stanford University Press. Již zmíněné profesní společnosti bývají také často vydavateli odborných publikací a časopisů, mezi největší patří Americká psychologická společnost a Britská psychologická společnost.

Produkce v České republice ve srovnání se zahraničím je relativně skromná. Svě psychologické edice mají nakladatelství Grada Publishing, Triton, Portál. Psychodiagnostické testy vydává pro český a slovenský trh nakladatelství Testcentrum - Hogrefe (pobočka Hogrefe & Huber) a Psychoadiagnostika, a.s., Brno, od roku 2007 také Cassys Psychodiagnostika. Odborné monografie z oboru psychologie se občas objeví v nakladatelských plánech dalších nakladatelství – Academia, Karolinum a některých dalších. Psychologický ústav AVČR vydává recenzovaný časopis *Československá psychologie* (1957-, abstrakta článků jsou dostupná na internetu¹). Nakladatelství Univerzity Karlovy Karolinum vydává časopis *Psychologie v ekonomické praxi* (1946-, na internetu jsou dostupné obsahy od r. 2000², od roku 2009 bude vycházet pod názvem *Psychologie pro praxi*). České a moravské univerzity vydávají své publikační řady, v nichž je čas od času zařazena

-
- 1 URL: <http://csppsych.psu.cas.cz/>
  - 2 URL: <http://psychologie.ff.cuni.cz/PEP/>

psychologická tematika připravená pracovníky kateder¹. Nakladatelství Portál vydává populárně naučný měsíčník *Psychologie Dnes* (1998-). Také organizátoři psychologických konferencí mají snahu publikovat výstupy. Např. Českomoravská psychologická společnost zajišťuje pravidelná tištěná vydání příspěvků z národní konference Psychologické dny, v roce 2008 již v pořadí dvacáté šesté, formou sborníku², taktéž jiní pořadatelé publikují výstupy z konferencí, často jen v elektronické podobě na CD-ROM.

Psychologické digitální plnotextové zdroje v českém jazyce jsou ojedinělé. Když pomíneme texty roztroušené po internetu (na serverech univerzit, v rámci osobních webových stránek, v tematických webových portálech pro laickou veřejnost), lze kontinuálně využívat těchto zdrojů³:

- *Psychosom : časopis pro psychosomatickou a psychoterapeutickou medicínu* [online]. Liberec : Institut rodinné terapie a psychosomatické medicíny v Liberci, [2003]-. ISSN 1214-6102. Dostupný na WWW: <<http://www.psychosom.cz/>>;
- *E-psychologie : elektronický časopis ČMPS* [online]. Praha : Českomoravská psychologická společnost, 2007-. ISSN 1802-8853. Dostupný na WWW: <<http://e-psycholog.eu/>>;
- KRAJHANZL, Jan (ed.). *Český portál ekopsychologie* [online]. 2007-. Dostupný na WWW: <<http://www.vztahkprirode.cz/>>;
- HUMPOLÍČEK, Pavel (ed.). *Prolegomena Scénotestu : internetový časopis se zaměřením na projektivní a vývojovou psychodiagnostiku* [online]. Brno : Centrum výzkumu vývoje osobnosti a etnicity, 2002-. ISSN 1214-0090. Dostupný na WWW: <http://www.phil.muni.cz/~hump/Scenotest_Prolegomena_CZE/>;

• 1 Některé příklady: Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et historica. Studia psychologica; Annales psychologici (Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně); Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Philosophica. Psychologica

• 2 Uživatelům jsou k dispozici sborníky v sudých letech od roku 1996, od roku 2004 je vydáván tištěný souhrn abstraktů s přílohou plných textů na CD-ROM. V lichých letech pořádá konferenci Slovenská psychologická společnost, která rovněž publikuje sborník příspěvků.

• 3 Zdroje byly vybrány z elektronického katalogu Národní knihovny (s výjimkou zdroje Testcentrum – Hogrefe).

- JÁNSKÝ, Josef. *Grafologie : psychologie písma* [online]. Dostupný na WWW: <<http://www.grafolog.cz>>;
- *Help 24 : psychologie duševního zdraví* [online]. Dostupný na WWW: <<http://www.help24.cz>>;
- Testcentrum - Hogrefe. *Psychologická diagnostika : informační server pro psychology* [online]. Dostupné na WWW: <<http://www.psychodiagnostika.cz/>>.

3 Elektronické publikování

Počátky elektronického publikování spadají do přelomu 80. a 90. let 20. století, kdy Tim Berners-Lee vyvinul systém umožňující editování a propojování textů nebo jejich částí pomocí hypertextových odkazů. Tato služba nazvaná World Wide Web se začala rozšiřovat koncem roku 1993, kdy byla uvedena do provozu první verze graficky orientovaného prohlížeče Mosaic vyvinutého v NCSA¹ ve Spojených státech [SKLENÁK, 2001].

POKORNÝ [1999] popisuje v článku „Elektronické časopisy a jejich vliv na infrastrukturu vědeckých znalostí“ možnosti elektronického publikování a nastiňuje vize pro vědeckou práci v budoucnosti, tak jak je nahlížel před deseti lety. Lze nyní konstatovat, že vize jsou naplněny a v lecčems předstiženy. V současné době je zejména ve vědě komunikace bez využití informačních a komunikačních technologií nemyslitelná.

3.1 Terminologická východiska

Elektronické publikování lze definovat jako tvorbu dokumentů s využitím kancelářské výpočetní techniky. Její výsledky zpřístupněné určité skupině uživatelů jsou formou elektronického publikování. Za elektronickou publikaci můžeme tedy

---

• 1 National Center for Supercomputing Applications, University of Illinois,
 • URL: <http://www.ncsa.uiuc.edu/>

považovat v podstatě jakýkoli dokument zpřístupňovaný v elektronické podobě určitému okruhu uživatelů [JEDLIČKOVÁ, 1999]. Tuto definici zpřesňuje výklad České terminologické databáze knihovnictví a informační vědy – TDKIV zdůrazňující vlastnost elektronického (ekvivalentně digitálního¹) dokumentu, a to digitální způsob záznamu informací a z něho vyplývající větší nezávislost a oddělitelnost obsahu dokumentu od nosiče dat. Digitální uložení informace umožňuje aplikaci operativnějších individuálních metod práce s informacemi, např. vyhledávání a změny [CELBOVÁ, 2004a].

Elektronické publikace typu online² jsou zpřístupňované v lokální nebo globální síti. Offline forma elektronického publikování je pak fixace dokumentů na digitálním nosiči (např. CD-ROM, DVD). Podobně je také definována elektronická kniha³.

R. Kling a G. McKim definují v roce 1999 elektronickou publikaci (electronic publication) jako dokument šířený primárně prostřednictvím elektronického média. Rozhodujícím je podle autorů distribuční médium, protože elektronickou publikaci lze vytisknout a šířit dále v tištěné formě. Ve shodě s touto definicí jsou články umístěny na webové stránce (ať už s jakýmkoli omezeními a podmínkami) a články šířeny prostřednictvím elektronické pošty elektronickou publikací [KLING; McKIM, 1999]. KLING a McKIM [1999] dále uvádějí, že termín elektronický časopis (electronic journal) je v tehdejší diskusi o vědeckém komunikačním systému charakterizován rozpornými způsoby. Nejsou rozlišovány vlastnosti, jako je recenzování, paralelnost elektronické a tištěné formy a další. Vymezuji proto typ „e-journal“ jako editovaný soubor článků, který je distribuovaný převážně předplatitelům v elektronické podobě. Články mohou a nemusí být recenzovány (peer-reviewed).

Do kontrastu s výše vymezeným staví autoři typ „hybrid paper-electronic journal“

-
- 1 Diskuse na toto téma proběhla v elektronické konferenci <terminologie@cvut.cz>, kde ekvivalence elektronický a digitální byla zpochybněna, neboť termín „electronic“ se používal již v době, kdy byla data ukládána analogovým zápisem, a vztahuje se ke způsobu přenosu dat – elektronickou cestou. Z tohoto vyplývá, že termín „elektronický“ je nadřazený termínu „digitální“ [SVOBODA, 2004].
  - 2 Termín se používá ve dvou pravopisných podobách: on-line i online. Databáze TDKIV uvádí formu online, v této práci je tedy užívána forma dle TDKIV (podobně offline).
  - 3 1. Kniha v digitální podobě, tedy vytvořená na počítači nebo převedená do digitální podoby.
– 2. Jednoúčelové fyzické přenosné zařízení umožňující jednoduchou manipulaci s textem dokumentu . 3. Elektronickou knihou se někdy rozumí kniha v digitální podobě vydaná na fyzickém nosiči (např. na CD-ROM) [CELBOVÁ, 2004c].

(zkráceně „p-e journal“). Zde jde již o soubor recenzovaných článků dostupných sice také elektronickými kanály, primárně je však distribuován v papírové formě. Autoři dále konstatují, že jen málo odborníků rozlišuje mezi výše uvedenými typy elektronických publikací. Typ „p-e journal“ je nazýván často jednoduše „e-journal“. Mnohé vědecké časopisy se přeměňují do podoby „p-e journal“. Autoři se domnívají, že zprávy o exponenciálním nárůstu časopisů typu „e-journal“ znamenají vlastně nárůst typu „p-e journal“. Není to nepodstatné, protože časopisy typu „p-e journal“ přinášejí dobré jméno a recenzní metody ustanovené v „papírovém světě“ do své elektronické verze. Naproti tomu, nové časopisy typu „e-journal“ musí počítat s problémy v etablování své legitimacy a riziko selhání je vyšší [KLING; McKIM, 1999].

Ukazuje se, že pro autory bylo v té době klíčovým problémem recenzování odborných textů na internetu a pokusili se tedy o novou terminologii. Z obou termínů se ujal jen „e-journal“, charakterizující převážně časopis šířený pouze v digitální formě. Nicméně terminologická databáze TDKIV termín překládá jako *elektronický časopis* a vymezuje jej volněji jako elektronickou publikaci, která má charakteristiky časopisu a je publikovaná v elektronické podobě dostupné obvykle online. Může se jednat o elektronické verze tištěných časopisů nebo originální časopis dostupný pouze v elektronické podobě (e-zine, web-zine) [CELBOVÁ, 2004b]. Databáze TDKIV současně uvádí termín *hybridní časopis* jako „elektronický časopis vydávaný a zpřístupňovaný v tištěné i elektronické verzi na internetu nebo na kompaktních discích. Tištěná verze je na rozdíl od elektronického časopisu primární formou publikace hybridního časopisu, elektronická forma je doplňkovou formou, i když někdy může obsahovat příspěvky nezařazené do tištěné verze.“ [MATUŠÍK, 2003].

Ukazuje se, že zásadní vlastnost publikace určené vědecké obci – recenzování – je obtížné určovat pomocí typologie a je tedy žádoucí věnovat pozornost sdělení nakladatele a redakce o vlastnostech konkrétního časopisu.

POKORNÝ [1999] v již zmíněném článku posuzuje elektronické časopisy z hlediska jejich technických možností a dělí je na časopisy první, druhé a třetí generace. První a druhá generace jsou časopisy, které buď zcela kopírují (první generace) nebo rozšiřují (druhá generace) stávající papírovou formu. Podrobně se věnuje generaci třetí, tj. pouze elektronickým, a jejich novým koncepcím, což jsou archivy preprintů, dále pak

kombinace databáze s časopisem, publikování „žijících článků¹“, spolupráce v oblasti bádání se speciální podporou publikování a integrace vědeckých časopisů.

3.2 Typologie elektronických zdrojů

BRATKOVÁ [2005] v článku „K otázkám pojmu, třídění a typologie internetových a webovských informačních zdrojů“ uvádí a detailně objasňuje pojmy vztahující se k elektronickým zdrojům v prostředí internetu. Pro toto prostředí je podle autorky sporné užívání pojmu „dokument“, které již nepostačuje k zahrnutí dalších forem informací, jež jsou prostřednictvím internetu komunikovány. Uvažuje o používání pojmu „**nedokumentové informační prameny (zdroje)**“, což je vyloženo jako „nehmotné“ informační zdroje, které zajišťují vysílání a přenos informací prostřednictvím energie [NOVÁKOVÁ, 1983; STRAKA, 1990, cit. v BRATKOVÁ, 2005]. Uvažujeme-li o typech informačních zdrojů převážně využívaných v oboru psychologie, jsou to stále dokumenty v tradiční podobě – knihy a články, jejichž širší využívání podporuje elektronická forma, aniž by měnila obsah dokumentu. Novými typy užívanými v oboru mohou být takové „nedokumentové informační prameny“, které se vyznačují interaktivností, dynamičností, multimediálností a hypertextovostí. Takovým typem může být např. blog, jehož součástí jsou videa, fotografie, zvukové záznamy rozhovorů nebo i aplikace fungující jako psychodiagnostický test.

K hlavním a podstatným kritériím pro typologii internetových informačních zdrojů patří typ přenášených informací a jejich formát [BRATKOVÁ, 2005]. V oblasti tvorby popisných metadat sloužících k obecnému popisu zdrojů za účelem jejich vyhledání, identifikace a výběru je v současné době poměrně rozšířená iniciativa mezinárodního virtuálního společenství DCMI (Dublin Core Metadata Initiative²). Jde o jednoduchý metadatový standard, známý pod zkratkou DC, dostatečně propracovaný, univerzální a flexibilní. DC vytipovává základní vlastnosti společné všem typům intelektuálních výtvorů (knihy, články, obrázky, fotografie, hudební díla,

-
- 1 Tzv. žijící články jsou průběžně aktualizovány autorem, podle J. Pokorného jde o praxi v druhé generaci elektronických časopisů.
  - 2 URL:<http://dublincore.org/>

program, webová stránka apod.) bez ohledu na jejich formu a způsob realizace [BARTOŠEK, 2004].

Tato práce je věnována těm typům informačních zdrojů v prostředí internetu, které obsahují vědecké informace z oboru psychologie. Jsou jimi elektronické seriály (recenzované elektronické časopisy), elektronické archivy, digitální knihovny, plnotextové a bibliografické databáze, elektronické slovníky a knihy, osobní stránky a blogy vědců¹. Typy informačních zdrojů, jež mohou urychlit přístup k vědeckým informacím, jsou katalogy, portály a rozcestníky. Uvedené typy zdrojů mohou obsahovat jak úplné texty, tak pouze bibliografické údaje, abstrakta a některé služby, jimiž se daný zdroj stává pro uživatele efektivnější.

Pro vědeckou práci jsou podstatné úplné texty dokumentů. Termín *plnotextový zdroj* je doslovný překlad z anglického *fulltext resource*. Databáze TDKIV tento pojem neobsahuje, definuje však pojmy podřazené – *plný text* (úplná verze textového sdělení zpřístupněná při jeho komunikování formou elektronického dokumentu. Obvykle se vymezuje negativně jako protiklad k redukovanému textu nebo k bibliografické informaci o dokumentu [KUČEROVÁ, 2004a]) a *plnotextová databáze* (textová databáze, jejíž datovou základnu tvoří plné texty dokumentů. Obvykle se jako plnotextová označuje databáze umožňující plnotextové vyhledávání podle textových řetězců za pomoci invertovaného souboru [KUČEROVÁ, 2004b]).

Elektronické seriály, elektronické archivy, elektronické slovníky, knihy a blogy jsou další informační zdroje, které řadíme k plnotextovým.

Bibliografické databáze obsahují obvykle velké množství údajů o dokumentech, jejich předností bývá vysoká granularita bibliografického popisu, která mj. usnadňuje vyhledávání informací. SKLENÁK [2001] uvádí, že bibliografická databáze je taková databáze, jejíž datovou základnu tvoří bibliografické informace, vymezené obsahově, typem popisovaných zdrojů nebo jejich lokací. Slouží především k vyhledávání bibliografických informací; může být propojena i se systémem dodávání původních dokumentů. Obsah je uložen v jednotně strukturovaných bibliografických záznamech, umožňujících vyhledávání podle hodnoty obsažených

---

• 1 Blog může být považován také za osobní stránku, rozlišení v této práci však spočívá v charakteru tvorby zdroje. Za osobní stránku je zde považována statická webová stránka, kdežto blog je webová služba využívaná zpravidla k publikování textů.

položek. Pravidla popisu i jeho podrobnost se mohou v různých databázích lišit. Základní typy bibliografických databází v současné době podle Sklenáka [2001] představují elektronické katalogy knihoven a archivů, oborové databáze zpřístupňované databázovými centry a seznamy zdrojů internetu.

Osobní stránky mohou být dvojího typu, mohou obsahovat úplné texty článků, nebo např. seznam publikací formou bibliografických odkazů. **Katalogy, portály** a **rozcestníky** mohou být anotované nebo jen utříděné podle určitých hledisek a kategorií.

Pojmem, kterým může být v prostředí internetu definován jak soubor úplných textů, tak soubory bibliografických záznamů, je **digitální knihovna**. Výklad tohoto termínu je však složitější a odborníci se dosud neshodli na jednom znění. Pro účely této práce je vhodná jedna z definic Borgmannové [1999, s. 234], která vysvětluje digitální knihovnu „...jako soubor elektronických zdrojů a souvisejících technologických prostředků pro vytváření, vyhledávání a využívání informací. V tomto smyslu jsou digitální knihovny rozšířením a zdokonalením systémů pro ukládání a vyhledávání informací, které pracují s daty na různých médiích (text, obrázky, zvuky; statické nebo dynamické obrazy) a existují v distribuovaných sítích. Obsah digitálních knihoven zahrnuje data, metadata, která popisují různé aspekty dat (např. reprezentace, autor, vlastník, práva), a metadata sestávající z odkazů a vazeb na další data nebo metadata uvnitř i vně digitální knihovny.“

Z této definice usuzujeme, že elektronický archiv, tak, jak je představen v části 4.3, a digitální knihovna mají mnoho společných prvků. Vzhledem ke komplexnosti systémů a zejména navazujících služeb je digitální knihovna pojmem nadřazeným.

4 Výsledky analýzy a hodnocení vybraných reprezentantů jednotlivých typů digitálních zdrojů

4.1 Metodika výběru zdrojů

K výběru zdrojů s výjimkou těch nejznámějších (databáze Americké psychologické asociace, databáze Centra pro informační zdroje v oblasti vzdělávání ve Spojených

státech ERIC aj.) byly využity speciálně zaměřené portály a rozcestníky. Doplnkově byly využity internetové vyhledávače (např. Google, Live aj.). Předběžnou analýzou bylo vybráno několik zdrojů jednoho typu, z nichž pak byl zvolen alespoň jeden reprezentant splňující následující podmínky:

- byl reprezentativní z hlediska bohatosti obsahu;
- jevil se jako dostatečně důvěryhodný;
- byl eventuálně jinak zajímavý (je pak popsáno konkrétně).

Jednotlivé typy informačních zdrojů jsou řazené z hlediska jejich obsahu, přičemž za nejvýznamnější jsou považovány recenzované pokračující zdroje, úložiště úplných textů (repozitáře) a plnotextové databáze. Elektronické slovníky a knihy (ebooks) jsou již řidčeji využívány a kolaborativní systémy, blogy a osobní webové stránky vědců jsou považovány za neformálnější informační zdroje vykazující se větší chybovostí. Jako poslední jsou zařazeny specializované portály a rozcestníky.

4.2 Pokračující zdroje – seriály

Jak již bylo uvedeno v části 3.1, vědecké časopisy, dříve pouze v tištěné podobě, mají v dnešní době digitální formu, která v síti internet umožňuje kontinuální přístup k obsahu. V souvislosti s rozšiřujícím se vydáváním elektronických časopisů na internetu se zavedl pro účely bibliografického popisu pojem pokračující zdroj, tedy zdroj průběžně aktualizovaný. To se děje jednak doplňováním zdroje zcela novým obsahem, jednak publikováním revidovaných článků.

Ukazuje se, že elektronické časopisy všech tří generací vymezených J. Pokorným na internetu své místo mají. Dalo by se říci, že naopak s rozvojem publikování na internetu se elektronickým časopisům vrací některé charakteristiky časopisů tištěných, např. uzavřenost čísel, tradiční rubriky a v neposlední řadě uznání odborné obce v případě deklarovaného recenzování článků [KOTRLOVÁ, 2007b, s.17].

Za reprezentanty pokračujících zdrojů seriálového charakteru byl vybrán zahraniční licencovaný časopis s tištěnou a elektronickou verzí (Cognitive Psychology) a český časopis s otevřeným přístupem, tj. typu Open Access (E-psychologie).

4.2.1 *Cognitive Psychology*

- *Cognitive Psychology*. Elsevier, 1970- [cit. 2009-01-15]. 6x ročně. Dostupný z WWW: <<http://www.sciencedirect.com/science/journal/00100285>>. ISSN 0010-0285.

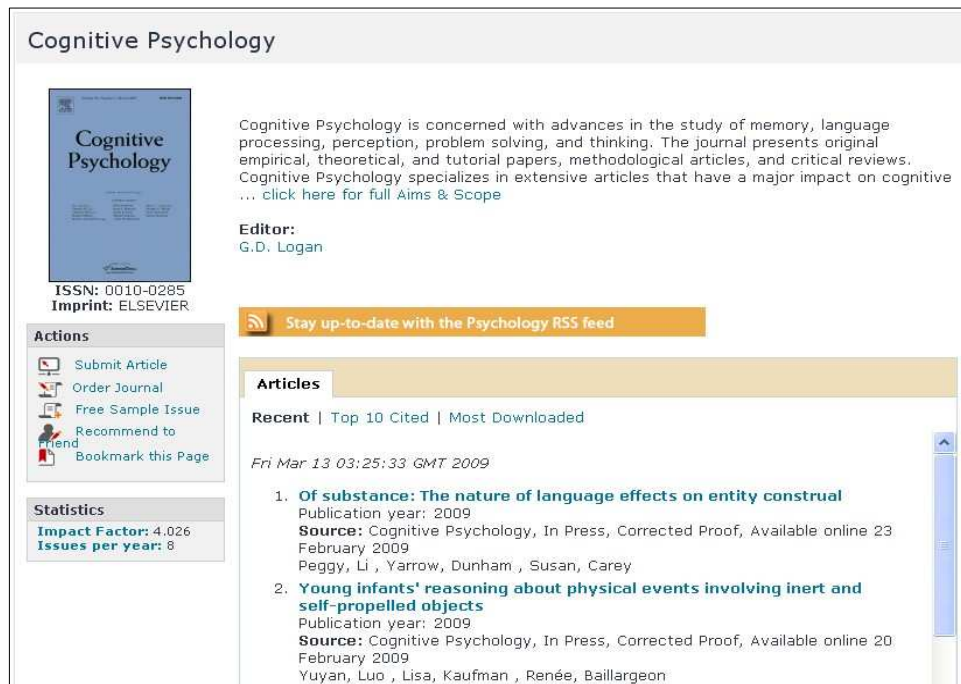
Časopis *Cognitive Psychology* byl původně vydávaný v nakladatelství Academic Press v San Diegu od roku 1970, nyní je v produkci nakladatelství Elsevier. Společnost Elsevier¹ je jednou z divizí nadnárodní společnosti Reed Elsevier Group plc. sloužící vědeckovýzkumnému a lékařskému sektoru. Sídlí v Nizozemsku a s podporou 60 lokálních poboček po celém světě je jedním z předních světových multimediálních vydavatelů a poskytovatelů služeb a informačních produktů v oblasti STM (Science, Technology, Medicine – věda, technika, lékařství). Předplatitelé mají přístup do online databáze Elsevier ScienceDirect, která zpřístupňuje odborné časopisy a knihy vydávané společností Elsevier a dalšími spolupracujícími vydavateli.

Každý časopis tohoto nakladatelství má svůj profil – vlastní volně dostupnou webovou stránku, kde jsou uvedeny základní informace, nabídka dalších přídatných služeb a deset posledních přihlášených článků, viz obr. č.1.

• 1 URL: <http://www.elsevier.com/>

Obr. č. 1: Zobrazení článků v časopisu *Cognitive Psychology*, elektronická verze

Časopis *Cognitive Psychology* se zaměřuje na pokroky ve studiu pozornosti, paměti, jazykových procesů, percepce, řešení problémů, myšlení. Autoři mohou přihlašovat studie z oblasti umělé inteligence, vývojové psychologie, lingvistiky, neurofyziologie a sociální psychologie. Redakce přijímá původní empirické, teoretické a metodologické příspěvky a recenze. Autoři přihlašují články přes webové rozhraní, musí provést registraci a pomocí přístupových údajů pak mohou ve svém profilu sledovat průběh recenzního řízení. Preferovanými formáty jsou: Microsoft (MS) Word, RTF, WordPerfect, nebo LaTeX pro text a TIF nebo EPS pro obrázky. Systém automaticky konvertuje zdrojový soubor do formátu *Adobe Acrobat PDF* v zaslané verzi článku, která je pak použita pro recenzní řízení. Články musí být v angličtině.

Profilová stránka časopisu obsahuje obrázek obálky, popis jeho zaměření, seznam členů redakční rady, hodnotu impakt faktoru. V levém menu jsou umístěny přídatné služby: *Přihlásit článek*, *Objednat časopis*, *Volná nabídka čísel*, *Doporuč přáteli* a *Označ si tuto stránku*. Uprostřed je okno s roletkou nazvané Články (Articles), které nabízí tři volby:

1. **Aktuální články (Recent)** – jsou zobrazovány bibliografické údaje posledních deseti článků. Zčásti jde o sekci Články v tisku (*Articles in Press*), která obsahuje

tři typy článků:

- přijatý rukopis (Accepted manuscripts) – články schválené v recenzním řízení a akceptované redakční radou, nejsou ještě redakčně upravené a zformátované podle zvyklostí časopisu;
- neschválené korektury (Uncorrected proofs) – redakčně upravené a zformátované články čekající na korekturu autorů, text se ještě může před finálním uveřejněním změnit;
- schválené korektury (Corrected proofs) – tyto články již byly zkontrolovány autory a mohou již být zařazené do konkrétního čísla a opatřené čísly stránek.

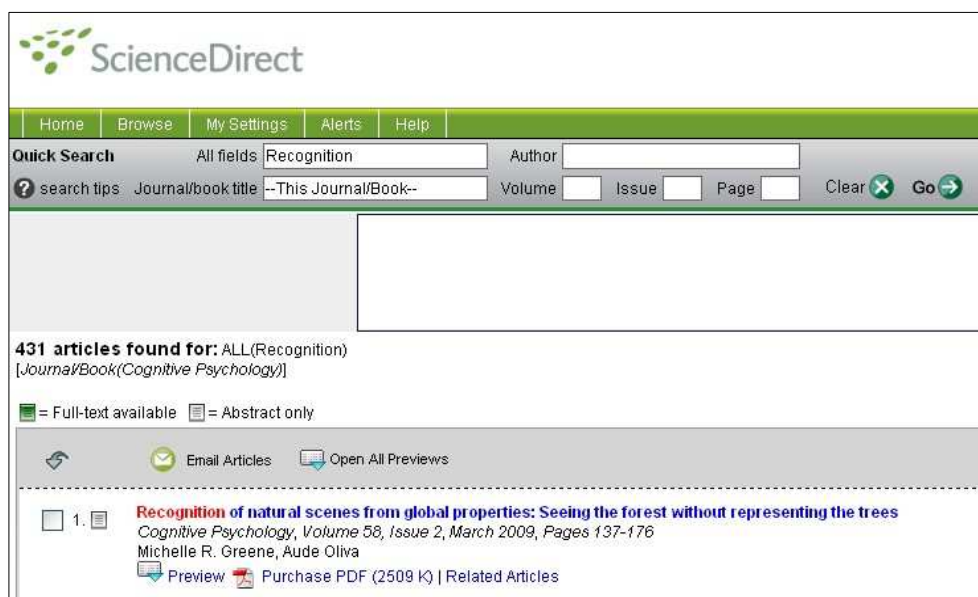
Pokud články nejsou opatřeny řádnými bibliografickými údaji, mohou být citovány nejdříve tehdy, kdy obdrží DOI (Digital Object Identifier). Citace pak obsahuje: jméno autora/autorů, název článku, název časopisu, rok vydání v kulaté závorce, DOI a poznámku v hranatých závorkách *v tisku/in press*.

Do seznamu článků je zařazen i dokument s názvem *Editorial Board*. Jde o obrázek obálky, kde jsou uvedeni členové redakční rady. Smysl zařazování tohoto dokumentu v tomto zobrazení není zřejmý. Může to být pozůstatek systému, který zpřístupňoval obsah časopisu jinou formou a obálka uváděla obsah celého čísla. Soubor může být tedy opatřen indexem, který jej stále takto k jednotlivým vydáním přiřazuje.

2. **10 nejvíce citovaných článků** (Top 10 Cited) – články časopisu lze seřadit podle nejcitovanějších článků. Na prvním místě s počtem 2282 citací [k 13. 3. 2009, jde o citace ve zdrojích, které pokrývá Scopus; Google Scholar ukázal výsledek 3670] je článek autorů Anne M. Treismanové a Gerry Geladeho s názvem *A feature-integration theory of attention*, publikovaný v roce 1980 ve 12. ročníku, na stranách 97-136. Tato funkce využívá databáze Scopus, z níž se údaje generují. Název článku je zároveň hypertextovým odkazem, jenž vede přímo do této databáze.
3. **Nejčastěji stahované články** (Most Downloaded) – jsou zobrazovány bibliografické údaje deseti nejčastěji stahovaných článků. Funkce využívá služby *ScienceDirect TOP25 Hottest Articles*, další údaje nejsou uvedeny.

Pro sledování aktuálně zařazovaných článků slouží kanál RSS. Jednotlivá čísla časopisu v profilové stránce nejsou přístupná. **Obsah časopisu** je zpřístupňován předplatitelům v databázi *ScienceDirect* (viz příloha 1). V seznamu aktuálních článků jsou názvy zobrazené ve formě hypertextových odkazů, jež jsou na tuto platformu směřovány. Zde jsou pak volně dostupná metadata článků – název, jméno autora s afiliací, abstrakt, klíčová slova a osnova článku, která je rovněž zobrazena formou hypertextových odkazů. Jednotlivé části jsou však zpřístupňovány jen na základě licence, stejně jako citovaná literatura. Licenční přístup umožňuje nezávisle na textu prohlížet obrázky a tabulky. Výstupním formátem úplného textu je PDF nebo HTML.

Vyhledávání je možné jednak v celém obsahu databáze, jednak v konkrétním časopise či knize. Selekčními prvky jsou klíčová slova ve všech polích (systém nedisponuje tezaurem), jméno autora, název časopisu nebo knihy, ročník, číslo a strana. Obr. č. 2 ukazuje výsledky vyhledávání v obsahu čísel časopisu *Cognitive Psychology* podle klíčového slova *recognition*, bylo nalezeno 431 článků.

Obr. č. 2: Výsledky vyhledávání v obsahu čísel časopisu *Cognitive Psychology*

Užitečnou funkcí je **prohlížení** nabízející abecední seznam titulů nebo seznam podle předmětu (v tomto případě jde o vědní obory). Prohlížení podle předmětu lze navíc

kombinovat, na obr. č. 3 vidíme, že kombinací oborů neurovědy, ošetrovatelství a zdravotnické profese a psychologie jsme získali soupis 866 titulů. Platforma *ScienceDirect* disponuje dalšími sofistikovanými funkcemi, jejich výklad však není záměrem této práce.

Browse Journals/Books Alphabetically Journals/Books by Subject Favorite Journals/Books Include: ☒ Full-text available ☒ Abstract only Include: ☒ Journals and Book Series ☒ All Books ☐ Reference Works only Apply	866 titles found in Life Sciences > Neuroscience Health Sciences > Nursing and Health Professions Social Sciences and Humanities > Psychology																													
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Journal/Book Title</th> <th>Subscription Details</th> <th>Content Type</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="3">All</td> </tr> <tr> <td colspan="3">A</td> </tr> <tr> <td>ACC Current Journal Review</td> <td></td> <td>Journal</td> </tr> <tr> <td>Accident and Emergency Nursing</td> <td></td> <td>Journal</td> </tr> <tr> <td>Accounting, Organizations and Society</td> <td></td> <td>Journal</td> </tr> <tr> <td>Acquired Aphasia (Third Edition)</td> <td></td> <td>Book</td> </tr> <tr> <td>Acta Psychologica</td> <td></td> <td>Journal</td> </tr> <tr> <td>Actividad Dietética</td> <td></td> <td>Journal</td> </tr> <tr> <td>Acute Pain</td> <td></td> <td>Journal</td> </tr> </tbody> </table>	Journal/Book Title	Subscription Details	Content Type	All			A			ACC Current Journal Review		Journal	Accident and Emergency Nursing		Journal	Accounting, Organizations and Society		Journal	Acquired Aphasia (Third Edition)		Book	Acta Psychologica		Journal	Actividad Dietética		Journal	Acute Pain	
Journal/Book Title	Subscription Details	Content Type																												
All																														
A																														
ACC Current Journal Review		Journal																												
Accident and Emergency Nursing		Journal																												
Accounting, Organizations and Society		Journal																												
Acquired Aphasia (Third Edition)		Book																												
Acta Psychologica		Journal																												
Actividad Dietética		Journal																												
Acute Pain		Journal																												

Obr. č. 3: Vyhledávání podle kombinace oborů v ScienceDirect

4.2.2 *E-psychologie : elektronický časopis ČMPS*

- *E-psychologie : elektronický časopis ČMPS* [online]. Praha : Českomoravská psychologická společnost, 2007- [cit. 2009-01-15]. 6x ročně. Dostupný z WWW: <<http://e-psycholog.eu>>. ISSN 1802-8853.

Časopis *E-psychologie* je vydáván pouze v elektronické formě ve speciálně vytvořeném jednoduchém webovém rozhraní, viz obr. č. 4.

Obr. č. 4: Hlavní stránka časopisu E-psychologie

Vydává jej *Českomoravská psychologická společnost (ČMPS)*¹, dobrovolné stavovské, výběrové, vědecké sdružení psychologů České republiky registrované jako občanské sdružení se sídlem v Praze. Společnost podporuje rozvoj psychologie jako samostatné vědecké disciplíny a jako profese, usiluje o šíření odborných psychologických poznatků a svou činností přispívá ke zvyšování odborné úrovně členstva a dalších zájemců o obor [Českomoravská psychologická společnost, 2009]. Časopis je jedním ze tří projektů ČMPS, které jsou financovány prostřednictvím Rady vědeckých společností z rozpočtu Akademie věd České republiky. Projekt byl zahájen v roce 2007, systém spolu s koncepcí časopisu byl budován od února 2007 a první číslo vyšlo v listopadu [SOBOTKOVÁ, 2008]. Časopis publikuje původní články z výzkumu a praxe, přehledové studie, zprávy z akcí a recenze odborných knih z oboru, vítá i diskusní příspěvky k aktuálním tématům ve společnosti. Podle principu otevřeného přístupu k vědeckým informacím je dostupný bez jakýchkoli poplatků a omezení.

• 1 URL: <http://cmps.ecn.cz/>

Členy redakční rady jsou zástupci pěti kateder psychologie v Česku, zastoupen je Psychologický ústav AV ČR. I když má časopis krátkou historii, je již indexován v několika významných informačních zdrojích, např. v Jednotné informační bráně JIB – tím byl zároveň zařazen do Centrální znalostní báze SFX, díky čemuž se stává součástí seznamů časopisů také na Univerzitě Karlově v Praze, Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, Masarykově Univerzitě v Brně, Slovenské akademie věd a ve více než 1600 dalších knihovnách v 36 zemích [Informační portál JIB, 2009]. Uživatelé jej najdou také v Elektronické knihovně časopisů – EZB (Elektronische Zeitschriftenbibliothek). Byla podepsána smlouva o poskytování metadat do CEJSH¹ a v lednu roku 2009 byla uzavřena smlouva o poskytování obsahu časopisu společnosti EBSCO. Časopis je také zařazen na Seznam recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice.

Webové rozhraní časopisu je tvořeno 5 záložkami (viz obr. č. 4.). V nich jsou uvedeny základní informace o časopise, požadavky na publikování, je zpřístupněn obsah, rejstřík autorů a nabídnuta funkce vyhledávání. Obsah časopisu je editován přes jednoduché administrativní rozhraní na internetu s chráněným přístupem, viz obr. č. 5. Redakce používá aplikaci Gmail, veškerá komunikace s autory je vedena z e-mailové schránky na doméně mail.google.com, k redakčním procesům jsou používány interní aplikace Gmailu *Dokumenty*, které lze sdílet více uživatelům [SOBOTKOVÁ, 2008]. Pro přihlašování příspěvků slouží autorům e-mailová adresa uvedená v rubrice Pokyny pro autory. Preferované formáty příspěvků jsou Word dokument (MS), RTF, OpenDocument.

Obsah časopisu je zobrazen ve stromové struktuře v záložce Obsah. Název článku je zároveň hypertextovým odkazem, který vede na samostatný záznam článku. Ten obsahuje název, autora, abstrakt, odkaz na úplný text, dále odkaz na klíčová slova a na literaturu. Tato metadata jsou také součástí úplného textu. **Abecední rejstřík autorů** najdeme v záložce Autoři. Generuje se i s názvy článků, opět ve formě odkazu, který je směřován na záznam článku s metadaty.

• 1 URL: <http://cejsh.icm.edu.pl/>

Obr. č.5: Ukázka administrativního rozhraní časopisu E-psychologie

Záložka **Vyhledávání** nabízí pole pro vložení hledaného výrazu. V současné době systém vyhledává v klíčových slovech a v názvech článků. Je plánováno vytvoření rejstříku klíčových slov, který usnadní získání relevantnějších výsledků při vyhledávání [SOBOTKOVÁ, 2008]. Na obr. č. 6 jsou zobrazeny výsledky hledání klíčového slova „rodina“. Systém zobrazí názvy článků ve formě hypertextových odkazů směřovaných na záznamy článků. Rozhraní je jak v českém jazyce, tak v anglickém. V angličtině jsou zpřístupňována metadata včetně abstrakt¹. Redakce přijímá i články v angličtině, úplný text zůstává v jazyce originálu. Funkce *Vyhledávání* v anglickém rozhraní pracuje s indexem klíčových slov v angličtině.

• 1 Citace literatury zůstávají v jazyce práce.

Vyhledávání

Hledaný výraz:

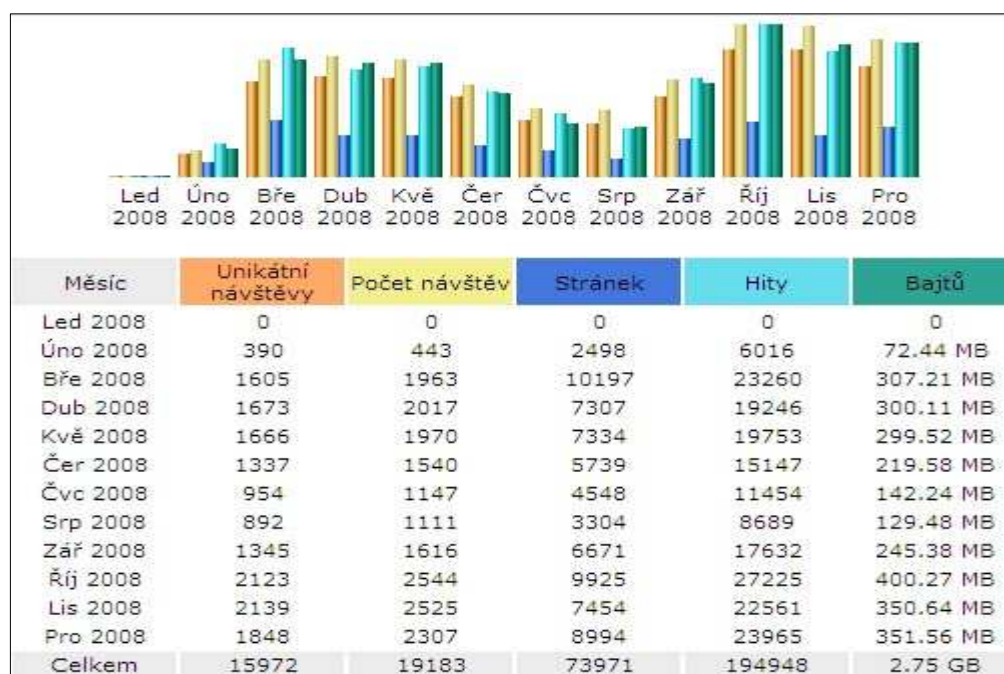
Výsledky hledání pro "rodina"

- [Tabu v rodinné komunikaci očima adolescentů](#)
- [Hodnocení rodinných vztahů z pohledu dívek a mladých žen s mentální anorexií](#)

Obr. č. 6: Výsledky hledání klíčového slova „rodina“ v časopise *E-psychologie*

Redakční rada poměrně pregnantně formulovala pravidla publikování i politiku autorských práv. Za relativně krátkou dobu existence časopisu se totiž potýkala s případy porušení autorských práv i s problematikou původnosti článků [SOBOTKOVÁ, 2008].

Lze konstatovat, že časopis již vešel do povědomí psychologické obce v Česku a díky svému anglickému rozhraní je navštěvován i ze zahraničí, jak ukazují statistiky. Navštěvovanost je také poměrně vysoká, viz obr. č. 7.

4.3 Elektronické archivy a digitální knihovny

Celá řada univerzit vybudovala a provozuje repozitáře pro archivování výsledků výzkumných projektů svých učitelů a studentů, a to ve formě preprintů, reprintů a kvalifikačních prací. Jsou zde archivovány úplné texty opatřené metadaty nebo jen metadata prací publikovaných u komerčních vydavatelů. Pro provoz těchto repozitářů jsou využívána velmi často technologická řešení s otevřeným kódem (Open Source), jako např. DSpace, Eprints a další.

Je řada důvodů, proč budovat univerzitní repozitáře a ukládat do nich vědecké výsledky. Na webové stránce repozitáře Warwickské univerzity ve Velké Británii je např. uvedeno, že práce jsou více „vidět“, neboť jsou opatřeny kvalitními metadaty. Obsah repozitáře je uspořádán pro vyhledávače lépe než obsah webových stránek. Vědecké výsledky jsou tak dostupnější, pokud to dovolují autorská práva, články jsou zpřístupňovány bez dalších poplatků a také rychleji než klasickou vydavatelskou cestou, pokud je uložena preprintová verze.

Repozitáře vědecké práce ukládají a uchovávají podle standardů. V neposlední řadě je požadováno, aby výsledky vědecké práce, která je financována z veřejných prostředků, byly také veřejnosti dostupné [University of Warwick, 2008].

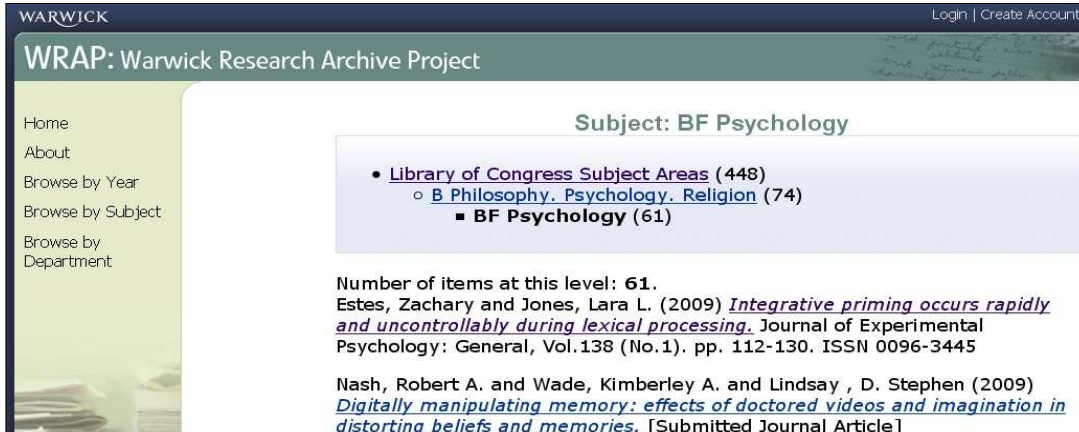
4.3.1 *The Warwick Research Archive Project (WRAP)*

- *Warwick Research Archives Project Repository* [online elektronický archiv].
Warwick : University of Warwick, 2006- [cit. 2009-01-12]. Dostupný z WWW: <<http://wrap.warwick.ac.uk/>>.

Jedním z univerzitních repozitářů, který zpřístupňuje úplné texty prací podle autorských práv, je repozitář Warwickské univerzity budovaný v rámci projektu *The Warwick Research Archive Project (WRAP)*. Repozitář je součástí britské sítě akademických repozitářů budovaných prostřednictvím projektu *JISC RepositoryNet*,

který je podporován programem *Repositories and Preservation programme*¹. Jde o rozsáhlý program realizovaný v letech 2006-2009 s finanční podporou 14 mil. britských liber. Repozitář spravují pracovníci Univerzitní knihovny ve Warwicku².

Repozitář používá třídění Kongresové knihovny. Psychologie je tedy zařazena do kategorie *B Filozofie. Psychologie. Náboženství*. Samotná psychologie už další členění nemá, termín „Psychologie“ je hypertextovým odkazem, jenž zobrazí seznam přiřazených záznamů³ (viz obr. č. 8]. Záznamy jsou řazené chronologicky, nejstarší je z roku 2004. Název díla je ve formě hypertextového odkazu, vedoucího na podrobný záznam. V nejspodnější části seznamu jsou řazené záznamy bez uvedení roku publikování, v některých případech jde o ještě nepublikovaný text, někdy jde o opomenutí, jímž pak záznam bez vloženého data zůstává na konci seznamu.

The screenshot shows the WRAP website interface. At the top, it says 'WARWICK' and 'WRAP: Warwick Research Archive Project'. There are links for 'Login' and 'Create Account'. A navigation menu on the left includes 'Home', 'About', 'Browse by Year', 'Browse by Subject', 'Browse by Department', and 'Department'. The main content area is titled 'Subject: BF Psychology' and displays a hierarchical list of subject areas: 'Library of Congress Subject Areas (448)', 'B Philosophy. Psychology. Religion (74)', and 'BF Psychology (61)'. Below this, it states 'Number of items at this level: 61.' and lists two items with their full bibliographic details, including authors, titles, journal names, volumes, and ISSN numbers.

Obr. č. 8: Zobrazení způsobu třídění v repozitáři WRAP

Podrobný záznam obsahuje tato **metadata**: úplnou bibliografickou citaci, typ dokumentu, příslušný předmět třídění Kongresové knihovny, předmětová hesla Kongresové knihovny (to však neslouží pro vyhledávání) a abstrakt. Dále je uvedeno datum uložení do repozitáře, informace, zda byl článek recenzován, přístupová práva, kým bylo dílo podpořeno včetně čísla grantu a seznam citované literatury. Pokud to autorská práva umožňují, je k dispozici odkaz vedoucí na stránky vydavatele a popřípadě i ikonka pro stažení úplného textu ve formátu PDF.

- 1 URL: <http://www.jisc.ac.uk/whatwedo/programmes/reppres>
- 2 URL: <http://www2.warwick.ac.uk/services/library/main/>
- 3 61 záznamů k 8. 3. 2009.

Repozitář funguje prostřednictvím technologického řešení EPrints 3, které je vyvíjeno na Southamptonské univerzitě ve Velké Británii.

Repozitář umožňuje **prohlížení** podle roku vydání, podle předmětových kategorií a podle autora pracoviště. Ve všech těchto možnostech jsou uvedeny počty uložených dokumentů. V rozhraní pro prohlížení podle roku vydání zjistíme, že nejstarší dokument je z roku 1980. Od roku 2001 začal počet ukládaných dokumentů růst více, od původních 25 se v roce 2007 vyšplhal až na 189, v roce 2008 vzrostl o 44 a za první dva a půl měsíce roku 2009 činí počet uložených dokumentů 24. Celkové množství uložených dokumentů je patrné v rozhraní pro prohlížení obsahu podle předmětového třídění (448 k 9. 3. 2009).

System dále umožňuje jednoduché a pokročilé **vyhledávání**. V jednoduchém vyhledávání je k dispozici pole pro zápis termínu a možnosti pro uspořádání výsledků (podle roku, jména autora, názvu). Výsledky jsou zobrazeny formou číslovaného seznamu bibliografických záznamů (viz obr. č. 9), jenž lze přeuspořádat a exportovat v několika formátech. Název díla formou hypertextu opět odkazuje na podrobný záznam.

The screenshot shows a search results page titled "Item matches 'Lindsay'". It displays 12 results, with the first four visible. The interface includes options to refine or start a new search, sort results by year (most recent first), and export results in various formats (ASCII Citation, Atom, RSS 1.0, RSS 2.0). Each result entry includes the author(s), year, title, journal name, and a PDF icon for download.

Order	Author(s)	Year	Title	Journal	ISSN	PDF
1.	Nash, Robert A. and Wade, Kimberley A. and Lindsay, D. Stephen	(2009)	<i>Digitally manipulating memory: effects of doctored videos and imagination in distorting beliefs and memories.</i>	[Submitted Journal Article]		
2.	Strand, Steve and Lindsay, Geoff	(2009)	<i>Ethnic disproportionality in special education: evidence from an English population study.</i>	Journal of Special Education	. ISSN 0022-4669	
3.	Woodbine, Kerry A and Medley, Graham F and Moore, Stephen j and Ramirez-Villaescusa, Ana and Mason, Sam and Green, Laura E	(2008)	<i>A four year longitudinal sero-epidemiology study of Neospora caninum in adult cattle from 114 cattle herds in south west England: associations with age, herd and dam-offspring pairs.</i>	BMC Veterinary Research, Vol.4 (No.35)	ISSN 1471-8219	
4.	Robinson, Elizabeth J. and Haigh, S.N. and Nurmsoo, Erika	(2008)	<i>Children's working understanding of knowledge sources: confidence in knowledge gained from testimony.</i>	Cognitive Development, Vol.23 (No.1)	pp. 105-118. ISSN 0885-2014	

Obr. č. 9: Zobrazení výsledků vyhledávání autora „Lindsay“ v systému WRAP

Rozhraní pro **rozšířené vyhledávání** nabízí řadu limitů – kromě tradičních, jako jsou např. název práce a jméno autora, lze zadat vyhledávání v úplném textu, v abstraktu, podle předmětu, typu dokumentu (systém rozlišuje 15 typů), podle pracoviště, editora, statusu práce (publikovaná, v tisku, odeslaná, nepublikovaná), podle názvu časopisu nebo názvu publikace, data vydání (lze zadat i interval).

Jako poslední se označí, zda výsledek musí splňovat všechny zadané podmínky nebo jen některé z nich, a volí se forma uspořádání. Tento formulář je také vybaven nápovědou.

Tento repozitář považuji za kvalitní informační zdroj, i když obsahuje relativně malý počet prací z oboru psychologie. Disponuje však pokročilými vyhledávacími nástroji a je „přívětivý“ k uživatelům, rozhraní je z grafického hlediska příjemné, přehledné a vyvážené. Blog¹ věnovaný problematice repozitáře považuji za další užitečný nástroj, jak sdílet se zainteresovanou komunitou otázky související s jeho rozvojem.

4.3.2 *PsyDok*

- *PsyDok* [online elektronický archiv]. Saarbrücken : Saarländische Universitäts- und Landesbibliothek, 2002- [cit. 2009-01-12]. Dostupný z WWW: <<http://psydok.sulb.uni-saarland.de/>>.

PsyDok je úložiště úplných textů Virtuální knihovny psychologie (ViFaPsy), kterou spravuje Sárská univerzitní a zemská knihovna – SULB² (Die Saarländische Universitäts- und Landesbibliothek) se sídlem v Saarbrückenu. V roce 1966 tato knihovna převzala od Německé společnosti pro výzkum (Deutsche Forschungsgemeinschaft – DFG) speciální fond oboru psychologie s úkolem jej archivovat a co nejdříve zpřístupňovat. SULB i nadále získává relevantní literaturu z domácích i zahraničních zdrojů a zprostředkovává ji uživatelům z celého Německa. Specializovanou službou je od roku 1999 Virtuální odborná knihovna psychologie³, která získává oborové zdroje z internetu a archivuje je. Projekt *PsyDok* je prvním oborovým digitálním repozitářem v Německu, jako část projektu Digitální informace

-
- 1 URL: <http://blogs.warwick.ac.uk/wrap>
  - 2 URL: <http://www.sulb.uni-saarland.de/>
  - 3 URL: <http://fips.sulb.uni-saarland.de/port.htm>

v psychologii (Digitale Psychologie Information – DPI), který je podporován DFG, byl spuštěn v roce 2002.

Projekt DPI usiluje o zlepšování informační nabídky a získávání online publikací v oboru psychologie. DPI je společným projektem Centra pro informace a dokumentaci v psychologii v Trevíru – ZPID¹ a správců specializovaného fondu psychologické literatury (Sondersammelgebietes Psychologie, SSG) výše zmíněné knihovny.

Repozitář PsyDok archivuje a zpřístupňuje především šedou literaturu z oboru psychologie se zaměřením na vysokoškolské kvalifikační práce. PsyDok není primárně publikační platformou Sárské univerzity, nemá tedy vliv na vznik ukládaných dokumentů, které vznikají v jiném kontextu. Jistá kontrola kvality je odvozována od preferovaných typů archivovaných dokumentů [HERB, 2008].

V tabulce č. 1 je přehled typů dokumentů včetně počtů uložených textů (celkově 1689) k 15. 3. 2009:

Article (414)	Journal (71)
Bachelor Thesis (9)	Manual (1)
Book (Monographie) (46)	MastersThesis (157)
Dissertation (138)	Misc (29)
Habilitation (1)	Preprint (5)
HonoursThesis (1)	Proceedings (10)
InBook (Chapter / Part of a Monographie) (90)	ResearchPaper (152)
InProceedings (94)	TechReport (450)

Tabulka 1: Přehled typů dokumentů v systému PsyDok

PsyDok funguje prostřednictvím technologického řešení OPUS [Universität Stuttgart, 2006] vyvinutého na Stuttgartské univerzitě, odkud byl rozšířen na většinu německých univerzit. Hlásí se ke standardům Open Archives Initiative² pro repozitáře plných textů. Jako identifikátor ukládaných dokumentů je používán

-
- 1 URL: <http://www.zpid.de/>
  - 2 URL: <http://www.openarchives.org/>

identifikátor URN (Uniform Resource Name). Samotné dokumenty se archivují ve formátu PDF. Projekt PsyDok má osvědčení Německé iniciativy pro informace na internetu (Deutsche Initiative für Netzwerkinformation, DINI¹), jež zajišťuje formální a technické standardy v oblasti elektronického publikování. Cílem je zvýšit prestiž elektronického publikování udílením značky kvality, servery, jež splní podmínky DINI, mají pak na svých stránkách logo certifikátu. Na stránkách PsyDok [PsyDok FAQ, cit. 2007] je uvedeno, že svou odbornou publikační činností může archivovat v tomto systému principiálně každý zájemce. Rubrika *Publikování* (Veröffentlichen) nabízí formulář k podání dokumentu na server. Dokument mohou umístit na server popřípadě i sami správci. Dále je nabízeno archivování číslovaných řad (edice), kterým lze poskytnout vlastní rozhraní. Je deklarován zájem o spolupráci s institucemi, které spravují soubory odkazů k úplným textům. Je také nabízeno archivování starších čísel elektronických časopisů. Knihovna má však především zájem na archivování vysokoškolských kvalifikačních prací. Preferovanými jazyky archivovaných dokumentů jsou němčina a angličtina, nicméně formulář umožňuje i volbu jiného jazyka.

Každý **archivovaný dokument** je opatřen metadaty. Řadu z nich vkládá do formuláře sám autor, když svůj dokument přihlašuje. Autor nejprve volí typ dokumentu, podle něj jsou pak uzpůsobeny pole formuláře. Je požadováno jméno autora, název díla, název časopisu (edice), instituce (afiliace), předmětové heslo, ISSN/ISBN, zdroj, jazyk dokumentu, rok vydání, rok publikování, abstrakt v jazyce originálu a v angličtině. Tato metadata vycházejí ze základní sady prvků Dublinského jádra (Dublin Core²). Doplněvaná předmětová hesla se řídí podle souboru řízených předmětových hesel Německé národní knihovny (Schlagwortnormdatei, SWD) [LANDRY, 2003], uváděna jsou dále volná předmětová hesla v němčině (Freie Schlagwörter); pokud je dokument v angličtině, uvádí se anglická verze, někdy i německá. Je používáno Deweyho desetinné třídění (DDC-Sachgruppe), u některých dokumentů je použita klasifikace Americké psychologické asociace a je uveden typ licence podle Creative Commons.

Pro vyhledávání používal systém určitou dobu nástroj Scirus, produkt nakladatelství

-
- 1 URL: <http://www.dini.de/>
  - 2 URL: <http://www.dublincore.org/>

Elsevier. Jeden z důvodů, proč SULB zvolila pro PsyDok právě Scirus, byl, že Scirus kombinuje vyhledávání v metadatech a plných textech. Nebylo proto již nutné metadata a plné texty při archivaci oddělovat [Elsevier, 2006].

Nyní je nasazen Google Scholar, který prostřednictvím speciálního rozhraní vyhledává v úplných textech archivovaných v PsyDok.

Jednoduché **vyhledávání** je umístěné na úvodní stránce. Na stránce *PsyDok – Simple Search and Enriched Search* jej lze rozšířit o další možnosti, zejména o volbu jazyka. Na stránce je odkaz na komplexní vyhledávání, které odpovídá běžným standardům – obsahuje již řadu limitů pro zúžení dotazu. Výsledky jsou zobrazeny seřazené v tabulce podle data – obsahují název práce formou hypertextového odkazu, jméno autora (pokud jich je víc, je užitá zkratka et al.) a rok vydání či vytvoření díla (v případě kvalifikační práce).

Hyperlink zobrazí plný záznam (příklad viz příloha 2), který obsahuje metadata, tlačítko pro stažení plného textu v PDF, identifikátor URN (např. URN: urn:nbn:de:bsz:291-psydok-22682) a URL odkaz na stránku s metadaty: <http://psydok.sulb.uni-saarland.de/volltexte/2008/2268/>. Systém nabízí službu Doporuč tento titul a službu Delicious a Connotea pro uchovávání záložky¹. Na této stránce je také nabízen vstup do statistik mapujících přístupy do systému PsyDok.

Zvolíme-li prohlížení, vidíme, že dokumenty jsou tříděny do 7 základních skupin:

1. Prohlížení podle fakult.
2. Prohlížení podle Deweyho desetinného třídění.
3. Prohlížení podle typů dokumentů.
4. Prohlížení podle edic.
5. Prohlížení s využitím Klasifikace a indexačního systému Americké psychologické asociace (takto zatříděny však jsou jen některé dokumenty).
6. Podle webových sídel spolupracujících univerzit (zde jsou jen ty uloženy jen ty dokumenty, které přísluší konkrétnímu sídlu, jedná se jen o část PsyDok).
7. Skupina kolekcí.

• 1 URL: <http://del.icio.us/>; <http://www.connotea.org/>

Všechny skupiny jsou v podobě hypertextových odkazů, které vedou až k úplnému záznamu dokumentů. Digitální knihovna *PsyDok* se jeví jako přehledný systém se střídým grafickým rozhraním. Vyžaduje znalosti základů německého jazyka, protože ne všechny stránky mají adekvátní anglickou verzi. Nabídka deseti nejnovějších dokumentů na hlavní stránce je užitečná, stejně jako možnost využít RSS kanálu.

Systém nepřímo nabízí další řadu informací – přehled (i když lze předpokládat, že není úplný) akademických pracovišť oboru psychologie v německy mluvících zemích, přehled sdružení a organizací. Systém pracuje již sedmým rokem. Na přelomu roku 2006 a 2007 byl analyzován v rámci školní práce [KOTRLOVÁ, 2007a] a je nutno konstatovat, že rozhodně neustrnul ve vývoji. Zaznamenal řadu změn, přičemž je vidět nárůst téměř minimálně o dvojnásobek v počtu archivovaných dokumentů. Snad způsob vyhledávání je trochu matoucí, nyní je na třech místech. Bylo by vhodné jej sjednotit a učinit více intuitivnějším.

4.3.3 *History & Theory of Psychology Eprint Archive*

Jako příklad obsahově zaměřeného elektronického archivu byl vybrán systém Elektronický archiv historie a teorie psychologie - *History & Theory of Psychology Eprint Archive (HTP)*:

- GREEN, Ch. D. (ed.). *History & Theory of Psychology Eprint Archive* [online elektronický archiv]. Canada : York University, 2001- [cit. 2009-03-10]. Dostupné na WWW: <<http://httpprints.yorku.ca/>>.

Zakladatelem a vedoucím redaktorem tohoto elektronického archivu (viz obr. č. 10) je Christopher D. Green¹, profesor psychologie a filozofie na Yorské univerzitě v Torontu v kanadském státě Ontario. Působil jako redaktor časopisu *Journal of the History of the Behavioral Sciences* a v současné době je prezidentem 26. divize

---

• 1 Osobní stránka: URL: <<http://www.yorku.ca/christo/>>

Americké psychologické asociace – Společnosti pro historii psychologie.

The screenshot shows the homepage of the History & Theory of Psychology Eprint Archive. At the top, there is a navigation bar with links: Home, Browse, Search, Register, User Area, Policy, FAQ, and Help. The main heading reads 'Welcome to the History & Theory of Psychology Eprint Archive'. Below this, a paragraph states that the service is free and aims to promote the rapid dissemination of new work in the field, with a link to the HTP Prints Policy Document. Another paragraph mentions that the archive is edited and administered by Christopher D. Green of the History & Theory of Psychology Program at York University, supported by the Faculty of Arts Academic Technology Services. A search bar is present with the prompt 'Search the Titles, Abstracts and Keywords' and a 'Search' button. Below the search bar, there are links for 'Browse' and 'Latest Additions'. The 'Browse' section includes a link to 'Browse the archive by Subject or Year'. The 'Latest Additions' section includes a link to 'View items added to the archive in the past week'.

Obr. č. 10 : Část hlavní stránky Elektronického archivu historie a teorie psychologie

Systém funguje prostřednictvím technologického řešení GNU – EPrints, které vyhovuje standardům protokolu pro sklizení metadat OAI-PMH 1.1 a 2.0. Hostuje na serveru Yorské univerzity.

Archiv obsahuje **rozmanitý materiál** – reprints z recenzovaných časopisů, „přetisky“ z relativně obskurních časopisů, bulletinů a zpravodajů, zápisky z konferenčních prezentací i zcela nově vzniklé dokumenty. Přijaté dokumenty jsou většinou zobrazovány ve vyšší kvalitě než je jejich tištěná podoba [GREEN, 2002].

Pro **uložení příspěvku** se zájemce musí registrovat. Není deklarováno, jaké formáty systém přijímá, některé příspěvky jsou v jazyce HTML, některé ve formátu PDF, systém obsahuje i videa (.ram). Příspěvky jsou akceptovány v jakémkoli jazyce, název a abstrakt musí být v angličtině. Preprints musí obsahově odpovídat tématům publikovaných v časopisech *History of Psychology*, *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, *History of the Human Sciences*, *Theory and Psychology* a *Philosophical Psychology*. Vzhledem k množství přihlašovaných příspěvků si editor archivu vyhrazuje právo odmítnout příspěvek, který nesplňuje tyto podmínky, aniž by autora o této skutečnosti zvláště informoval. Ukládané příspěvky **nejsou recenzovány** a není prováděna kontrola jejich správnosti či kvality, veškerou odpovědnost nesou autoři. Obsah příspěvků je chráněn autorskými zákony a nesmí být reprodukován bez povolení. Autorská práva zůstávají autorům. Obvykle je

příspěvek dostupný v archivu za dva pracovní dny po přihlášení [GREEN, 2001-].

Uživatelské rozhraní je velmi graficky jednoduché a přehledné, používá stromovou strukturu. Hlavní stránka nabízí **vyhledávání** v názvech, v klíčových slovech a v abstraktech. Další možnost vyhledávání je jednoduché vyhledávání (Simple Search), které však již nabízí vyhledávání podle více údajů, viz obr. č. 11. Vyhledávání v názvech, v abstraktech, v klíčových slovech a ve jménech autorů/editorů je doplněno dalším zpřesněním (odpovídá všemu, v jakémkoli řazení; odpovídá libovolné části), lze zadat rok nebo časový interval. Za užitečnou funkci považuji volbu, že hledaný záznam musí splňovat všechny zadané podmínky nebo jen nějakou z nich. Konečně lze zvolit způsob uspořádání výsledků – podle jména autora, podle roku vzestupně i sestupně a podle názvu.

The screenshot shows the 'Simple Search' page of the HTP Prints system. The page has a header 'HTP Prints' and a sub-header 'Simple Search'. Below the sub-header is a link: 'Click here for an advanced search'. The main search area is divided into three sections: 'Title/Abstract/Keywords', 'Authors/Editors', and 'Year'. Each section has a text input field and a dropdown menu set to 'Match all, in any order'. The 'Year' section also includes a dropdown for 'Retrieved records must fulfill' set to 'all'. At the bottom, there is a dropdown for 'Order the results' set to 'by author's name', and two buttons: 'Search' and 'Reset the form'. The footer contains the text 'Site Administrator: htpprint@yorku.ca'.

Obr. č. 11: Jednoduché vyhledávání v systému HTP Prints

Pokročilé vyhledávání (Advanced Search) je již daleko více členěné a předpokládá

vyšší uživatelské dovednosti¹. Kromě toho, že je zde zvlášť rozděleno vyhledávání v názvech, abstraktech a klíčových slovech, což nepovažuji za kvalitativně odlišnou změnu, lze zvolit předmět – je možná kombinace více voleb, dále typ dokumentu viz tab. č. 2, status dokumentu a preferenci recenzovaného obsahu. Funkce pokročilého vyhledávání dále umožňuje hledat podle jména autora/editora, pracoviště a názvu konference. Nezbytným limitem je časový údaj a stejně jako v jednoduchém vyhledávání i zde je volba, zda hledaný záznam má splňovat všechny zadané podmínky.

Book	Journal (On-line/Unpaginated)
Book Chapter	Journal Journal (Paginated)
Conference Proceedings	Newspaper/Magazine Article
Conference Paper	Other
In Collection	Preprint
Conference Poster	Thesis
Departmental Technical Report	

Tabulka 2: Typy dokumentů v systému *History & Theory of Psychology Eprint Archive*

Prohlížení je možné podle předmětu nebo roku vzniku dokumentu. Předmětové třídění je facetové, znamená to, že jednotlivým dokumentům je přiřazováno více předmětových hesel. Celkově archiv k 15. 3. 2009 obsahoval 121 dokumentů v pěti základních členěních: Chronology (70), Geography (48), History (63), Psychology (98), Theory (53). Jednotlivé záznamy kromě odkazu na úplný text obsahují tato metadata: název, jména autora, bibliografický odkaz na původní zdroj, abstrakt, typ dokumentu (EPrint Type), klíčová slova, předmětová hesla (ve formě hypertextových odkazů na další stejně popsané dokumenty), identifikátor dokumentu (ID Code), datum uložení, kdo dokument uložil a alternativní umístění.

Souvisejícím informačním zdrojem v oblasti historie psychologie je *Classics in the History of Psychology*² (*Osobnosti psychologie*, volně přel.), který založil se svými

-
- 1 Tvůrci systému ale i tak berou ohled na neškolené uživatele, jako první je zde umístěn pokyn: „Žádnou paniku! Pole, jejichž údaje neznáte, nechte prázdná.“
  - 2 URL: <http://psychclassics.yorku.ca/>

kolegy v roce 1997 editor výše popsaného systému. Z hlediska typologie jde o katalog soustředující odkazy na díla významných osobností psychologie volně dostupná na internetu. Pro vyhledávání ve svém obsahu využívá nástroj Google, dokumenty jsou setříděny podle témat a jmen autorů.

Dalším navazujícím zdrojem, který dokumentuje nástup nového typu webovského obsahu – Webu 2.0, je blog postgraduálních studentů prof. Greena s názvem *Advances in the History of Psychology1*. Tento zdroj využívá všech dostupných nástrojů, např. vkládání obrázků, videí, komentářů. Součástí je rozsáhlý seznam dalších relevantních zdrojů.

Prof. Green doplňuje ještě disciplínu historie psychologie webovou stránkou s názvem *This Week in the History of Psychology2*, která nabízí podcast neboli audio RSS. Jde o záznamy, v tomto případě o rozhovory s osobnostmi, seřazené podle jednotlivých týdnů v roce, k nimž se pojí nějaká významná událost související s danou osobností.

Tři výše uvedené informační zdroje jsou velmi cenné pro výuku historie psychologie a pro zájemce o historii vědy. Výběr událostí i osobností je do jisté míry ovlivněn regionem Severní Ameriky.

4.3.4 *PEP Archive*

- *PEP Archive* [online elektronický archiv]. Psychoanalytic Electronic Publishing, 1998- [cit. 2009-01-15]. Dostupný z WWW:

<<http://www.pep-web.org/>>

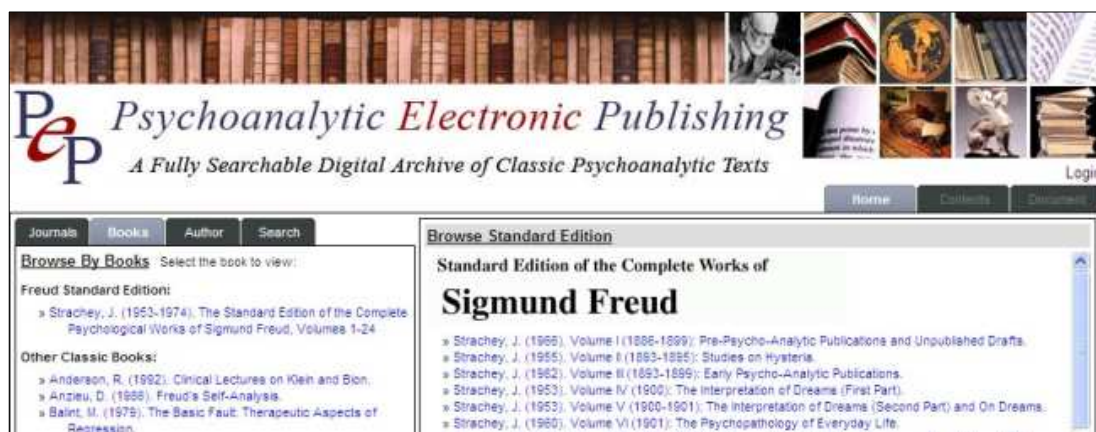
PEP Archive je dalším repozitářem s vymezeným obsahem. Vznikl na půdě severoamerického kontinentu a zaštiťuje jej nevládní organizace Psychoanalytické elektronické vydavatelství (Psychoanalytic Electronic Publishing – PEP).

Jde o archiv psychoanalytické literatury, jehož počátky se datují od roku 1991, kdy Paul Mosher, psychoanalytik v Albany, NY, přišel s myšlenkou uchovávat obsah

---

• 1 URL: <http://ahp.apps01.yorku.ca/>
• 2 URL: <http://www.yorku.ca/christo/podcasts/>

vybraných psychoanalytických časopisů na nosičích CD-ROM tak, aby obsahy byly prohledatelné. Společnost PEP vzniká v roce 1996, zakladateli jsou Americká psychoanalytická společnost a Psychoanalytický institut v Londýně. První verze na discích je k dispozici od konce roku 1998, tehdy byly také spuštěny webové stránky projektu¹. Samotný archiv je prostřednictvím webového rozhraní přístupný od roku 2002, viz obr. č.12.

Obr. č. 12: Digitální archiv PEP : prohlížení obsahů knih

O obsahu archivu rozhoduje pracovní skupina složená z uznávaných odborníků ze Spojených států a Velké Británie. Uživatelé a návštěvníci stránek mohou také sami navrhnout další díla k zařazení prostřednictvím formuláře na webových stránkách společnosti PEP.

V roce 2006 byla uzavřena spolupráce se společností Google, jejímž výsledkem je vyhledávání v obsahu archivu službou Google Scholar. Společnost PEP na svých stránkách podrobně informuje o digitalizačním procesu², jakým je literatura zpracovávána. Na webové stránce archivu jsou volně dostupná abstrakta článků a obsahy knih. Uživatelé mají k dispozici rozhraní pro pokročilé **vyhledávání** (viz příloha 3). Úplné texty jsou dostupné v rámci přímého předplatného nebo na platformě EBSCO. Obsah archivu lze prohlížet prostřednictvím funkce prohlížení, systém nabízí seznam archivovaných obsahů časopisů, knih a rejstřík autorů. Volně dostupné jsou souhrny článků a obsahy knih. Rejstřík autorů slouží k vyhledávání

-
- 1 URL: <http://www.p-e-p.org>
  - 2 URL: <http://www.p-e-p.org/digitization.htm/>

záznamů podle autorů.

4.3.5 *CogPrints: Cognitive Sciences EPrint Archive*

- *CogPrints: Cognitive Sciences EPrint Archive* [online elektronický archiv]. Southampton : University of Southampton, c2009 [cit. 2009-01-15]. Dostupný z WWW: <<http://cogprints.org/>>.

Obsahově širěji vymezeným elektronickým archivem je systém *CogPrints*, elektronický preprintový archiv pro kognitivní vědu (viz obr. č. 13). Slouží k archivování děl z disciplín vědeckých oborů, z nichž kognitivní věda čerpá – tj. lingvistika, kognitivní psychologie, počítačové vědy, filozofie, neurovědy, biologie.

System Cogprints je provozován na Southamptonské univerzitě ve Velké Británii, kde byl také vyvinut software Eprints¹, který je využíván často pro provoz elektronických archivů s otevřeným přístupem. System je v současné době provozován prostřednictvím tohoto volně dostupného software, verze 3.1.0.

V začátcích šlo o projekt v programu elektronických knihoven „The Electronic Libraries (eLib) Programme“, podporovaný Společnou komisí pro informační systémy JISC [BRATKOVÁ, 2008]. Zakladatel systému Cogprints je Steve Harnad, psycholog, profesor kognitivní vědy². Je jedním z velkých propagátorů volného šíření vědeckých poznatků, k tomuto tématu také publikuje a přednáší na konferencích. Prof. Harnadovi se podařilo získat grantové finanční prostředky na vývoj systému i v dalších letech, což se na jeho kvalitě bezesporu odrazilo.

• 1 URL:<http://www.eprints.org/>

• 2 Osobní stránka: <http://www.ecs.soton.ac.uk/people/harnad/>

Atom RSS 1.0 RSS 2.0

[Latest Additions](#)
View items added to the repository in the past week.

[Search Repository](#)
Search the repository using a full range of fields. Use the search field at the top of the page for a quick search.

[Browse Repository](#)
Browse the items in the repository by subject.

[About this Repository](#)
More information about this site.

Welcome to CogPrints, an electronic archive for self-archive papers in any area of [Psychology](#), [Neuroscience](#), and [Linguistics](#), and many areas of [Computer Science](#) (e.g., [artificial intelligence](#), [robotics](#), [vision](#), [learning](#), [speech](#), [neural networks](#)), [Philosophy](#) (e.g., [mind](#), [language](#), [knowledge](#), [science](#), [logic](#)), [Biology](#) (e.g., [ethology](#), [behavioral ecology](#), [sociobiology](#), [behaviour genetics](#), [evolutionary theory](#)), [Medicine](#) (e.g., [Psychiatry](#), [Neurology](#), [human genetics](#), [Imaging](#)), [Anthropology](#) (e.g., [primatology](#), [cognitive ethnology](#), [archeology](#), [paleontology](#)), as well as any other portions of the [physical](#), [social](#) and [mathematical](#) sciences that are pertinent to the study of cognition.

Obr. č. 13: Hlavní stránka systému CogPrints

Do systému **ukládají** svá díla sami autoři. Po povinné registraci probíhá uložení díla ve třech krocích: výběr formátu ukládaného dokumentu (systém přijímá HTML, PDF, ASCII, Postscript) a uložení souboru do pracovního prostoru. V druhém kroku je nutné zadat metadata, včetně předmětových hesel, typu licence Creative Commons a data případného embarga dokumentu. Typologii dokumentů vkládaných do systému zobrazuje tabulka č. 3. V třetím kroku se uložení dokumentu s metadaty potvrzuje.

Book Chapter	Journal (Paginated)
Conference Paper	Newspaper/Magazine Article
Conference Poster	Other
Departmental Technical Report	Preprint
Journal (On-line/Unpaginated)	Thesis

Tabulka 3: Typy dokumentů v systému Cogprints

Systém umožňuje **prohlížení** jednak podle roku uložení dokumentu, jednak podle předmětových kategorií. V rozhraní prohlížení podle let je znázorněn také počet uložených dokumentů v jednotlivých letech. „Nejbohatším“ rokem byl rok 2003 s počtem 288 uložených dokumentů. Prohlížení podle předmětových kategorií také znázorňuje počty uložených dokumentů zařazených pod jednotlivé kategorie. Hlavní kategorie zobrazuje tabulka č. 4.

Biology (510)	Linguistics (324)
Computer Science (1003)	Neuroscience (741)
Electronic Publishing (87)	Philosophy (865)
Journals (384)	Psychology (1525)

Tabulka 4: Hlavní předmětové kategorie v systému CogPrints

Čísla v závorkách tedy uvádějí počty uložených dokumentů.¹ Vidíme zde nesystémové třídění – jednotlivé vědní obory jsou řazené do stejné skupiny kategorií jako forma publikování (Časopisy, Elektronické publikování), přičemž kategorie Elektronické publikování odráží zřejmě odborný zájem tvůrce S. Harnada, neboť obsahuje dokumenty vztahující se k tématům archivů, copyrightu, recenzování (peer review) ad.

Záznamy jsou zobrazovány v podobě jednoduchého bibliografického záznamu připomínajícího formát APA. Příklad záznamu:

Lakhan, Shaheen Emmanuel (2006) [Neuropsychological Generation of Source Amnesia: An Episodic Memory Disorder of the Frontal Brain](#). [Journal (Online/Unpaginated)]

Název práce je zároveň hypertextovým odkazem, který následně zobrazí abstrakt, typ původního zdroje (konkrétní název je uveden až v plném textu článku), klíčová slova, předmětové kategorie, identifikační kód dokumentu (ID Code) v CogPrints, datum uložení a jméno ukládajícího a datum poslední modifikace záznamu. Najdeme

---

• 1 Údaj je k 3. 3. 2009.

zde i informaci, které poslední verze jsou dostupné, znamená to, že lze ukládat více verzí, ale vždy samostatně, nelze tedy modifikovat již uložený text.

S těmito metadaty se zobrazuje seznam citované literatury, který využívá službu Citebase Search k vyhledání citovaného díla. Záznamy jsou řazeny chronologicky, první záznam na stránce je posledním uloženým. Soupis zobrazených záznamů na stránce lze exportovat v různých formátech, z nejběžnějších je to ASCII, BibTeX, Dublin Core, EndNote, HTML. Systém používá kanály RSS, takže je možné sledovat průběžné doplňování archivu, aniž by jej uživatel musel pokaždé znovu prohlížet.

4.3.6 *The ACM Digital Library*

- Association for Computing Machinery. *ACM Portal* [online]. New York : ACM, c2009- [cit. 2009-01-15]. ACM Digital Library. Dostupný z WWW: <http://portal.acm.org/>

Asociace CM (Association for Computing Machinery - ACM) je největší mezinárodní vzdělávací a vědecká společnost zaměřená na rozvoj informačních a komunikačních technologií a jejich aplikací v umění, vědě a inženýrství. Slouží jak profesionálním, tak veřejným zájmům svou podporou otevřené výměny informací a prosazováním profesních a etických standardů.

Byla založena v roce 1947, dnes má 125 poboček a celkově sdružuje více než 84 tisíc členů. Vyvíjí celou řadu aktivit - pořádá odborné akce, uděluje řadu ocenění v několika kategoriích za vynikající počiny a přínos, vydává odbornou literaturu, vypisuje stipendia pro studenty a studentky, podílí se na tvorbě kurikul vysokých škol, spolupracuje s vládními orgány formou účasti v komisích aj. Nejvyšším orgánem ACM je 16členná rada. Řídícím orgánem je Výkonný výbor (Executive Committee) a čtyři komise (Publications Board, Special Interest Group (SIG) Governing Board, Education Board, Membership Activities Board). V centrále asociace v New Yorku je zaměstnáno v průměru 75 zaměstnanců.

Členové se sdružují v 34 speciálních zájmových skupinách (Special Interest Group - SIG), jež se zaměřují na jednotlivé oblasti informačních a komunikačních technologií

a dalších souvisejících oborů, např. programovací jazyky, výzkumy interakcí člověk-počítač¹, architektura počítačů, umělá inteligence, dokumentační systémy, elektronické obchodování, počítačová grafika, vyhledávání informací, řízení informačních systémů, simulace a modelování ad. Tyto skupiny (SIGs) pořádají své výroční semináře a konference, výstupy z těchto odborných akcí jsou součástí fondu digitální knihovny.

Publikační činnost ACM je rozsáhlá, vydává přes 35 časopisů ročně, rovněž řadu zpravodajů a přes 85 konferenčních sborníků. Poskytuje informační zdroje jak pro vědeckou práci, tak pro výkon profese. [Association for Computing Machinery, 2009].

Digitální knihovna ACM obsahuje rozsáhlý soubor bibliografických záznamů a úplných textů článků z časopisů, zpravodajů a konferenčních sborníků vydávaných ACM. Sestává ze dvou částí, ze samotné **Digitální knihovny ACM**² (The ACM Digital Library) a z **Online průvodce počítačovou literaturou**³ (The ACM Online Guide to Computing Literature, zkráceně jen Guide), viz obr. č. 14.

Obr. č. 14: Úvodní stránka portálu ACM s přístupy do obou systémů

Digitální knihovna ACM je repozitář úplných textů publikovaných v časopisech a sbornících ACM a jinými vydavateli, s kterými má ACM smlouvu. V současné době obsahuje více než 245 tisíc úplných textů⁴.

-
- 1 Jsou známé pod zkratkou HCI, sousloví je však v názvu zájmové skupiny i pořádaných akcí používáno opačně než je běžné v Evropě, a to Computer-Human Interaction.
  - 2 URL: <http://portal.acm.org/dl.cfm/>
  - 3 URL: <http://portal.acm.org/guide.cfm?coll=portal&dl=GUIDE/>
  - 4 Údaj k 20. 3. 2009.

Hlavní stránka digitální knihovny nabízí několik funkcí. Pole pro jednoduché vyhledávání je umístěno v horní části uprostřed a pod ním je odkaz na formulář pro pokročilé vyhledávání a seznam kategorií dokumentů, jež lze prohlížet. Je jich osm, viz tabulka č. 5.

Systém poskytuje na základě registrace a předplatného personalizované služby. Zde jde o službu s názvem **My Binders**, která ukládá rešeršní historii s výsledky vyhledávání, jež lze sdílet a využít pro tvorbu bibliografií, a službu s názvem TOC Service, což je obdoba alert, neboli upozornění na nová vydání prostřednictvím e-mailu.

Rovněž zde najdeme **databázi autorů**, prozatím v beta verzi. V této aplikaci jsou vytvářeny profily autorů obsahující jejich bibliografii (dostupný je rozšířený záznam), seznam klíčových slov použitých autorem, která jsou propojena s konkrétní prací, takže mohou sloužit jako selekční prvek, stejným nástrojem může být seznam předmětových hesel přiřazených k autorovým pracím.

Journals	8 časopisů vydávaných ACM
Magazines	10 magazínů, převážně pouze v elektronické podobě
Transactions	32 časopisů zaměřených na speciální témata, částečně pokrývající témata zájmových skupin (SIGs)
Proceedings	archiv sborníků z výročních konferencí
Newsletters	52 zpravodajů vydávaných zájmovými skupinami ACM (SIGs) a dalšími spolupracujícími asociacemi
Publications by Affiliated Organizations	časopisy a konferenční sborníky členských organizací
Special Interest Groups (SIGs)	publikační výstupy seskupené podle jednotlivých zájmových skupin
ACM Oral History interviews	archiv rozhovorů s význačnými osobnostmi (text ve formátu PDF)

Tabulka 5: Kategorie dokumentů v Digitální knihovně ACM a popis obsahu

Zajímavou součástí databáze autorů jsou personální bibliometrické údaje, konkrétně zde publikační historie, viz obr. č. 15.

Bibliometrics: publication history	
Publication years	1976-2008
Publication count	179
Citation Count	2,993
Available for download	42
Downloads (6 Weeks)	356
Downloads (12 Months)	2,902

Obr. č. 15: Publikační historie v systému ACM Digital Library E. M. Clarka, Jr., držitele ceny A. M. Turinga 2007

Je uveden interval let, z kterého se vychází, celkový počet publikací (údaje se vztahují k databázím ACM, jde pouze o publikace s primární autorskou odpovědností), počet citací těchto publikací, počet článků dostupných v plném textu v tomto systému, počet článků stažených za posledních šest týdnů a v posledním roce. V této databázi zůstává pole pro jednoduché vyhledávání, ale navíc je zde další možnost, a to vyhledávat v publikacích konkrétního autora.

Na hlavní stránku digitální knihovny jsou umístěvány odkazy na záznamy přidané v posledních dvou týdnech. Službu RSS systém nenabízí. Užitečným odkazem jsou Často kladené dotazy - FAQ, kde je možné nalézt základní informace o systému.

Pro **jednoduché vyhledávání** je určené jedno pole. Výsledek lze však dále zpřesňovat pomocí volby dalších selekčních prvků - osoby (autor, instituce, editor, recenzent), roku vydání, názvu publikace, typu publikace, formátu (HTML, PDF), názvu vydavatele. Systém s touto volbou vždy nabídne konkrétní údaje s počtem dokumentů, mezi kterými lze vybrat. Poslední možností, jak upřesnit dotaz v jednoduchém vyhledávání, je zvolit název konference nebo pořadatele či název sborníkové edice. Na obr. č.16 vidíme výsledek jednoduchého vyhledávání termínu „psychologist“. Systém našel 1727 hitů, primárně je seřadil podle relevance, v rozšířené formě. Ikonka ACM znamená, že jde o publikaci ACM, dostupnou v úplném textu, název článku je propojen na úplný bibliografický záznam, jména

autorů jsou zároveň odkazem do autorské databáze. V bibliometrických údajích vidíme, že dokument byl v posledních šesti týdnech dvakrát stažen, během posledního roku devětkrát, nicméně v publikacích ACM citace zaznamenána nebyla.

The screenshot shows the ACM Digital Library search interface. At the top, there is a search bar with the query 'psychologist' and a 'SEARCH' button. Below the search bar, it indicates 'Searching within The ACM Digital Library for: psychologist' and 'Found 1,727 of 245,263'. The results are displayed in a table with columns for 'Search Results', 'Related Journals', 'Related Magazines', 'Related SIGs', and 'Related Conferences'. The first result is 'Computer simulation of psychologists' decision-making' by Joseph C. Finney, David F. Smith, C. Dwight Auvenshine, Donald Skeeters, Gress LeMaistre, Roger Sward, and Murray Tondow. The result includes the publication date (August 1972), the volume information (ACM '72: Proceedings of the ACM annual conference - Volume 2, Volume 2), the publisher (ACM), and the full text availability (PDF, 324.77 KB). Bibliometric data shows 2 downloads in 6 weeks, 9 downloads in 12 months, and a citation count of 0.

Obr. č. 16 : Výsledek jednoduchého vyhledávání v Digitální knihovně ACM

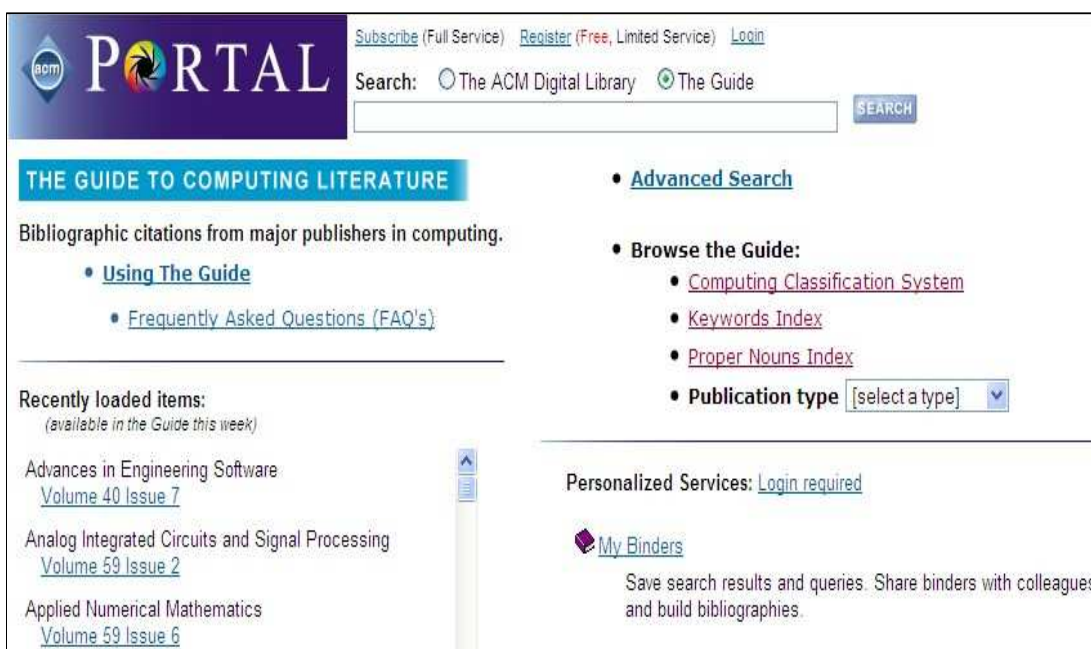
K hledanému výrazu zobrazí systém v záložkách ještě časopisy, magazíny, zájmové skupiny a konference, které se k němu vztahují. Tyto výsledky jsou však spíše jen orientační.

Pokročilé vyhledávání umožňuje vyhledávat podle celé řady limitů. Kromě základních (slovo nebo fráze v názvu a abstraktu, autorská klíčová slova, jména autorů/editorů, název publikace, typ dokumentu, identifikátor zdroje a dokumentu, rok vydání) lze zadat afiliaci autora, vydavatele, pořadatele konference včetně jejího roku a místa konání, a heslo z klasifikačního systému. Limitem *Žádané komponenty* (Required components) lze ovlivnit, zda výsledek bude mít abstrakt a propojení na úplný text dostupný v digitální knihovně ACM.

Úplný bibliografický **záznam** obsahuje kromě základních bibliografických údajů abstrakt, seznam citací, seznam prací, které dílo citovaly, předmětová hesla a klíčová slova, údaje o spoluautorech (nástroj „collaborative colleagues“ propojuje jména autora a spoluautorů do databáze autorů ACM), bibliometrické údaje (viz obr. č. 15) a identifikátor DOI. Záznam lze exportovat ve formátu BibTex, EndNote a ve vlastním citačním stylu ACM, který je podobný stylu APA. Výsledky je možné

uspořádat podle relevance, podle názvu článku (abecedně), podle druhu dokumentu nebo podle data vydání, lze je zobrazit v rozšířené nebo ve zkrácené podobě. Úplný text ve formátu HTML nebo PDF je dostupný pouze pro předplatitele (členy ACM), články lze zakoupit i jednotlivě.

Online průvodce počítačovou literaturou (The ACM Online Guide to Computing Literature, zkráceně Guide) je databáze bibliografických záznamů prací publikovaných ACM a jinými vydavateli (viz obr. 17). Záznamy obsahují často abstrakta a citace literatury. Citace prací publikovaných ACM jsou propojeny se záznamy citovaných dokumentů, takže tvoří určitou podmnožinu v celkovém obsahu databáze. Systém obsahuje více než 1,26 mil. záznamů.

Obr. č. 17: Hlavní stránka The ACM Online Guide to Computing Literature

Jednoduché a pokročilé **vyhledávání** má stejné rozhraní jako digitální knihovna, záznam má také stejnou podobu s tím rozdílem, že nezobrazuje ikonu pro stažení úplného textu.

Systém však disponuje třemi nástroji pro **prohlížení**: je nasazen vlastní klasifikační systém (ACM Computing Classification System - CCS), rejstřík klíčových slov (jde

o neautorské termíny) a rejstřík vlastních jmen (Proper Nouns Index). **Klasifikační systém CCS¹** je propracovaný indexační nástroj umožňující zařazení dokumentů do 11 hlavních tříd. První verze systému pochází z roku 1982 a je stále vyvíjen, poslední verze je z roku 1998 s řadou pozdějších doplňků. Je k dispozici v několika formátech, nejzajímavější je hypertextová verze², kde na nejnižší úrovni jsou hesla propojena se záznamy, a také verze ve formátu HTML³ zobrazená ve stromové struktuře, v níž lze celý seznam prohlížet.

Rejstřík klíčových slov představuje seznam propojený s konkrétními záznamy. Každé klíčové slovo je opatřeno kódem z klasifikačního systému CCS, kterým je propojen s hlavní třídou CSS, lze tedy sledovat kontext tohoto klíčového slova a jeho zařazení do celkové hierarchie CSS. Velmi užitečným nástrojem je **rejstřík vlastních jmen**, resp. názvů. V oblasti počítačů se setkáváme s velkým množstvím jmen, názvů, akronymů a zkratk, ať už se vztahují k hardware či k software, v neposlední řadě také ke konkrétním osobnostem, jejichž přínos v oboru je neopominutelný. Tato jména/názvy jsou také opatřena kódem z klasifikačního systému CCS. Není výjimkou ani zařazení do více tříd, např. heslo „Alan Turing“ je v seznamu dvakrát, v jednom případě má kód A.0, což je Obecné (General), a druhém případě K.2, což je Historie počítání (History of Computing).

Databáze také umožňuje prohlížení podle typu dokumentu, viz tabulka č. 6.

Books	Doctoral thesis
Journal articles	Master's theses
Conference proceedings	Technical reports

Tabulka 6: Typy dokumentů v systému Guide to Computing Literature

Prohlížením podle typů dokumentů zjistíme, kolik je v této kategorii záznamů. Prostřednictvím funkce prohlížení časopisů lze získat přehled o 1048 titulech, jde vlastně o bibliografické záznamy časopisů se základními údaji (doba vycházení, ISSN, vydavatel) s přístupem do archivu (viz obr. č. 18) digitální knihovny.

-
- 1 URL: <http://www.acm.org/about/class/ccs98-intro/>
  - 2 URL: <http://portal.acm.org/ccs.cfm?part=author&coll=portal&dl=GUIDE/>
  - 3 URL: <http://www.acm.org/about/class/ccs98-html/>

Obr. č. 18: Archiv časopisu Human-Computer Interaction, poslední dostupná čísla

Oba systémy ACM obsahují velké množství dokumentů, resp. záznamů, z oboru psychologie, což jsme zjistili provedením jednoduché rešerše. Termín „Psychology“ najdeme jak v klasifikačním systému, tak v rejstříku klíčových slov.

Pokud jej použijeme pro vyhledávání v systému Guide, systém zobrazí 2516 hitů (viz obr. č. 19). Je to nejspolehlivější způsob, jak zde nalézt dokumenty vztahující se k oboru psychologie. Tato skupina obsahuje s jistotou výsledky vyhledávání záznamů dokumentů s termínem „psychological“ v názvu (222/46)¹, s termínem „psychologist“ v abstraktu (238/85) a s termínem „psychology“ v názvu (354/54).

• 1 Na druhé pozici jsou výsledky získané v Digitální knihovně, tedy záznamy s odkazem na úplný text.

The screenshot shows the ACM Guide to Computing Literature search interface. At the top, it indicates the path: Guide → Computing Classification System (CCS) → J.4. Below this, there are navigation links for 'J. Computer Applications' and 'J.4 SOCIAL AND BEHAVIORAL SCIENCES'. The search results are filtered by the subject 'Psychology', with a total of 2,516 items found out of 1,266,675 in the database. The interface includes a 'REFINE YOUR SEARCH' section with options for 'Search Results', 'Related Journals', 'Related Magazines', 'Related SIGs', and 'Related Conferences'. The search results are sorted by 'relevance' and displayed in 'expanded form'. The first result is a paper titled 'Notification and awareness: synchronizing task-oriented collaborative activity' by John M. Carroll, Dennis C. Neale, Philip L. Isenhour, Mary Beth Rosson, and D. Scott McCrickard, published in the International Journal of Human-Computer Studies in May 2003. The publisher is Academic Press, Inc. The interface also features a 'Save results to a Binder' button and a 'Result page' navigation bar with links for pages 1 through 10, and 'next' and '>>' buttons.

Obr. č. 19: Prohlížení databáze ACM Guide to Computing Literature ACM podle předmětového hesla „Psychology“.

I když ve srovnání s celkovým počtem záznamů jsou záznamy dokumentů zasahujících svým obsahem do oboru psychologie ve výrazné menšině, jsou oba systémy ACM velmi kvalitními informačními zdroji, v nichž psychologové zajímající se zejména o otázky počítačových věd, kyberprostoru a o související problematiku mohou získat přehled o nejnovějších trendech.

4.4 Databáze bibliografické a plnotextové

4.4.1 Systémy Americké psychologické asociace (APA Databases)

Americká psychologická asociace – APA¹ (dále jen APA), dnes největší národní psychologická společnost na světě, již v roce 1927 zřídila zvláštní oddělení s názvem PsycINFO, které se zabývalo shromažďováním bibliografických informací o odborné psychologické literatuře. Tyto informace byly zpřístupňovány formou měsíčníku Psychologická abstrakta (Psychological Abstracts), tištěného bulletinu s bibliografickými záznamy včetně abstraktů. Díky rozvoji informačních technologií mohla APA začít efektivněji využívat své léta budované cenné referenční zdroje.

• 1 URL: <http://www.apa.org/>

Vzniká **databáze PsycINFO¹** a z ní odvozené produkty PsycLIT a ClinPSYC [RODNÝ, 1999]. ClinPSYC byl kompilát databáze PsycINFO® obsahující záznamy článků včetně abstraktů z časopisů zaměřených na klinickou psychologii zahrnující též neuropsychologii, psychofarmakologii a další styčné obory (v současné době již produkty PsycLIT a ClinPSYC nejsou nabízeny).

Databáze PsycINFO je kontinuálně doplňovaný prestižní bibliografický zdroj pro obor psychologie s retrospektivním záběrem od roku 1800. V současné době pokrývá 2468 časopisů, převládá anglický obsah, je uváděno indexování dokumentů v dalších 26 jazycích² [Americká psychologická asociace, 2009]. Dále zahrnuje záznamy knih a kapitol, disertací. Systém obsahuje bibliografické citace, abstrakta, citovanou literaturu a popisné informace. Podrobná typologie dokumentu je ještě rozčleněna na tři kategorie: typ publikace, specifitěji určený typ knihy a typ dokumentu – vymezení těchto tří kategorií je zobrazeno v příloze č. 3.

Struktura záznamu je velmi podrobná, seznam metadat zobrazuje tab. č.5.

Unique Identifier	Classification Code
Author	Publication Type
Author E-mail	Book Type
Author Correspondence Address	Document Type
Affiliation	Population
Title	Age Group
Source	Location
Publication Year	Methodology
Publisher	Auxiliary Material
Country of Publication	Tests & Measures
ISSN / ISBN	Audience Type
Language	Grant / Sponsorship
Reviewed Item	Table of Contents
DOI	Cited References
Abstract	Release Date
Keywords	Correction Update Record
Index Terms	

Tabulka 7: Metadata záznamu v databázi PsycINFO

-
- 1 URL: <http://www.apa.org/psycinfo/>
  - 2 Z českých časopisů jsou indexovány dva zásadní tituly: Československá psychologie a Česká a slovenská psychiatrie.

Takto podrobně jsou indexovány záznamy v posledních desetiletích. Starší zdroje, tzv. *Historic Records*, vydané v rozmezí let 1887-1966 (časopisy) a 1840-1971 (knihy) nejsou ve větší míře popsány deskriptory a některými dalšími metadaty.

S pokračujícím technologickým vývojem se APA zaměřila na tvorbu plnotextové databáze a v roce 2000 uvedla na trh produkt **PsycARTICLES** – zdroj obsahující úplné texty dnes již přes 140 000 článků z 66 časopisů vydávaných APA a spolupracujícími vydavatelstvími. Databáze pokrývá obsahy časopisů od roku 1894 do současnosti. Texty jsou zpřístupňovány ve formátu HTML a PDF (obsahy z let 1894-1984 jsou zpřístupňovány pouze v PDF) [Americká psychologická asociace, 2009].

APA je vedoucí autoritou v poskytování oborových informací. FELIX [2004] v září 2004 uvádí, že APA oznámila spuštění tří dalších databází. Jednalo se o PsycBOOKS, PsycCRITIQUES a PsycEXTRA. **PsycBOOKS** obsahuje úplné texty některých knih z vydavatelství APA, v první fázi projektu byla již rozebraná díla z období 1950-2002 a několik desítek archivních zdrojů, dále řadu hesel z *Encyklopedia of Psychology*, kterou APA vydala ve spolupráci s nakladatelstvím Oxford University Press a výběr titulů z archivů nakladatelství Kanadské psychologické asociace a Hogrefe Publishing Group.

Plné texty jednotlivých publikací jsou uloženy ve formátu PDF s možností přímého vyhledávání. Prostřednictvím společného vyhledávacího rozhraní získávají uživatelé rovněž možnost přímého provázání s ostatními zdroji APA, ke kterým mají přístup.

PsycCRITIQUES je databáze recenzí knih a dalších prací z psychologie, jenž nahradil doposud tištěný seriál *Contemporary Psychology*. V případě **PsycEXTRA** se jedná o databázi šedé literatury, poskytující přístup k oborové literatuře publikované mimo tradiční recenzované časopisy nebo odborné knihy. Kombinace indexované databáze s abstrakty včetně plných textů u většiny záznamů pokrývá rozmanité typy dokumentů, jako jsou technické zprávy, vládní dokumenty, konferenční sborníky, studijní plány, standardy, bulletiny, katalogy atd. [FELIX, 2004].

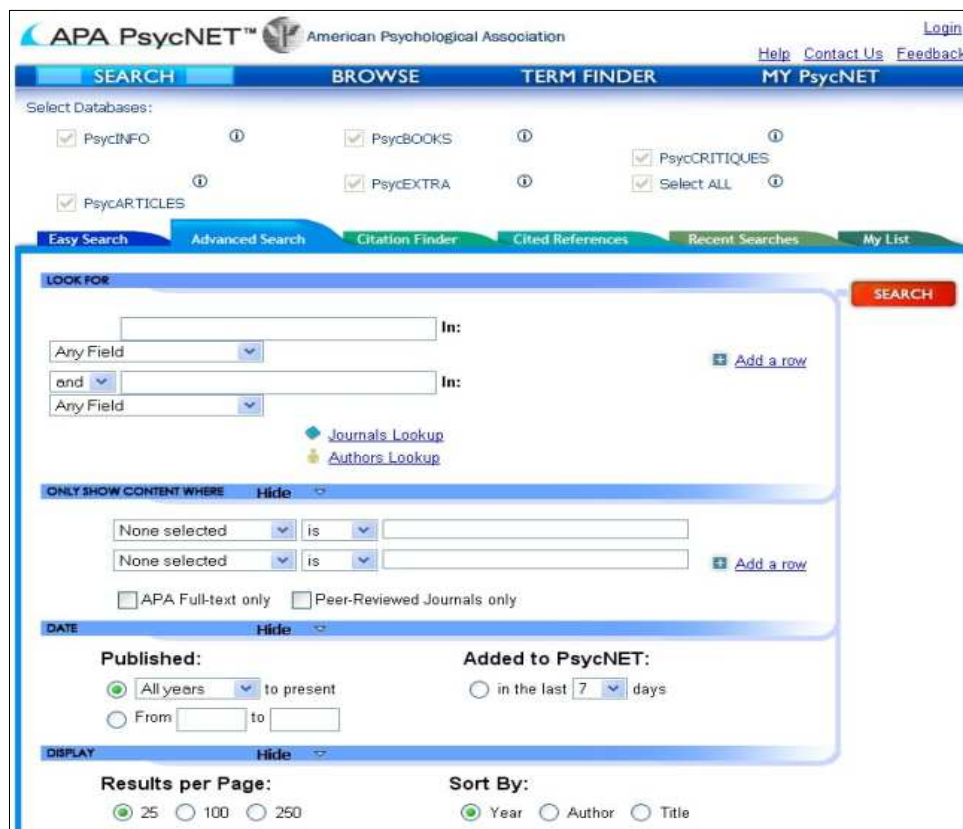
Produkt dostupný pouze prostřednictvím systému *Online Computer Library Center* – OCLC je **PsycFIRST**, zkrácená verze databáze PsycINFO. Obsahuje záznamy za poslední tři roky včetně aktuálního roku.

Produkty APA jsou zásadně vždy licencované. Jsou zpřístupňovány na její platformě nazvané *PsycNET* a prodávané také dalším producentům, jako jsou EBSCO, Elsevier (přístup je poskytován na platformě ScienceDirect) a Hogrefe Publishing Group (v rámci platformy PsyContent), OCLC, Ovid Technologies a ProQuest CSA.

V této práci je popsán způsob **vyhledávání** na platformě *PsycNET* tak, jak je nabízen pro přístup bez licence. Rozhraní pro vyhledávání je tu společné pro všechny produkty APA. Není však možné zadat konkrétní produkt, není proto vyloučeno, že volný přístup je poskytnut jen k určité části databází. Jednoduché vyhledávání nabízí jedno pole, uživatel si určí počet výsledků zobrazených na stránce a třídění podle roku, autora nebo názvu. Rozhraní pokročilého vyhledávání je zobrazeno na obr. č. 20.

Lze zde využít limitů pro 23 metadatových prvků, přidávat další pole pro vyhledávání, systém disponuje indexem autorů a časopisů. Uživatel může zvolit, zda výsledky mají být pouze záznamy obsahující úplné texty z produkce APA a výhradně recenzované časopisy. Nechybí limity jako je rok vydání včetně intervalu, popřípadě možnost vyhledat jen mezi záznamy přidané v poslední době. Jsou používány booleovské operátory (AND, OR, NOT).

Rozhraní nabízí možnost výsledky vyhledávání uložit v prostředí *My List*, poslat e-mailem, vytisknout, uložit si je na disk vlastního počítače, exportovat ve formátu citačních manažerů.

Obr. č. 20: Rozhraní pokročilého vyhledávání v systému APA

Provedli jsme konkrétní vyhledávání podle jména autora „Matejcek“¹. Systém zobrazil dva výsledky, na obr. č. 21 vidíme dva záznamy.

Jde o článek² autorů David, H. P., Dytrych, Z., & Matejcek, Z. (2003). Born unwanted: Observations from the Prague Study. *American Psychologist*. Vol 58(3), Mar 2003, 224-229 a David, H. P., & Matejcek, Z. (2004). Unwanted Pregnancies: Reply. *American Psychologist*. Vol 59(3), Apr 2004, pp. 184, což je odpověď, jak bylo zjištěno z abstraktu, na komentář jejich článku od Johna Sigala (Sigal, John J. *Studies of Unwanted Babies: Comment*. *American Psychologist*. Vol 59(3), Apr 2004, 183-184.). Je zde zachycena tedy poměrně cenná událost pro vědeckou komunitu, a sice vzájemná diskuse o prezentovaných výsledcích, kterou by – bez existence systému PsycINFO – měli šanci zachytit pouze čtenáři časopisu *American*

- 1 Původně hledaný výraz „Matějček“ neměl v systému žádnou odezvu. Na zadání jména „Janoušek“ však systém zobrazil 1 výsledek s korektní diakritikou, což dokumentuje nejednotný přístup k vlastním jménům s diakritickými znaménky.
- 2 Citace byly vyexportovány v citačním formátu APA (APA Citation Style).

Psychologist.

PsychINFO (66) PsycARTICLES (2) PsycBOOKS (0) PsycEXTRA (0) PsycCRITIQUES (0)

Search within Results

2 results for **Matejcek:Author**

[Set Email Alert](#) [Get RSS Feed](#) [Get Permalink](#) [Edit Search](#) [Save Search](#)

Sort by Year

All [Display](#) [Save](#) [Print](#) [Email](#) [Export](#) [Add to My List](#)

Show All Abstracts

1. [Unwanted Pregnancies: Reply.](#) [Abstract](#)
By David, Henry P.; **Matejcek**, Zdenek [Full-text PDF](#)
American Psychologist. Vol 59(3), Apr 2004, pp. 184. [Full-text HTML](#)

[Comment / Reply](#)

2. [Born unwanted: Observations from the Prague Study.](#) [Abstract](#)
By David, Henry P.; Dytrych, Zdenek; **Matejcek**, Zdenek [Full-text PDF](#)
American Psychologist. Vol 58(3), Mar 2003, 224-229. [Full-text HTML](#)

Journal Article

All [Display](#) [Save](#) [Print](#) [Email](#) [Export](#) [Add to My List](#)

Narrow Results by

Index Term

[Adult Offspring \(2\)](#)

[Health \(2\)](#)

[Human Development \(2\)](#)

[Induced Abortion \(2\)](#)

[Mental Health \(2\)](#)

[5 More...](#)

Author

[David, Henry P. \(2\)](#)

[Matejcek, Zdenek \(2\)](#)

[Dytrych, Zdenek \(1\)](#)

Author Affiliation

[Transnational Family Research Inst \(2\)](#)

Obr. č. 21: Vyhledávání podle jména autora „Matejcek“

Ve vedlejším menu jsou zobrazeny možnosti (viz obr. **č. 22**), pomocí nichž lze dotaz zúžit a získat další informace. Toto je zajímavé u většího počtu výsledků, avšak i v tomto případě to dokumentuje užitečnost nasazení velkého počtu metadat (viz tabulka č. 5).

Narrow Results by	
Index Term	
	Adult Offspring (2)
	Health (2)
	Human Development (2)
	Induced Abortion (2)
	Mental Health (2)
	5 More...
Author	
	David, Henry P. (2)
	Matejcek, Zdenek (2)
	Dytrch, Zdenek (1)
Author Affiliation	
	Transnational Family Research Inst (2)
	Prague Psychiatric Center (1)
	Prague Psychiatric Ctr (1)
Publication Type	
	Journal (2)
Journal/Book Title	
	American Psychologist (2)

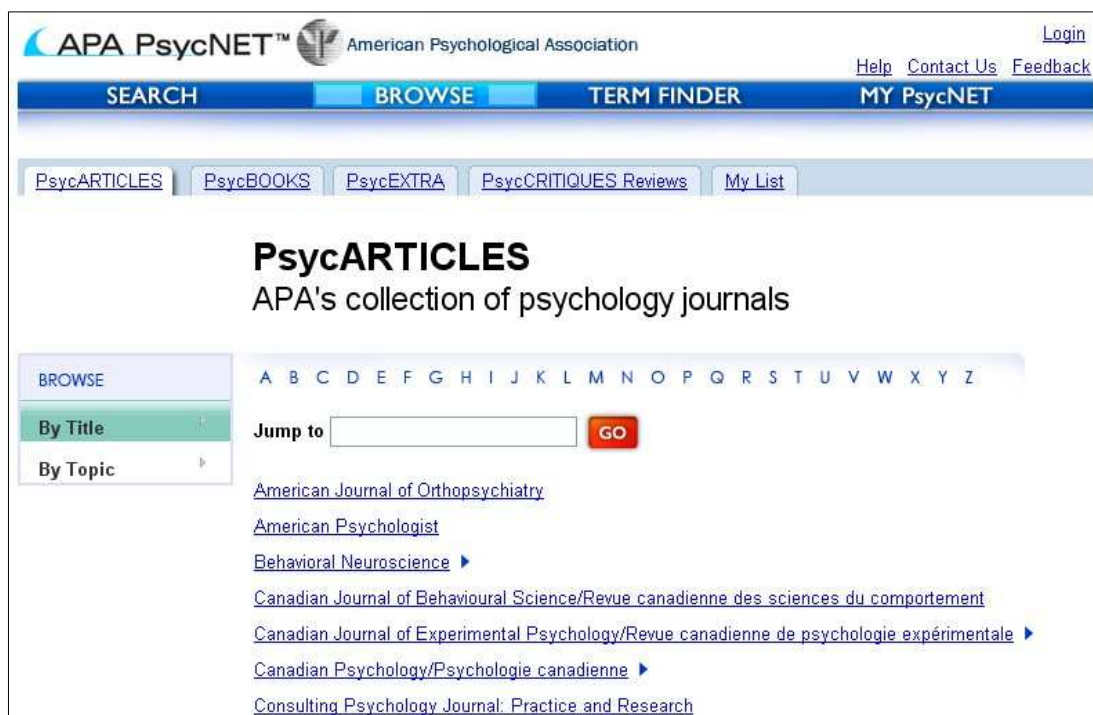
Year	
	2004 (1)
	2003 (1)
Age Group	
	Adolescence (13-17 Yrs) (1)
	Adulthood (18 Yrs & Older) (1)
	Childhood (Birth-12 Yrs) (1)
	School Age (6-12 Yrs) (1)
	Thirties (30-39 Yrs) (1)
	1 More...
Population Group	
	Human (2)
	Female (1)
	Male (1)
Methodology	
	Empirical Study (1)
	Longitudinal Study (1)
Classification Code	
	2956 Childrearing & Child Care (1)
	2970 Sex Roles & Women's Issues (1)

Obr. č. 22, 23: Možnosti zúžení dotazu

Úplné zobrazení záznamu poskytuje citaci, abstrakt, odkaz na původní zdroj a možnost stažení úplného textu ve formátu HTML nebo PDF. Zde má uživatel bez licence možnost jednotlivý článek po předchozí registraci zakoupit za jednotnou cenu 11,95 amerických dolarů. Obchodní politika APA dále umožňuje zakoupit 24hodinový přístup ke kombinaci databází PsycINFO, PsycEXTRA a PsycCRITIQUES s volným stahováním dokumentů. Je možné si vyžádat 30denní zkušební přístup pro instituci prostřednictvím APA.

Funkce **prohlížení** nabízí seznam časopisů, jejichž obsahy jsou indexovány a zahrnuty do PsycARTICLES, viz obr. č. 24. Názvy jsou zobrazeny ve formě hypertextových odkazů, vedoucích na profilové stránky časopisů, kde je možnost prohlížení a fulltextového prohledávání obsahu a stahování článků.

Obr. č. 24: PsycARTICLES – seznam indexovaných časopisů

Platforma *PsycNET* poskytuje také službu *Term Finder*, která využívá tezauru APA – *Thesaurus of Psychological Index Term*. Jde o řízený slovník psychologických termínů obsahující na 8200 základních termínů a křížových odkazů, jimiž jsou popisovány jednotlivé záznamy. Pomocí takového nástroje lze dosáhnout maximální relevantnosti vyhledaných výsledků.

Kromě tezauru je používán v databázi *PsycINFO* vlastní systém třídění (*Classification Categories and Codes*). Současný stav obsahuje 22 základních kategorií, které jsou dále rozčleněny na 135 subkategorií. Každá kategorie má čtyřmístný číselný kód, viz příklad v tabulce č.6.

2900 Social Processes & Social Issues 2910 Social Structure & Organization 2920 Religion 2930 Culture & Ethnology 2950 Marriage & Family 2953 Divorce & Remarriage 2956 Childrearing & Child Care 2960 Political Processes & Political Issues 2970 Sex Roles & Women's Issues 2980 Sexual Behavior & Sexual Orientation 2990 Drug & Alcohol Usage (Legal)
--

Tabulka 8: Část klasifikačního schématu PsysINFO

Každý záznam je opatřen minimálně jedním předmětovým heslem s klasifikačním kódem, což umožňuje získat výsledky vyhledávání vymezené těmito kategoriemi. Tvůrci systému uvádějí, že tato klasifikace je určena pouze k popisu obsahu PsysINFO, nikoli psychologie jako oboru [Americká psychologická asociace, 2009]. Lze uvést, že tato klasifikace může sloužit jako autoritní třídění oboru pro účely členění obsahu psychologických informačních zdrojů, používá ji např. německý systém *PsyDok*.

Systémy Americké psychologické asociace se vyvíjely řadu desetiletí, jsou proto velmi kvalitním referenčním zdrojem, dnes i částečně plnotextovým. Obsahový záběr je směřován zejména na produkci Severní Ameriky, mezinárodních svazů a federací.

4.4.2 The Education Resources Information Center – ERIC

- *ERIC* [online databáze]. Washington, DC : The Education Resources Information Center, 1966- [cit. 2009-01-15]. Dostupný z WWW: <http://www.eric.ed.gov/>.

Významným informačním zdrojem je volně přístupná databáze ERIC provozovaná Centrem pro informační zdroje v oblasti vzdělávání ve Spojených státech, kterou podporuje Institut pedagogických věd – IES (spadá pod Odbor vzdělávání – U.S. Department of Education). Databáze ERIC vznikla v roce 1966 původně jako

bibliografická databáze, v současné době, pokud je to možné z důvodů licence, zdroj poskytuje i úplné texty dokumentů.

ERIC je jedním z nejrozsáhlejších celosvětových zdrojů pro oblast výchovy a vzdělávání. Pro odborníky působící v oblasti školní a pedagogické psychologie je jeden z nejrelevantnějších zdrojů. Je zpřístupňováno na 1,2 mil. bibliografických záznamů článků z časopisů a dalších dokumentů ve formátu PDF s celosvětovým záběrem [ERIC, 2007].

Autoři vkládají své příspěvky v chráněném rozhraní **My Eric**. Po autentizaci lze nahrát soubor z disku počítače. Metadata se vkládají pomocí formuláře. Jsou akceptovány tyto formáty: Portable Document Format (PDF), text (TXT), MS Word (DOC), Rich Text Format (RTF), popř. jejich prezentace (PPT), přičemž snímky mohou být pouze doprovodným materiálem.

Autor vložením příspěvku stvrzuje, že je držitelem autorských práv (copyright) a dává souhlas se zařazením, archivováním a šířením elektronické kopie svého příspěvku. Vkládaný příspěvek nesmí být chráněn heslem, musí být v angličtině a musí být finální verzí. Z etického hlediska je třeba, aby neobsahoval údaje, z kterých by bylo možné identifikovat účastníky popisovaného výzkumu.

Jsou požadována základní popisná metadata, jako jsou název, jméno autora, rok vydání a abstrakt. Tvůrci systému vyvíjejí nový způsob tvorby abstraktu, rozlišují tzv. *narrative abstract* a *structured abstract*. Termín *narrative* znamená příběh, vyprávění, což v tomto případě vyjadřuje protiklad k termínu *structured*. Pro termín *narrative abstract* lze použít český ekvivalent analytický abstrakt¹, nejvýstižnější je však použít protiklady strukturovaný / nestrukturovaný. Formulář pro vložení strukturovaného abstraktu je tvořen z více polí, což umožňuje rychlejší vyhledávání specifických informací. Je určen zejména pro výzkumné studie. Nástroj na zpracovávání takto detailněji indexovaných dokumentů je provozován v beta verzi, v záznamech jsou takto vkládané abstrakty zatím zobrazovány jako nestrukturované.

Systém nabízí na hlavní stránce jednoduché **vyhledávání** v klíčových slovech,

---

• 1 Analytický referát/analytický abstrakt – referát uspořádaný podle daných věcných hledisek; uspořádání nemusí odpovídat struktuře referovaného dokumentu [Švejda, 2004]

v názvech, ve jménech autorů, v deskriptorech z tezauru. Lze také vyhledávat podle identifikátoru záznamu, což je jedinečný kód označený ERIC #. Pokročilé vyhledávání je rozšířeno o vyhledávání ve zdrojích, identifikátorech ISBN a ISSN, v názvech institucí a sponzorujících agenturách (sponsoring agency). Rozhraní dále obsahuje výběr stupně vzdělávání (29 možností), jichž by se měl dokument týkat, data publikování včetně intervalu a typ dokumentu (viz obr. č. 25). Typologie dokumentů v databázi ERIC je velmi podrobná, viz tab. č. 7.

Obr. č. 25: Rozhraní pokročilého vyhledávání v systému ERIC

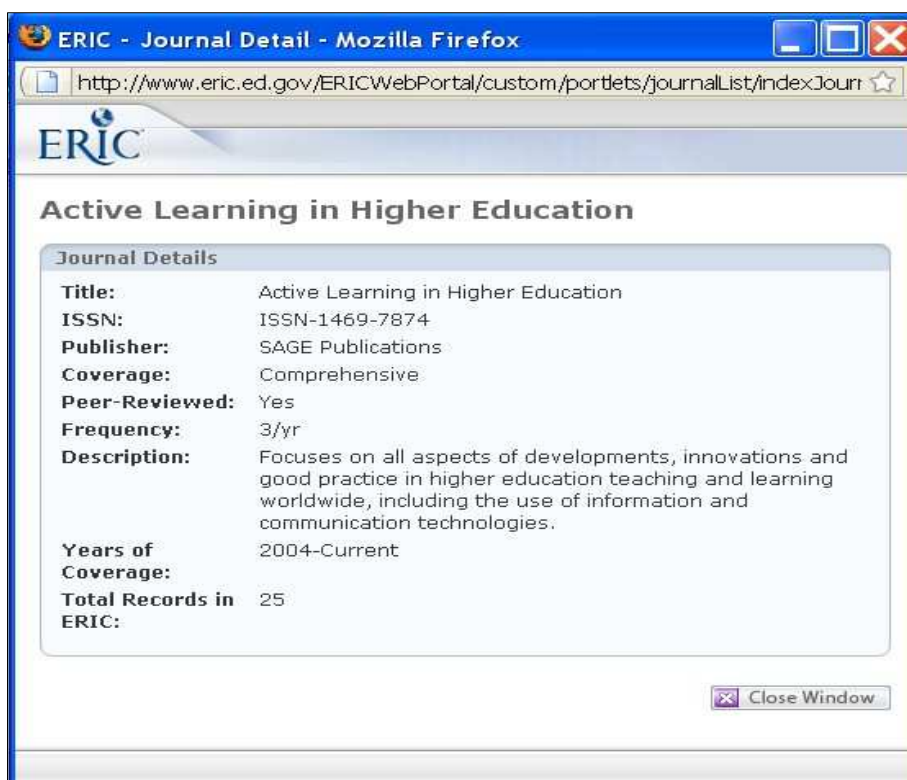
Užitečnou funkcí je možnost zobrazení jen těch záznamů, u nichž je přímo v databázi ERIC dostupný úplný text.

System neumožňuje prohlížení, při tak vysokém počtu množství záznamů to není možné. Významnou vyhledávací pomůckou je **tezaurus**, který je možno prohlížet. Obsahuje tři úrovně, na třetí úrovni je už konkrétní deskriptor, jenž lze výběrem přemístit do rozhraní pro vyhledávání.

Velmi zajímavou službou je abecední seznam časopisů (Journals Indexed in ERIC), jejichž obsahy databáze ERIC pokrývá, se zvláštním vyznačením aktuálně indexovaných titulů. Každý titul má svůj vlastní záznam, viz obr. č. 26. Tento seznam je vlastně přidanou hodnotou k samotné databázi, potřebné údaje jsou v ní obsaženy, stačilo použít nástroj na jejich další zpracování a zobrazení.

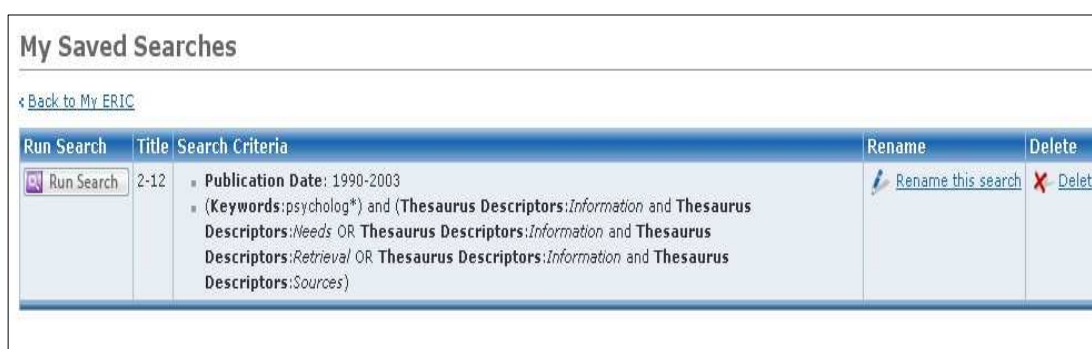
Journal Articles	Legal/Legislative/Regulatory Material
Book/Product Reviews	Machine-Readable Data Files
Books	Multilingual/Bilingual Materials
Collected Works – General	Non-Print Media
Collected Works – Proceedings	Numerical/Quantitative Data
Collected Works – Serials	Opinion Papers
Computer Programs	Reference Materials – Bibliographies
Creative Works	Reference Materials Directories/Catalogs
Dissertations/Theses	Reference Materials – General
Dissertations/Theses – Doctoral	Reference Materials – Geographic
Dissertations	Reference Materials –
Dissertations/Theses – Masters Theses	Vocabularies/Classifications
Dissertations/Theses – Practicum Papers	Reports – Descriptive
ERIC Digests	Reports – Evaluative
ERIC Publications	Reports – General
Guides – Classroom – Learner	Reports – Research
Guides – Classroom – Teacher	Speeches/Meeting Papers
Guides – General	Tests/Questionnaires
Guides – Non-Classroom	Translations
Historical Materials	
Information Analyses	

Tabulka 9: Typy dokumentů v systému ERIC

Obr. č. 26: Záznam časopisu v databázi ERIC

Chráněné rozhraní My Eric umožňuje rozšířené služby. Vyhledané záznamy lze uložit do více adresářů (max. deseti), lze je vytisknout, odeslat e-mailem či uložit na disk počítače ve formátu TXT. Je nabízen export citací do citačních manažerů EndNote, ProCite, Reference Manager, RefWorks. Je také ukládána rešeršní historie, způsob zobrazení ukazuje příklad na obr. č. 27.

Obr. č. 27: Zobrazení rešeršní historie v databázi ERIC

Databáze je prestižním zdrojem a je proto nabízena jako součást produktů světových

agregátorů informačních zdrojů, jako jsou EBSCO, ProQuest CSA, Ovid Technologies a další. Výhoda takového propojení tkví mj. v tom, že licencovaná databáze může poskytnout uživatelům přístup k úplným textům právě tehdy, když samotné rozhraní v databázi ERIC nabídne jen bibliografický odkaz.

4.4.3 *PSYNDEX*

- *PSYNDEX* [online databáze]. Trier : Zentrum für Psychologische Information und Dokumentation Leibniz-Institut, 1971- [cit. 2009-01-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.zpid.de/>>

PSYNDEX je bibliografická databáze pokrývající psychologickou literaturu německy mluvících zemí – Německa, Rakouska a Švýcarska. Je zpracovávána v Centru pro psychologické informace a dokumentaci, které má sídlo na Trevírské univerzitě (Zentrum für Psychologische Information und Dokumentation Leibniz-Institut – ZPID). ZPID je nadregionální středisko vědeckých informací pro obor psychologie v německy mluvících zemích. Bylo založeno v roce 1971, iniciativy vedoucí k jeho vzniku se datují od roku 1963. Ředitelem Centra je prof. Dr. Günter Krampen, který zároveň přednáší klinickou psychologii a psychoterapii na Trevírské univerzitě. *PSYNDEX* sleduje pravidelně články, knihy, kapitoly z knih, technické a výzkumné zprávy, dizertace, testové materiály, audiovizuální média (např. audio a videokazety s přednáškami významných psychologů). Obsahuje nyní celkově přes 230000 záznamů – záznamy literatury s retrospektivou od roku 1977; psychologický obsah v audiovizuálních médiích od roku 1932; psychologické a pedagogické testy od roku 1945, zevrubné popisy léčebných programů¹ od roku 2000. Indexované dokumenty musí být v německém nebo v anglickém jazyce, zejména vědeckovýzkumné povahy, je však také zpracovávána literatura z praxe a pro výuku.

Standardní bibliografický záznam obsahuje název dokumentu, údaje o autorech a jejich pracovištích, rok vydání, název původního zdroje, abstrakt, předmětová hesla a klíčová slova. Dále údaj o metodologii, o věkové skupině a geografické lokalitě, jíž

• 1 (Treatment / Intervention programs, Behandlungsprogramme)

se dokument týká. Součástí databáze je tezaurus¹ převzatý od Americké psychologické asociace a přeložený do němčiny, je tedy nasazen v obou jazycích. [Wolters Kluwer Health, 2008]. Počátkem roku 2002 byla databáze doplněna o další rozšíření, která její formát přiblížila databázi PsycINFO. Přibylo několik polí a nové vydání tezauru z roku 2001. Typologie dokumentů je znázorněna v příloze 5.

Pro prohledávání databáze *PSYINDEX* je nasazen nástroj pro indexování obsahu nazvaný *PsychSpider*. Byl vyvinut přímo v ZPID a je specifický tím, že se zaměřuje na webové stránky s psychologickým obsahem – stránky institucí, časopisů, knihoven, osobní stránky ad. [ZPID, 2009]. Slouží jako vyhledávací nástroj i v dalších zdrojích, rozhraní je umístěno na webovském sídle ZPID², viz obr. č. 28. Je poměrně jednoduché, nápověda ukazuje, že je třeba selekční údaj vložit přímo do vyhledávacích polí, např. [titel:„Piagets Theorie“]. Jsou používány booleovské operátory (AND, OR, NOT).

The screenshot shows the 'PsychSpider' search interface. At the top left is the logo for 'Psychologie Information ZPID - Leibniz Institut'. A navigation bar includes 'PSYINDEX', 'Internet' (selected), 'Forschung', 'Dienste', and 'Aktuelles'. Below this is a breadcrumb trail: 'Sie sind hier: Startseite > Internet > PsychSpider > PsychSpider Suche'. The main search area is titled 'PsychSpider ZPID Psychologie Suchmaschine'. It contains four search input fields, each with a '?' icon and an 'AND' dropdown menu. A 'Suche' button is positioned below the fields. To the right of the search area are several checked checkboxes for filters: 'ZPID', 'PSYINDEX', 'SSG OPAC', 'Web Allgemein', 'E-Journals / (Test-) Diagnostik', and 'Institute'. A button labeled 'alle deselektieren' is located below these filters. At the bottom of the search area, there is an unchecked checkbox for 'Gruppierung der Treffer ("Clustering") (Abfrage dauert etwas länger)'. On the left side of the page, there is a vertical menu with links to 'PsychSpider', 'PsychLinker', 'Blogs', 'Studium', 'Experten', 'Institutionen', 'infoconnex', 'SSG Psychologie', 'PsycARTICLES Direct', and 'PubMed'.

Obr. č. 28: Rozhraní pro vyhledávání na webovském sídle ZPID

- 1 Thesaurus of Psychological Index Terms
- 2 URL: <http://www.zpid.de/PsychSpider.php>

Databáze PSYINDEX je licencovaný produkt, nabízí jej další zprostředkovatelé, jako např. německé databázové centrum DIMDI – Deutsche Institut für Medizinische Dokumentation und Information nebo Ovid Technologies, který ji poskytuje pod názvem *PSYINDEXplus with TestFinder*. Tyto firmy databázi obohacují o další prvky umožňující efektivní přístup k obsahu. Podrobný popis funkcí u různých poskytovatelů je uveden na webu ZPID. Centrum samo také nabízí na svých stránkách „rychlý“ přístup chráněný heslem – *PSYINDEX Direct*¹, zde je rozhraní pro vyhledávání pouze v německém jazyce. Pro ulehčení práce s databází připravilo Centrum několik videoklipů, kde je např. ukázáno, jakým způsobem lze produkt získat a jak v něm vyhledávat.

Na stránkách Centra lze také nalézt abecední seznam odborných psychologických časopisů² německy mluvících zemí. Každý titul je podrobně popsán a anotován, obsahuje také hypertextový odkaz na svou profilovou stránku a stránku vydavatele a informaci, zda jej PSYINDEX indexuje. Seznam tedy poskytuje dobrý přehled o odborných psychologických časopisech v německém jazyce.

V roce 2003 provedli knihovníci v knihovně Fakulty pedagogiky a psychologie Mnichovské univerzity průzkum využívánosti elektronických zdrojů. Výsledky ukázaly převahu ve využívání zdroje PsycINFO nad zdrojem PSYINDEX, na třetím místě se umístila databáze ERIC [TIETZE-NETOLITZKY, 2003].

Přestože databáze Americké psychologické asociace pokrývají značné množství zdrojů, zdroj PSYINDEX má nespornou výhodu právě svým regionálním zaměřením. Navíc databáze indexující testový materiál jsou ojedinělé. V případě bavorských psychologů a studentů se však ukázala větší potřeba čerpat informace z anglosaských elektronických zdrojů, neboť lze předpokládat, že vlastní vybavenost univerzitní knihovny německými dokumenty je velmi dobrá.

Pro obory psychologie je relevantní rovněž systém PASCAL, který navíc dokumentuje psychologické disciplíny ve frankofonních oblastech. Řada psychologických disciplín (nejen klinická psychologie) je dostupná v medicínských bázích dat (např. MEDLINE, EMBASE, BIOSIS, Mental Health Database, Drug Prevention) [PAPÍK, 2001].

-
- 1 URL: <http://www.zpid.de/retrieval/login.php>
  - 2 URL: http://www.zpid.de/index.php?wahl=products&uwahl=frei&uwahl=journals_u

Celkově lze konstatovat, že poptávka po bibliografických zdrojích s nástupem plnotextových zdrojů neklesá. Rozvoj těchto zdrojů je toho dokladem. Nasazení širokého počtu metadat, použití více než jednoho třídění, strukturování abstraktu – to vše jsou způsoby, jak učinit systém efektivnější pro vyhledání bibliografické informace, s kterou lze pak pracovat dále.

4.4.4. Nakladatelské databáze, EBSCO

Jedním z největších evropských nakladatelů psychologické literatury jsou nakladatelství Hogrefe (Německo) a Huber (Švýcarsko), které jsou součástí **Hogrefe Publishing Group** operující v devíti evropských zemích a v USA. Společně provozují platformu *PsyCONTENT*¹, v rámci níž je poskytován přístup do základních databází Americké psychologické asociace (PsycARTICLES, PsycINFO, PsycBOOKS). Zde také nakladatel elektronicky zpřístupňuje 29 časopisů z oblasti psychologie a duševního zdraví, které vydává, tzv. kolekci PsyJOURNALS. Bezplatná registrace umožňuje prohlížení obsahů časopisů a záznamů článků včetně abstrakt, úplné texty článku jsou poskytovány na základě předplatného, lze je též zakoupit jednotlivě. Rozhraní umožňuje jednoduché vyhledávání v úplných textech PsyJOURNALS a v metadatech databáze PsycARTICLES zároveň. Nakladatelství nabízí i elektronické knihy, v rámci tzv. PsyCOLLECTION. Hogrefe je také nejvýznamnějším vydavatelem psychodiagnostických testů v Evropě. Pro poskytování informací odborné veřejnosti provozuje webovské sídlo TestInform².

Další významným nakladatelským domem se zvláštním webovským sídlem věnovaným psychologii je **Taylor & Francis Group**. *Psychology Press*³ poskytuje nejen informace o vydávaných knihách a časopisech, ale i další zajímavé možnosti. Na stránce je např. formou hypertextových odkazů seřazeno 18 témat z psychologie, tzv. arén, sloužící pro hlubší zkoumání této oblasti. Jde vlastně o jiný, víceúrovňový způsob nabízení produkce, než bývala tradiční forma seznamů titulů. Každá aréna má vlastní webovou stránku, kde jsou již nabízeny informace o knihách a člancích z dané tematické oblasti. Dokumentuje to úsilí producentů o cílenou nabídku

-
- 1 URL: <http://www.psycontent.com/>
  - 2 URL: <http://www.unifr.ch/ztd/HTS/infest/welcome.htm>
  - 3 URL: <http://www.psypress.com/>

čtenářům. S některými autory jsou natáčeny rozhovory, které jsou pak zpřístupňovány jako podcasty.

Velký význam pro obor psychologie má nakladatelství **Elsevier**. Na zvláštní webové stránce pro psychologii¹ oznamuje novinky v oborových informačních zdrojích, lze je prohlížet podle předmětové kategorie nebo typu dokumentu. Přístup k 74 úplným textům časopisů z psychologie poskytuje prostřednictvím služby **ScienceDirect**. Nakladatelská databáze byla spuštěna do provozu v roce 1999 a zahrnuje všechny články z titulů vydávaných nakladatelstvím Elsevier Science s retrospektivou od roku 1995 a obsahuje až 5 mil. článků přístupných ve formátech HTML a PDF. Svým rozsahem se řadí mezi největší plnotextové databáze v oblasti STM (pojem věda zde zahrnuje nejen společenské vědy, management, obchod, ale i knihovnictví apod.) [KINDL, 2004]. Databáze ScienceDirect využívá technologii DOI (Digital Object Identifier) umožňující prostřednictvím platformy CrossRef, vyvinuté firmou Elsevier společně s dalšími vydavateli, využívat aparátu odkazů: citace na konci článku pak mohou zahrnovat odkazy k dostupným abstraktům, záznamům z jiných databází nebo odkazy k plným textům.

Přístup k psychologické literatuře je poskytován v dalších nakladatelských databázích. Wiley na platformě **InterScience** člení psychologii do 8 základních disciplín², vydává 101 časopisů, jejichž obsahy zpřístupňuje v rámci předplatného s řadou dalších služeb. Springer provozuje systém **SpringerLink**, kde je popsáno na 62,4 tisíc článků předmětovým heslem psychologie³.

Společnost **EBSCO** sestavila z nakupovaných zdrojů speciální kolekci literatury pokrývající obor psychologie a vědy o chování – *Psychology & Behavioral Sciences Collection*. Najdeme v ní jednak 545 recenzovaných vědeckých časopisů s úplným obsahem, jednak knihy zpřístupňované podle smluv s vydavateli. Kolekce je nezávislá na dalších produktech, pro předplatitele je však umožněno propojení na její plnotextové časopisy (410 titulů) z bibliografické databáze PsycINFO [EBSCO Publishing, 2009].

EBSCO nabízí další informační produkty z oboru psychologie – tři databáze

-
- 1 URL: http://www.elsevier.com/wps/find/S05.cws_home/
  - 2 URL: <http://www3.interscience.wiley.com/browse/?subject=PSYC/>
  - 3 URL: <http://springerlink.metapress.com/behavioral-science/>

zahrnující oblast testů a testování: bibliografickou databázi s abstrakty – *Health and Psychosocial Instruments*¹, průvodce testy – *Mental Measurements Yearbook* a bibliografii komerčně dostupných testů v anglickém jazyce *Tests in Print*². V rozhraní EBSCO je také zpřístupněn dříve již zmíněný *PEP Archive*.

4.5 Elektronické slovníky, elektronické knihy

Tvorba kvalitního oborového slovníku je značně náročnou záležitostí, jde převážně o slovníky výkladové, které často vycházejí ze starších materiálů, revidují se a doplňují. Elektronické slovníky z oboru psychologie nejsou na internetu běžné. Jejich spolehlivost se obtížně posuzuje a odborník dbalý své pověsti raději sáhne po titulu renomovaného nakladatele. Sestavit kvalitní slovník psychologických termínů je také dlouhodobější záležitost. Obliba využívání výukových materiálů na internetu však stoupá a informační a komunikační technologie provoz takového slovníku umožňují. Elektronické knihy jsou v prostředí internetu již běžným jevem. Ve shodě s definicí Celbové [2004c] za ně považujeme rozsáhlejší text v digitální formě. Může být buď uzavřený, většinou se pak jedná o digitální podobu knihy zároveň tištěné (často formát PDF), nebo se lze setkat i s pokračujícím zdrojem, který autor označí za knihu. Takovým příkladem je volně dostupná elektronická kniha Psychologie kyberprostoru, představená v části 4.5.2.

4.5.1 *Human intelligence*

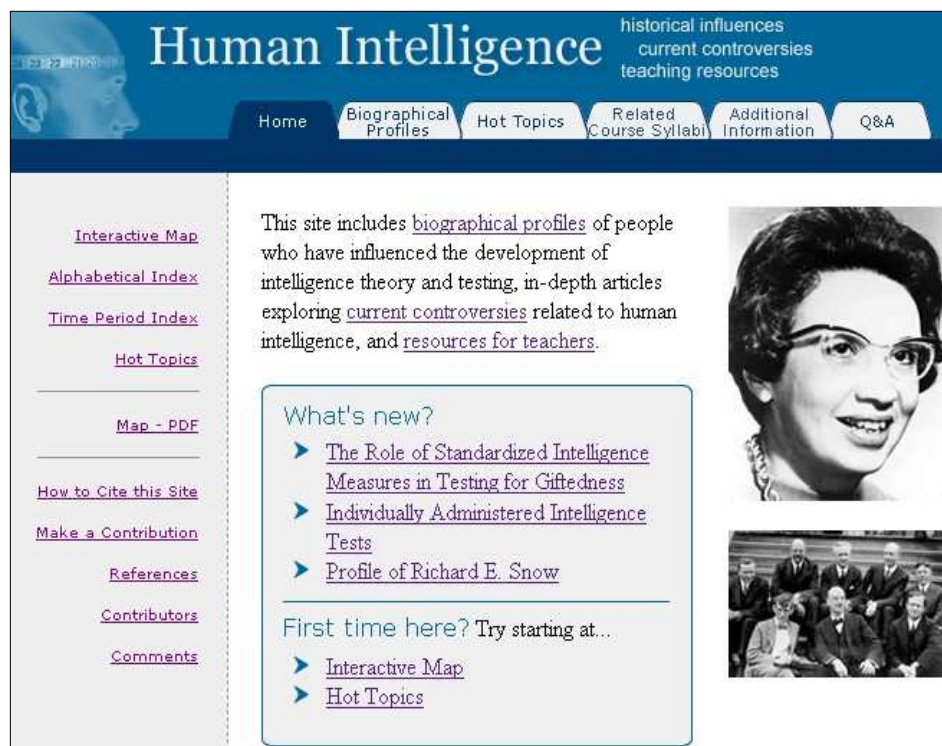
- PLUCKER, J. A. (Ed.). *Human intelligence : Historical influences, current controversies, teaching resources* [online]. 2003- [cit. 2009-03-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.indiana.edu/~intell>>.

Jonathan A. Plucker je docentem pedagogické psychologie a kognitivní vědy na Indianské univerzitě. Současně je vedoucím redaktorem webovského sídla (viz obr. č. 29), které lze bez nadsázky považovat za elektronický biografický slovník. Spolu

---

• 1 Producentem je Behavioral Measurement Database Services.
• 2 Producentem je Buros Institute of Mental Measurements na Nebraské univerzitě.

s ním je v týmu dalších pět kolegů a několik přispěvatelů. Webové sídlo je umístěno na univerzitním serveru a obsah je volně dostupný.

Obr. č. 29: Hlavní stránka Human Intelligence s novinkami v obsahu

Slovník obsahuje životopisné údaje osobností, které ovlivnily vývoj teorie inteligence a jejího testování, několik podrobných článků o současných polemikách vztahujících se k lidské inteligenci a výukové zdroje pro učitele.

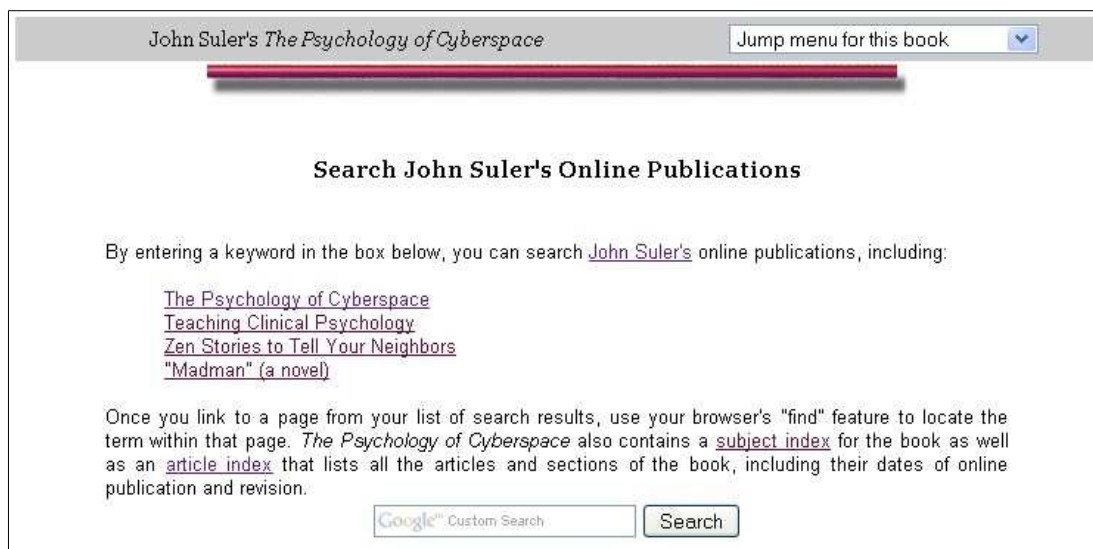
Obsah je strukturován tak, aby bylo co nejlépe využito možností internetového prostředí. Najdeme v něm abecední rejstřík, časový rejstřík a pozoruhodnou interaktivní mapu (viz příloha 5). Jádrem slovníku tvoří záznamy osobností, obsahující kromě jména, data narození (popř. úmrtí) a psychologické specializace tato specifická pole: vlivy, vzdělání, profesní kariéra, definice inteligence, hlavní přínosy, ideje a zájmy, vybrané publikace a také portrétní fotografie. Slovník disponuje vlastním odkazovým materiálem čítajícím 44 citovaných položek. Prostřednictvím jednoduchého formuláře lze editorům navrhnout příspěvek k obsahu, posílají se kontaktní údaje a krátký komentář návrhu.

4.5.2 *The Psychology of Cyberspace*

- SULER, J. *The Psychology of Cyberspace : [hypertext book]* [online]. 1996- [cit. 2009-01-15]. Dostupné na WWW: <http://users.rider.edu/~suler/psycyber/psycyber.html>.

Tato „hypertextová“ kniha, jak ji sám autor nazval, je volně přístupná na internetu. Autor v ní zkoumá psychologické aspekty prostředí vytvářeného počítači a online sítěmi [SULER, 1996]. Je tvořena jednotlivými články (kapitolami), které jsou v různých časových intervalech revidovány a doplňovány dalšími texty. Autor, John Suler, přednáší klinickou psychologii na Riderské univerzitě v New Jersey, USA, dlouhodobě se zabývá kyberprostorem z psychologického hlediska, fotografuje, publikuje v různých médiích. Uvedená kniha slouží také jako studijní materiál pro studenty.

Nejstarší články pocházejí z druhé poloviny 90. let, poslední článek je z ledna 2008. Kniha je přehledně strukturována do jednotlivých webových stránek s navigací. Lze prohlížet seznam článků, tematicky seřazených do kapitol a opatřených krátkou anotací. Autor vytvořil obsáhlý rejstřík hesel (Psychology of Cyberspace Subject Index), který usnadňuje vyhledávání v obsahu. Úplné texty článků jsou ve formátu HTML, lze si je také stáhnout v komprimovaném formátu, nejde však o aktuální verzi. Autor zde umístil navíc odkazy na své výukové materiály z klinické psychologie a další díla, která také zpřístupňuje. Celkově je lze prohledávat pomocí služby Google Site Search, viz obr. 30. Navigace na webovském sídle je snadná, v pravé horní části stránky je umístěno menu, které umožňuje přesun mezi jednotlivými stránkami.

Obr. č. 30: Zobrazení vyhledávání v obsahu *The Psychology of Cyberspace* a v dalších autorových publikacích

4.5.3 Google Books

Google Books¹ (také známý jako Google Books Search, dříve Google Print) je rychle rostoucí zdroj textů volných literárních děl v mnoha světových jazycích, včetně češtiny. Je jedním z projektů firmy Google, který se snaží rozšířit vyhledávání informací mimo internet – na knihy a časopisy zveřejněné pouze v papírové podobě. Google skenuje knihy uložené v partnerských knihovnách (zejména na amerických univerzitách), ukládá snímky jejich stránek i automaticky převedený text ve své databázi a umožňuje v nich vyhledávání. Některé knihy, u kterých se předpokládá, že jsou volným dílem, je možné zobrazit a stáhnout kompletně.

Projekt byl poprvé představen na Frankfurtském knižním veletrhu v roce 2004. Nyní je služba ve zkušební „Beta“ verzi, výsledky vyhledávání v knihách jsou zobrazovány samostatně. Před třemi lety podaly americké nakladatelské organizace a organizace na ochranu autorských práv skupinovou žalobu na službu Vyhledávání knih Google (Google Book Search).

• 1 URL: <http://books.google.com/>

V říjnu 2008 byl spor ukončen a došlo k dohodě, za jakých podmínek může společnost Google v projektu pokračovat. Bližší informace jsou dostupné na stránkách společnosti Google¹.

Na obr. č. 31 je zobrazen výsledek vyhledávání termínu „psycholog“. Systém vyhledal titul z roku 2000 a zobrazil náhled knihy, která je zpřístupněna částečně. Služby nabízené k plně zpřístupněnému obsahu jsou neporovnatelné. Nástroje Google Search umí rozpoznat region uživatele, neboť při zadání termínu „psycholog“ se nejprve zobrazily výsledky v českém jazyce a teprve až na několika dalších stránkách v jazyce německém (der Psycholog).

Těžko odhadovat, jak bude projekt pokračovat, zda se bude dařit společnosti Google uskutečňovat svůj záměr, a to vytvořit univerzální digitální knihovnu zaznamenaného

lidského poznání [Ikaros, redakce, 2009].

Obr. č. 31: Zobrazení jednoho z výsledků vyhledávání službou Google Books

• 1 URL: <http://books.google.com/intl/cs/googlebooks/agreement/>

4.6 Kolaborativní systémy – wiki

Aplikace wiki patří mezi nové technologie, které umožňují sdílení pracovního a studijního prostředí, povzbuzují tvůrčí činnost a přispívají k dalšímu sdílení a šíření informací. Nejznámější z nich je projekt Wikipedie (název je sestavený kombinací slov *wiki* a *encyklopedie*), který vznikl v roce 2001. Jde o referenční příručku dostupnou v prostředí internetu, mající dvě přednosti: je zdarma a může do ní přispívat, kdo chce. Každý může vytvářet hesla a zpřístupňovat je ostatním uživatelům. Wikipedie se tak stává nejrozsáhlejší databází znalostí na internetu, je dostupná a nezávislá. Znalosti do ní přibývají tak, jak je uživatelé vytvářejí a ne podle toho, jak vydavatel naplánuje evoluční cyklus jejího produktu. Není závislá na počtu abonentů, protože žádné platící nemá, neřídí se úspěšností papírové edice. Nemá za sebou žádnou tradici, jíž se může zaštitit Britannica nebo Otto, a přesto uživatelé posílají dobrovolně finanční příspěvky. Existují studie, které dokladují, že přesnost této encyklopedie je poměrně vysoká [BEDNÁŘ, 2006].

Wikipedie má celou řadu jazykových verzí. Nejde o překlady v pravém slova smyslu, každé heslo je originálním článkem ve svém jazyce. Obsahově nejbohatší je z důvodů rozšířenosti jazyka anglická verze. Přestože se uvádí, že anglická verze Wikipedie obsahuje kvalitní a spolehlivé informace, uživatelé by si měli být vědomi charakteru a pravidel tvorby této všeobecné internetové encyklopedie a přistupovat k uvedeným informacím kriticky.

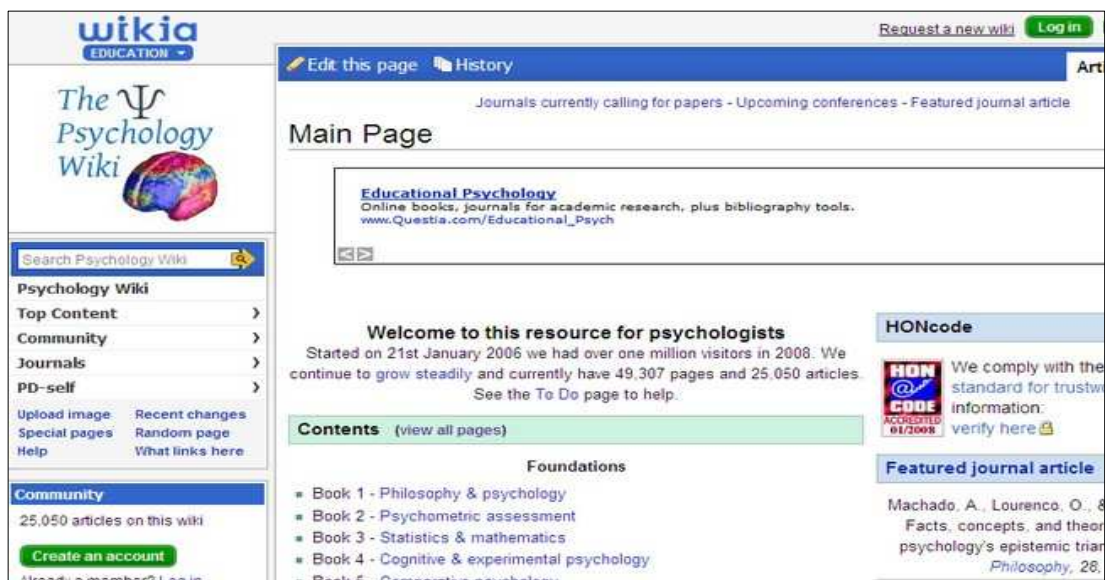
Obr. č. 32: Hlavní stránka portálu psychologie anglické verze Wikipedie

Obsáhlé jazykové verze Wikipedie vytvářejí tematicky zaměřené portály. Anglická verze (viz obr. č. 32) a některé další, např. francouzská, polská, německá, nizozemská, ale i maďarská a ruská, mají také pro psychologii zvláštní portál. Tyto portály jsou tedy dalším plnotextovým zdrojem pro obor psychologie, byť s výše uvedenými výhradami. Charakter Wikipedie tu má svůj přínos, neboť pojetí témat v sociálních vědách se od sebe často odlišuje v závislosti na kulturním kontextu a zde je možné tyto otázky zkoumat, navíc pohodlně v jednom typizovaném prostředí.

Platformy wiki, tj. programové aplikace, jsou volně dostupné a umožňují vytvářet prostředí pro kolaborativní publikování. Existuje řada samostatných takto vytvářených sídel zaměřených na psychologii. Aplikace umožňují nastavit vstup na heslo, často ji tedy s úpravami využívají studenti a vyučující pro výuku. Dva projekty jsou však významné svým rozsahem a zcela volným přístupem.

Projekt s názvem *The Psychology Wiki* byl zahájen v lednu 2006. Na hlavní stránce¹ (viz obr. č. 33) jsou odkazy rozděleny na dvě položky: *Základy (Foundation)* a *Aplikovaná psychologie (Applied psychology)*. Tyto dvě části jsou pak dále členěny do jednotlivých kategorií s kapitolami. Jádrem jsou výklady jednotlivých teorií, hesel a rejstřík osobností. Najdeme zde stránky určené konferencím, seznamy časopisů a odkazy na úplné texty článků. K 15. 3. 2009 encyklopedie obsahovala 24 893 článků [Psychology Wiki, 2009].

Obr. č. 33: Webová stránka *The Psychology Wiki*

• 1 URL: <http://psychology.wikia.com/>

Psychologii je určen i další projekt – *PsychWiki*¹. Byl zahájen v prosinci 2005 a je zaměřený na praktické znalosti a výzkumy v psychologii. Administrátorem je Doug Stenstrom z Kalifornské univerzity a Ravi Iyer, student sociální psychologie na téže univerzitě. Tento zdroj je platformou zejména pro konkrétní potřeby studentů a vyučujících a pro společné výukové projekty a experimenty, viz obr. č. 34.

Obr. č. 34: Webová stránka PsychWiki

4.7 Blogy a osobní stránky psychologů

Blogy (nebo také weblogy) jsou v současné době běžným, ale stále populárnějším jevem. Jde o publikování na internetu velmi jednoduchým způsobem, a to pomocí publikačních systémů pro tvorbu weblogů. Uživatel si na začátku nastaví vzhled deníku a další parametry a poté už jen píše texty a popř. přidává obrázky. Každý člověk, který má přístup k internetu, může být takto autor i vydavatel v jedné osobě. Weblog lze považovat za elektronickou knihu, zpravodajství i za osobní stránku [ŽÍŽALA, 2007].

Je tedy dalším komunikačním médiem, s jehož pomocí lze sdílet, nabízet témata a diskutovat o nich, a to i v psychologii. Tematických blogů existuje velké množství, posuzování důvěryhodnosti uveřejňovaných informací je však zde velmi podstatné.

• 1 URL: <http://www.psychwiki.com/>

Formální stránka věci je zde dána, posuzuje je tedy spíše autor blogu. Ukazatelem může být, co o sobě je ochoten na blogu sdělit (profesionální profil) a zda se tyto údaje dají prověřit.

4.7.1 *Zentrum für psychologische Information und Dokumentation – ZPID*

Aplikaci blogu lze využít nejen jako deník, ale také jako reklamu pro oslovování určité cílové skupiny. To si uvědomují i firmy a již zmíněné Centrum pro psychologické informace a dokumentaci □ ZPID k nim patří. Provozuje blogy dva: blog s názvem **Aktuální psychologické online výzkumy** (Aktuelle Online-Untersuchungen in der Psychologie)¹ nabízí účast na výzkumech, které probíhají převážně nebo pouze prostřednictvím internetu, a kladou si za cíl získat od respondentů údaje pro psychologické výzkumy a následně je využít. Prostředí internetu je výhodným prostorem pro kvantitativní výzkumy především z toho důvodu, že stačí vystavit na internetu dotazníkovou aplikaci, doplnit ji patřičnými informacemi a šířit odkaz v cílové skupině. Zpravidla se nastavují určitá technologická omezení, jako je kontrola chyb (resp. nevyplnění pole) a nemožnost vyplňovat dotazník opakovaně ze stejného počítače. Nakolik jsou takové výzkumy validní, jsou schopni posoudit jen samotní psychologové, zřejmě však □ podle množství obsahu blogu takový prostor pro výzkum nabízejícího □ je tato možnost hojně využívána. Blog s názvem **E-learning v psychologii** (E-Learning in der Psychologie)² se zaměřuje na vše, co souvisí s výukou psychologie online. Obsahuje řadu odkazů na výukové kurzy, přispěvatelé diskutují o problematice takové výukové metody, sdílí své zkušenosti a navazují kontakty. Oba blogy jsou graficky dobře řešené, přehledné, vhodně strukturované. Nabízejí další služby, jak je RSS, kalendář, vyhledávání. Oba blogy jsou pouze v německém jazyce.

4.7.2 PsychBLOG.co.uk

Blog postgraduálního studenta, Jamie Daviese, slouží jednoznačně pro výuku jeho studentů na Yorské univerzitě (obr. č. 35). Umisťuje na něj přednášky, odkazy na

-
- 1 URL:<http://estudy.zpid.de/>
  - 2 URL:<http://elearn.zpid.de/>

relevantní stránky, výuková videa. Slouží mu jako platforma pro interaktivní výuku, pro sdílení všeho, co mu připadá pro studium zajímavé a užitečné. Blog¹ nabízí možnost komentářů.

Obr. č. 35: Hlavní stránka blogu Jamieho Daviese

V pravém menu vidíme jednotlivé psychologické disciplíny s počtem článků v závorkách. Jde o kratší texty – reflexe dění a zážitků, recenze knih, filmů. Součástí stránky jsou odkazy formou bannerů na další zdroje. Blog má také funkci vyhledávání.

Lze jej hodnotit jako neformální nástroj pro prezentaci témat pro studium. Jako doplňkový zdroj a rozcestník k relevantním psychologickým informačním zdrojům na internetu může být vhodnou studijní podporou.

4.7.3 Jiří Hoskovec, Jaro Křivohlavý, Linda M. Woolfová

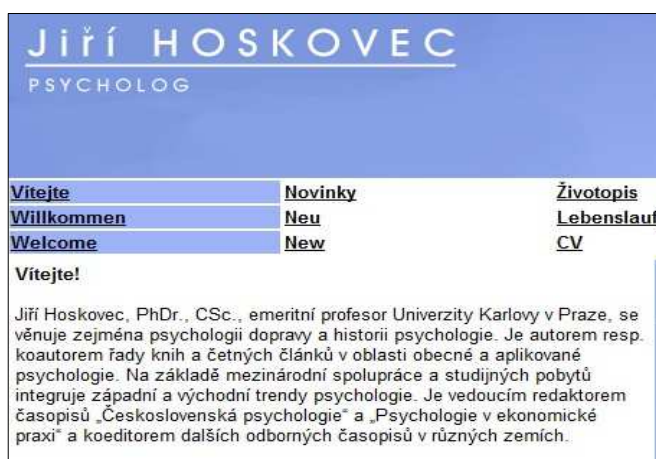
V této části jsou prezentovány tři typy osobních stránek, a to prof. Jiřího Hoskovce, prof. Jara Křivohlavého a prof. Lindy M. Wolfové.

• 1 URL: <http://www.psychblog.co.uk/>

Webové stránky¹ **prof. Hoskovce** (viz obr. č. 36) představují jeho životní dráhu v profesi psychologa. Na stránkách má umístěn životopis, seznam publikací úctyhodné délky a některé novinky, týkající se převážně naposled vydaných knih. Stránky jsou přehledně strukturované, odkazy jsou funkční a grafický vzhled celkově působí příjemně a důvěryhodně. Jsou specifické svým trojjazyčným obsahem, vytvořeny jsou v jazyce českém, anglickém a německém.

Stránky jsou vytvořené tak, že nepotřebují častou údržbu, nejsou zamýšleny jako prostor pro psaní článků. Poskytují dobrý přehled o přínosu prof. Jiřího Hoskovce pro obor psychologie.

Obr. č.36: Webové stránky prof. J. Hoskovce

Dřívější stránky **prof. Křivohlavého** byly statickou prezentací s jeho osobním profilem a texty článků. Nynější stránky² jsou blogem (viz obr. 37), který prof. Křivohlavý naplňuje aktuálními texty, seříděnými v jednotlivých rubrikách. Kromě těchto textů je zde umístěn životopis v anglickém jazyce.

Blog má velmi jednoduchý design, odstín modré barvy působí čistě a příjemně. Jak již bylo uvedeno, blog poskytuje snadný způsob publikování a lze jej tedy udržovat stále aktuální. Navíc je zde nabídnuta služba RSS.

-
- 1 URL:<http://members.chello.at/hoskovec/>
  - 2 URL:<http://jaro.krivohlavy.cz/>

Obr. č. 37: Blog prof. J. Křivohlavého

Webové stránky¹ **prof. Woolfové** (viz obr. č. 38) dokumentují její aktivní rozsáhlou pedagogickou činnost a také její smysl pro humor. Podle témat uvedených na stránkách je patrné, kterým oblastem se věnuje.

Stránky mají podobu statické prezentace, obsahují však množství odkazů v několika úrovních, a to jak na vlastní výukové kursy prof. Woolfové, tak na související témata. Kromě životopisu zde má i svou rozsáhlou publikační činnost. Nejen pro její studenty jsou tyto webové stránky bezpochyby bohatým informačním zdrojem.

Jak bylo uvedeno, blog lze použít pro osobní prezentaci jako webovou stránku. Řada odborníků si však raději ponechává statickou webovou stránku, než aby se vystavovali tlaku pravidelného publikování formou weblogu, neboť zde se jistá aktuálnost příspěvků očekává.

Kromě využití aplikace blogu je možné vytvořit stránky na domovské univerzitě. Dnes již bývají provozovány v redakčním systému, tudíž správa není nijak náročná. Osobní stránka univerzitního pedagoga je výhodným komunikačním médiem, které usnadňuje výuku a je zejména pro studenty archivem studijních materiálů. Stránka zpravidla obsahuje přehled publikační činnosti, některé autorovy texty jsou volně

• 1 URL: <http://www.websteruniv.edu/~woolflm/>

dostupné v úplném znění. Stránka může být propojena na webové stránky institucí, kde autor působí, jsou zde informace o předmětech, které vyučuje a též další materiály. Celkově je taková stránka užitečným nástrojem.

Linda M. Woolf, Ph.D. Professor of Psychology, Webster University	
Areas of Interest	
<ul style="list-style-type: none"> • Holocaust, Genocide, and Human Rights • Women's Intellectual Contributions to the Study of Mind and Society: Anthropology, Psychology, Social Work, and Sociology • Women and Global Human Rights • Woolf Curriculum Vitae • Society for the Teaching of Psychology, Division 2, APA • Society for the Study of Peace, Conflict, and Violence: Peace Psychology Division 48, APA • Psychologists for Social Responsibility • Institute for the Study of Genocide	
 A Wolf	 V. Woolf
Course Information Spring 2009	

Obr. č. 38: Webové stránky prof. L. M. Woolfové

4.8 Katalogy, portály, rozcestníky

V prostředí internetu existuje řada zdrojů, které shromažďují odkazy, řadí je podle klíče a přidávají další služby. Podle rozsahu takových služeb jde o katalogy, portály nebo jen rozcestníky. Internetový **katalog** je variantou knihovního katalogu, v době počátků internetu se tento termín používal pro webovské sídlo s seřazenými odkazy, přidanou hodnotou bylo seřazení podle kategorií a anotování jednotlivých odkazů. Takovým katalogem dnes stále pod názvem knihovna je webovské sídlo Psychologické virtuální knihovny (Psychology Virtual Library, viz část 4.8.2). Dnes bychom takový zdroj nazvali spíše rozcestníkem. Spolu s rozvojem služeb internetu lze hovořit o portálech, které mohou být všeobecně zaměřené nebo oborově určené.

Společná komise pro informační systém JISC definuje **předmětový portál** jako službu v síťovém prostředí, která shromažďuje obsah z různých zdrojů za pomoci technologií, jako jsou křížové vyhledávání (cross searching), sklízění (harvesting) a

služba alert (alerting) a sestavuje jej do podoby prezentované uživateli. Tato prezentace se děje obvykle prostřednictvím webového prohlížeče. Portál slouží uživateli, s možností personalizované formy, jako přístupový bod k internetovým zdrojům, prohledává je a zobrazuje výsledky. Poskytované informace mohou mít např. podobu služby alert, přehledy konferencí nebo odkazy na elektronické tisky (e-prints) a výukové materiály [JISC, 2003].

V českém prostředí se užívá pojmu předmětová (oborová) brána. Celbová ji definuje jako službu v síťovém prostředí určenou pro zprostředkování přístupu k vybraným online informačním zdrojům určitého oborového nebo tematického zaměření. Zpřístupňované informační zdroje procházejí procesem intelektuálního nebo automatického výběru a zpracování na základě definovaných formálních a kvalitativních kritérií. Součástí předmětové brány je obvykle klasifikační systém členící informační zdroje podle oborů; kromě toho lze předmětovou bránu prohledávat pomocí klíčových slov [CELBOVÁ, 2004d].

Příkladem jednoduchého, ale přehledného **rozcestníku** zaměřeného na obor psychologie je **PsychLinker**¹. Jde o společný projekt ZPID a Sárské univerzity. Na hlavní stránce je rozdělen do tří kategorií: Všeobecné zdroje pro psychologii, Psychologické disciplíny a Testové informace. Rozcestník je strukturován vertikálně utříděnými hypertextovými odkazy a poskytuje velké množství dalších informací o zdrojích pro psychologii v internetu.

4.8.1 Intute : Social Science

Významným informačním zdrojem katalogového typu je **Intute : sociální vědy** (Intute : Social Science), jehož historie sahá do roku 1994. Vznikl jako pilotní projekt s podporou Rady pro ekonomický a sociální výzkum ve Velké Británii (Economics and Social Research Council) pod názvem SOSIG (The Social Science Information Gateway). Šlo o databázi vybraných zdrojů pro akademickou komunitu (viz obr. č. 39).

• 1 URL: <http://www.zpid.de/redact/category.php?cat=1/>

Home Search SOSIG World Resources UK Resources Latest Additions Add New Resource

Search the SOSIG Database

Extended Options

Query:

To search our records of networked resources, enter one or more terms. This will find only resources where ALL terms are relevant. You may also use the expressions AND, OR and NOT to specify your search more precisely. There is more help on searching available.

Case sensitive search. Display titles only. Stemming.

Type of resource:

ALL	+
DOCUMENT	
FAQ	

Obr. č. 39: Původní rozhraní pro vyhledávání v databázi SOSIG

Lesly Huxley, knihovník a lektor, vytvořil program výcvikových workshopů s názvem Internet pro sociální vědce, jehož prostřednictvím bylo možné se učit používat tuto databázi a napomáhalo to tedy využívat více internetové zdroje pro vědeckou práci [SOSIG, 1996].

V roce 1996 podpořila Společná komise pro informační systémy (Joint Information Systems Committee – JISC) program Elektronické knihovny – eLib, díky němuž projekt expandoval a rozšířil své pokrytí o další oblasti. Projektový tým také získal podporu Evropské unie (jako součást kooperativního projektu DESIRE – a Pan European), kdy poskytoval prostor pro testování nových indexovacích metod, nástrojů a technologií pro internet. To také zahrnovalo vývoj online kurzu znalostí pro vyhodnocování informací na internetu nazvanou *Internet Detective*¹. Dnes je tento kurz součástí širšího výukového bloku, který nabízí specializované moduly pro jednotlivé profese, tedy i psychologii².

-
- 1 URL: <http://www.vts.intute.ac.uk/detective/>
  - 2 URL: <http://www.vts.intute.ac.uk/he/tutorial/psychologist>

Psychologie se objevuje v katalogu v roce 1999, kdy se projekt SOSIG stává částí skupiny Resource Discovery Network a dochází k rozšíření počtu partnerů. Obor psychologie zaštiťovalo centrum při Yorské univerzitě s názvem Learning and Teaching Support Network Subject Centre in Psychology (LTSN Psychology), dnes Higher Education Academy Psychology Network¹.

System *Intute : sociální vědy* je součástí volně dostupného katalogu Intute, která poskytuje přístup ke kvalitním internetovým zdrojům pro vzdělávání a výzkum ve společenských vědách včetně práva, v podnikání, pohostinství, sportu a turistiky. Psychologie je jednou z 18 kategorií této sekce. Editorem sekce Psychologie je Ian Hocking, který působí na Yorské univerzitě, vyučuje výzkumné metody, publikuje. Vyhodnocuje zdroje k zařazení, ke klasifikaci používá kódování systému Americké psychologické asociace PsycINFO.

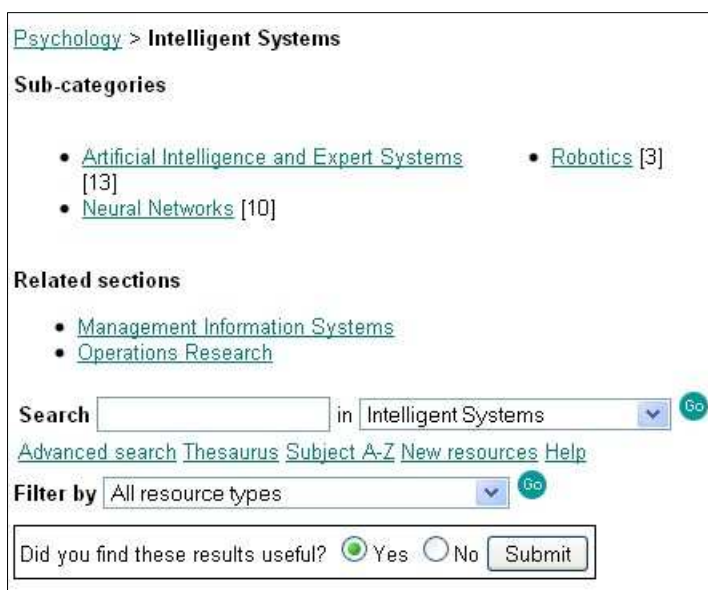
Sekce je zaměřena na klíčové zdroje, které slouží informačním potřebám sociálních vědců a psychologů v britské akademické komunitě. Podle tradice je psychologie založena na řadě prolínajících se přístupech. Má tedy společné kořeny ve filozofii, počítačové vědě, lingvistice a v biologii. Obsah sekce Psychologie zahrnuje tedy relevantní zdroje ze všech těchto oblastí společně se zdroji výhradně psychologickými [Intute CCM Working Group, c2009]. V rozhraní sekce Psychologie je uvedeno 17 základních kategorií, viz tab. č. 9.

General Psychology	Mental Health
Animal Psychology	Methodology
Communication Systems	Organizational Psychology
Consumer Psychology	Personality Psychology
Developmental Psychology	Psychological Disorders
Educational Psychology	Social Processes and Issues
Forensic and Legal Issues	Social Psychology
Human Experimental Psychology	Sport Psychology
Intelligent Systems	

• 1 URL: <http://www.psychology.heacademy.ac.uk/>

Tabulka 10: Základní kategorie v sekci Psychologie v systému Intute : Sociální vědy

Současně je nabídnut odkaz na strukturu obsahující subkategorie těchto 17 kategorií. Např. kategorie *Intelligent Systems* obsahuje tři subkategorie (viz obr. č. 40):

Obr. č. 40: Zobrazení subkategorií v systému Intute : Social Science s počty indexovaných zdrojů

Tyto jsou řazeny podle abecedy a obsahují v závorce počet zařazených zdrojů. Stránka dále nabídne odkaz na sekce s příbuznými tématy, v tomto případě jde o sekce Management Information Systems a Operations Research.

Vyhledávání je jednoduché i rozšířené. V rozhraní jednoduchého vyhledávání lze určit, zda vyhledávat ve vybrané subkategorii nebo ve všech záznamech sociálních věd. Lze zde použít filtr vyhledávání, a sice podle typologie zdroje: elektronická kniha, obsah časopisu a abstrakt, nezisková organizace, příspěvek/zpráva/článek (individuální), referenční zdroje, výzkumná centra a projekty, software. Toto jsou možnosti filtru pro kategorii Intelligent Systems. Filtry kategorií nejsou shodné, pro každou kategorii jsou typy zdrojů specificky určené. Rozšířené vyhledávání nabízí řadu možností, jak dotaz zúžit: podle předmětu, typu zdroje, země původu, názvu, popisu a klíčových slov. Je možné si také hledaný výraz ověřit v jednom z tezurů,

kteřé Intute používá¹. Další možností je hledat v databázi pomocí nástroje harvester. Tímto pojmem se označují speciální softwarové nástroje využívané ke sběru webových zdrojů. Dokument z webu stáhnou a uloží tak, aby byl připraven na opětovné zpřístupnění [ŠKODOVÁ, 2005]. Uvádí se, že nasazením harvestru se získá více výsledků, jejich kvalitu však editoři negarantují.

Samotný **záznam** má zkrácenou a rozšířenou verzi. Název zdroje je ve formě hypertextu a vede již rovnou na vlastní stránky zdroje, stejně tak jako webová adresa pod popisem. Dále je uveden typ a formát informačního zdroje (zde Journals - contents and abstracts, HTML). Pod odkazem *More details* se ukáže detailnější záznam obsahující navíc klíčová slova ve formě hypertextu, takže s jejich pomocí najdeme další zdroje k tématu.

Index klíčových slov je společný pro celou databázi, to znamená, že lze podle nich vyhledávat ve všech čtyřech oblastech². Na obr. č. 41 je zobrazen výsledek pro klíčové slovo HCI (Human-Computer Interaction) v předmětu Psychologie. Vidíme, že hitů v tomto předmětu je 14, celkově v sociálních vědách 15. Výsledky z harvestru po rozkliknutí ukázaly počet hitů 79, dále vidíme počty hitů v dalších předmětových skupinách (A – Arts and Humanities – 3; H – Health and Life Sciences – 1; S – Science, Engineering and Technology – 31).

• 1 Jsou to: *General social science (HASSET)*, *Government, politics and anthropology (IBSS)*, *Social work and welfare (SCIE)*, *Research methods & tools (SRM)* a *CAB thesaurus (CABI)*.

• 2 *Arts and Humanities; Health and Life Sciences; Science, Engineering and Technology; Social Sciences*

Obr. č. 41: Zobrazené výsledky vyhledávání termínu HCI v systému Intute : Social Science

Systém nabízí řadu dalších užitečných služeb – ukládání jednotlivých záznamů do vlastního rozhraní (MyIntute, je nutná registrace), odebrání novinek – informací o nově zařazených odkazech pomocí RSS kanálu, další vyhledávání v 95 britských akademických repozitářích¹, vlastní blog s novinkami ve společnosti vztahujícími se k psychologii, seznam stránek britských univerzitních pracovišť v oboru.

Celkově lze systém Intute považovat za velmi kvalitní zdroj, díky financování prostřednictvím JISC je stále rozvíjen. Možnosti vyhledávání jsou široké, snad až někdy příliš, nejednotnost filtrů u jednotlivých subkategorií může být místy matoucí. Domnívám se, že zasazení psychologie do kontextu dalších oborů je přínosem, neboť umožňuje nalézat související témata řazená v jiných oborech.

4.8.2 Psychology Virtual Library

„An online resource guide made available as a service to cybernauts everywhere.“²

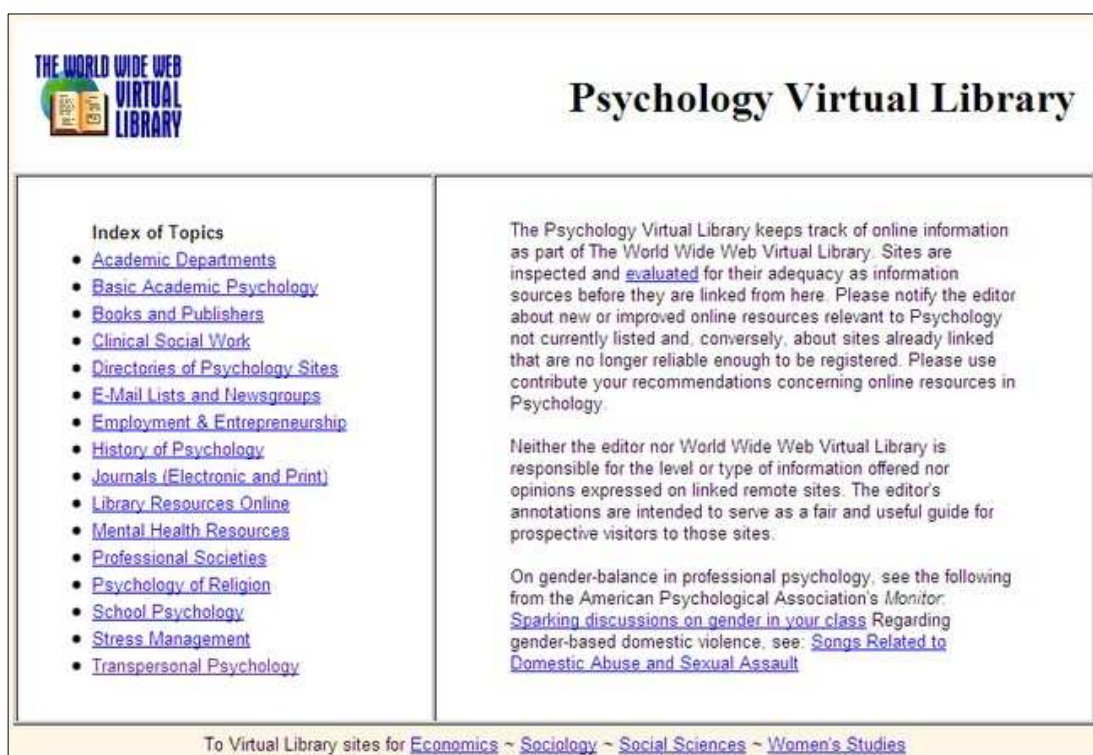
Psychologická virtuální knihovna (Psychology Virtual Library) je součástí

-
- 1 Jde o projekt *RepositoryNet*, <http://www.jisc.ac.uk/publications/publications/repositorynet.aspx>
  - 2 VL-Site.Org, URL: <http://www.vl-site.org/>

nejstaršího katalogu na webu, budovaného pod názvem The World Wide Web Virtual Library¹. Jeho zakladatelem byl v roce 1991 v sídle CERN v Ženevě Tim Berners-Lee, tvůrce jazyka HTML a webu samotného. Systém je založen na dobrovolné práci přispěvatelů z celého světa. Řídí jej rada Virtuální knihovny (Council of the VL) v čele s prezidentem Arthurem Secretem, zvoleným v lednu 2006. Každou oblast má na starosti správce, který je za ni odpovědný.

Na hlavní stránce se uvádí, že webovská sídla jsou před zařazením do systému hodnocena a jejich odkazy jsou prověřovány, nicméně editoři nezaručují stálou funkčnost již zařazených odkazů a neodpovídají za názory publikované na jednotlivých webovských sídlech.

Správce Psychologické virtuální knihovny (viz obr. č. 42) je Gene R. Thursby², emeritní mimořádný profesor na Floridské univerzitě, uvádí se, že je přispěvatelem v této oblasti už více jak jedno desetiletí.

THE WORLD WIDE WEB VIRTUAL LIBRARY

Psychology Virtual Library

Index of Topics

- [Academic Departments](#)
- [Basic Academic Psychology](#)
- [Books and Publishers](#)
- [Clinical Social Work](#)
- [Directories of Psychology Sites](#)
- [E-Mail Lists and Newsgroups](#)
- [Employment & Entrepreneurship](#)
- [History of Psychology](#)
- [Journals \(Electronic and Print\)](#)
- [Library Resources Online](#)
- [Mental Health Resources](#)
- [Professional Societies](#)
- [Psychology of Religion](#)
- [School Psychology](#)
- [Stress Management](#)
- [Transpersonal Psychology](#)

The Psychology Virtual Library keeps track of online information as part of The World Wide Web Virtual Library. Sites are inspected and [evaluated](#) for their adequacy as information sources before they are linked from here. Please notify the editor about new or improved online resources relevant to Psychology not currently listed and, conversely, about sites already linked that are no longer reliable enough to be registered. Please use contribute your recommendations concerning online resources in Psychology.

Neither the editor nor World Wide Web Virtual Library is responsible for the level or type of information offered nor opinions expressed on linked remote sites. The editor's annotations are intended to serve as a fair and useful guide for prospective visitors to those sites.

On gender-balance in professional psychology, see the following from the American Psychological Association's *Monitor*: [Sparking discussions on gender in your class](#) Regarding gender-based domestic violence, see: [Songs Related to Domestic Abuse and Sexual Assault](#)

To Virtual Library sites for [Economics](#) ~ [Sociology](#) ~ [Social Sciences](#) ~ [Women's Studies](#)

Obr. č. 42: WWW Virtuální knihovna: Psychologická virtuální knihovna

-
- 1 URL: <http://vlib.org>
  - 2 URL: <http://www.vl-site.org/thursby/index.html/>

Psychologická virtuální knihovna je indexována zároveň v kategorii *Medicina a zdraví* a *Sociální vědy a vědy o chování* (Behavioural Sciences). Stejně tak jsou propojeny i další knihovny. Katalog používá také nástroje tezauru. V celé Virtuální knihovně najdeme 36 kategorií.

Grafické zobrazení tohoto zdroje je velmi střídmé a jednoduché, ve srovnání s jinými webovskými sídly návštěvník nabyde dojmu, že se tu zastavil čas, ale jen do chvíle, než zjistí datum poslední revize (2009).

Psychologická virtuální knihovna obsahuje 16 témat (viz tab. č. 10).

Academic Departments	Journals (Electronic and Print)
Basic Academic Psychology	Library Resources Online
Books and Publishers	Mental Health Resources
Clinical Social Work	Professional Societies
Directories of Psychology Sites	Psychology of Religion
E-Mail Lists and Newsgroups	School Psychology
Employment & Entrepreneurship	Stress Management
History of Psychology	Transpersonal Psychology

Tabulka 11: Témata Psychologické virtuální knihovny

Nejde o systematicky určená témata, která by odrážela vnitřní členění oboru, ale spíše o témata zvolená podle obsahu knihovny. Vedle sebe tu nacházíme např. oborové disciplíny, formy komunikace, typ informačního zdroje. Tuto nesystémovost pozitivně vyvažuje stručné anotování u řady odkazů. Systém nepoužívá vyhledávací nástroje, pouze řadí abecedně jednotlivé odkazy. Další témata styčná s psychologií najdeme ve Virtuální knihovně sociálních věd a ve speciální virtuální knihovně zaměřené na stres (Stress Virtual Library).

4.8.3 LANIC – Latin American Network Information Center

Zajímavým příkladem katalogu odkazů je webovské sídlo LANIC – Latin American Network Information Center¹, provozované v angličtině, španělštině a portugalštině. LANIC je spravován na Institutu latinskoamerických studií Teresy Lozano Long na Texaské univerzitě v Austinu. Je jednou z částí Mezinárodního informačního systému

• 1 URL: <http://lanic.utexas.edu/>

vytvořeném na této univerzitě¹.

Uvádí se, že obsahuje na 12 tisíc unikátních internetových odkazů, čímž se řadí mezi největší průvodce latinskoamerických zemí na internetu. Editoři odkazy zařazují po pečlivém zhodnocení zdrojů a obsah průběžně kontrolují a aktualizují.

O obsahu se dozvíme nejvíce na stránce Site Map – psychologii jako samostatnou kategorii najdeme v předmětovém seznamu seřazeném podle abecedy. Stránka určená psychologii nabízí čtyři kategorie: *Regionální zdroje*, zahrnující tři významné latinskoamerické informační zdroje a jeden celosvětový², dále *Zdroje zemí* (Country Resources), v nichž jsou odkazy na profesionální asociace, pomáhající a výuková centra v deseti zemích Latinské Ameriky (Argentina, Brazílie, Chile, Kolumbie, Dominikánská republika, Mexiko, Nikaragua, Peru, Uruguay a Venezuela).

Další kategorií jsou *Časopisy a publikace*, nabízející odkazy na webová sídla odborných časopisů, a *Mezinárodní zdroje*, které obsahují odkazy na významné mezinárodní oborové společnosti a webová sídla.

System má **základní a rozšířené vyhledávání**. Pro základní vyhledávání je používán nástroj Google – Google Search. Rozhraní pro rozšířené vyhledávání (viz obr. č. 43) nabízí hledání ve čtyřech dalších specializovaných sbírkách, z nichž nejzajímavější je LANIC Etext Collection, obsahující plnotextové zdroje. I tento zdroj používá Google Search. Dále jsou na rozhraní rozšířeného vyhledávání umístěné odkazy na další latinskoamerické portály a adresáře rozčleněné podle jednotlivých zemí a také odkazy na světové vyhledávače.

Lze konstatovat, že systém LANIC, jakkoli neobsahuje jiné služby než vyhledávání a sdílení výsledků³, své poslání, usnadňovat přístup k internetovým zdrojům Latinské Ameriky, opravdu plní.

-
- 1 Další jsou Asian Network Information Center (ASNIC), Middle East Network Information Center (MENIC) a Russian and East European Network Information Center (REENIC).
  - 2 Psicoenlaces – Psycholinks je adresář odkazů na webová sídla na celém světě,
  - URL: <http://www.ub.es/personal/psicoenl.htm>
  - 3 Využívá nástrojů, jako jsou e-mail, MySpace, Facebook aj.

Obr. č. 43: Rozhraní pro rozšířené vyhledávání v systému LANIC

5 Diskuse

Tato práce se zabývá problematikou digitálních informačních zdrojů v psychologii a souvisejícími otázkami. V oboru psychologie nabízí internet nepřehledné množství informací. Problémem se však stává jejich důvěryhodnost. Psychologie jako jedna z věd o člověku se často potýká se subjektivizujícími závěry a není jednoduché odlišit poznatky vědecké psychologie od laických znalostí psychických zákonitostí. Umět rozpoznat kvalitu informací v oboru psychologie tedy může být obtížnou úlohou. Za odborné psychologické poznatky bývá vydáváno „kdeco“, obor bývá směřován s astrologií, psychotronikou a jinými činnostmi nezakládajícími se na vědeckých metodách. Bohužel k tomu někdy přispívají absolventi psychologie sami. Do hry navíc vstupuje komerce s řadou negativních jevů jako je klamavá reklama,

nedostatečná legislativa a nízké etické povědomí [KOTRLOVÁ, 2005].

Je tedy nezbytné zkoumat spolehlivost a důvěryhodnost zdrojů informací z oboru psychologie nalezených na internetu. Psychologové jsou zvyklí kriticky hodnotit články v odborných časopisech včetně shromážděných výzkumných dat. Totéž je třeba aplikovat na informace na internetu. Článek v časopise si obvykle získá důvěru psychologa, protože je publikován v autoritativním zdroji, byl recenzován odborníkem v oboru a obsahuje další reference na vědecké práce. Lze totéž říci o článku na internetu?

Na stránkách výukového kurzu *Internet Psychologist* v rámci Intute : Social Science¹ jsou uvedeny 3 jednoduché otázky, se kterými je doporučováno pracovat při první návštěvě konkrétních stránek: 1. Původ, autorství (Kdo?); 2. Téma, obsah a určení (Co?); 3. Umístění (Kde?). Podrobný výklad s příklady pak dává srozumitelný návod, jak postupovat, je-li uživatel na pochybách.

Důvěryhodnost informací je složitý pojem. Sledujeme vzájemný vztah mezi charakteristikou zdroje, sdělením a příjemcem. Je tu úzká souvislost se spolehlivostí, přesností, autoritou a kvalitou a je od nich téměř neoddělitelná. Otázka atributů důvěryhodné informace byla studována různými disciplínami, včetně psychologie, filosofie, sociologie a marketingu. M. Vítů [2005] uvádí, že informační věda zkoumá častěji způsoby, jak hodnotit kvalitu informace než jak hodnotit její důvěryhodnost. Pozornost je tedy věnována spíše vlastnostem informací, které důvěryhodnost přesahují (např. relevance). Nicméně i tady je důvěryhodnost podmínkou kvality informačních zdrojů. Důvěryhodnost vnímáme jako kvalitativní vlastnost, její vnímání spočívá v současném vnímání více dimenzí. Naprostou většinou výzkumníků jsou uváděny dvě klíčové složky důvěryhodnosti – věrohodnost a odbornost.

Jsou vymezeny čtyři typy důvěryhodnosti:

- 1) vycházející z obecných předpokladů vnímajícího, z domněnek a stereotypů v dané kultuře: např. typ domény, počet zobrazení na počítačle, frekvence aktualizace;
- 2) vycházející z informací získaných od třetí strany: např. ocenění neziskového

---

• 1 URL: <http://www.vts.intute.ac.uk/he/tutorial/psychologist/?sid=2931042&itemid=12075/>

spotřebitelského magazínu, rada osobní lékaře, přítele, odkaz z autoritativního webového sídla;

3) vycházející pouze z vzhledu: např. profesionální design webové stránky, přítomnost citací ;

4) vycházející z přímé zkušenosti: např. snadná navigace, funkční odkazy, přiměřeně rychlé načítání, rychlé získání odpovědi na otázku, informace získané v minulosti se ukázaly jako bezchybné a vyvážené [VÍTŮ, 2005].

Pro posuzování důvěryhodnosti online informací lze využít model Wathenové a Burkellové, který předpokládá několik kroků. Uživatel nejprve zhodnotí vzhled webové prezentace a její uživatelskou přívětivost a teprve potom dochází k hodnocení obsahu sdělení. Proces je zakončen vzájemným působením formy prezentace, jejího obsahu a kontextu uživatele. Model posuzování důvěryhodnosti je představen takto: Při hodnocení z hlediska formy si klade uživatel otázku: Vypadá tato prezentace profesionálně? Tato úvaha zahrnuje vzhled, tj. užití barvy, grafika, písmo, případně pravopisné chyby a překlepy. Dále se ptá: Mohu rychle a snadno získat potřebné informace? Toto zahrnuje posouzení uživatelské přívětivosti a organizaci informací (tj. snadná navigace, srozumitelná menu, žádné slepé uličky nebo smyčky, interaktivita, rychlost načítání stránek, možnost výběru úrovně podrobnosti) [VÍTŮ, 2005].

Při hodnocení obsahu se táže: Když prezentace obsahuje požadované informace, budu jim věřit? Posuzuje zdroj (tj. odbornost, věrohodnost, předchozí zkušenosti, doporučení z jiných důvěryhodných zdrojů, doklady o vzdělání, akademické hodnosti, podobné názory jako uživatel) a sdělení (tj. obsah, významnost, aktuálnost, správnost, přizpůsobení potřebám uživatele) [VÍTŮ, 2005].

Zajímavý je výsledek čtyřletého kvantitativního výzkumu důvěryhodnosti v laboratoři Stanfordské Univerzity (Stanford's Persuasive Technology Lab), formulovaný jako Foggova Teorie „nápadnost – interpretace“ [VÍTŮ, 2005]. Předpokládá, že si uživatelé při hodnocení důvěryhodnosti nejprve všimají elementů webové prezentace a pak si o nich udělají úsudek. Chybí-li jedna z těchto klíčových složek, uživatel důvěryhodnost nehodnotí. Klíčové složky této teorie jsou nápadnost, tj. zde pravděpodobnost, že si uživatel všimne elementu webové prezentace, a

interpretace, tedy jaký je úsudek uživatele o vnímaném elementu, tj. hodnocení dobrý nebo špatný – např. nefunkční odkazy mohou být považovány za známku nedbalosti při tvorbě prezentace, ta je pak vnímána jako méně důvěryhodná.

Na internetu byla již publikována pravidla pro hodnocení webových prezentací, používající také indikátory důvěryhodnosti korelující s důvěryhodností. Webové sídlo, které má indikátor důvěryhodnosti, musí obsahovat správné informace s větší pravděpodobností než sídlo, které tento indikátor nevykazuje [VÍTŮ, 2005]. Bylo zjištěno, že např. sídlo se správnými informacemi o lidském zdraví obsahuje s třikrát větší pravděpodobností logo HONcode než sídlo s nesprávnými informacemi. *HON Code of Conduct* je garance nevládní mezinárodní organizace Zdraví na síti (Health On the Net), založené v červenci 2002 jako poradní orgán OSN. Provozovatelé webových stránek, kteří chtějí vystavovat logo HONcode, musí dodržet zásady pro důvěryhodnost poskytovaných zdravotních informací na stránkách o medicíně a o zdraví (HONcode for medical and health Web sites)¹.

Vyhodnocování informačních zdrojů z hlediska důvěryhodnosti by mělo být s jejich využíváním spojeno. Jedná-li se o renomovaný zdroj, řadu otázek již není nutné řešit.

6 Závěr

V této práci byly představeny vybrané digitální informační zdroje, jejichž obsah pokrývá buď zcela nebo převážně obor psychologie. Kritériem výběru byla jejich důvěryhodnost, aktuálnost, dále webové rozhraní v některém ze světových jazyků (angličtina, němčina, španělština) a určitá reprezentativnost, tj. celkový oborový záběr. Zdroje byly tříděny podle typologie (viz část 3.2). Bylo zmíněno 35 konkrétních informačních zdrojů, z nichž 20 bylo představeno detailněji. Nutno konstatovat, že se jedná o jistou výseč z předpokládaného množství digitálních informačních zdrojů v psychologii, nebylo např. možné postihnout jiné než evropské jazyky, navíc stranou zůstaly zdroje v jazyce ruském, francouzském, italském aj.

• 1 URL: <http://www.hon.ch/HONcode/>

Prezentované zdroje vykazují ve valné většině dobrou kvalitu, pokud to bylo možné z formálních hledisek a z autorčiných znalostí posoudit. Současný rozvoj informačních technologií umožňuje získávat ze zdrojů více informací než dříve. Závisí to však také na způsobu uložení a správy informačního obsahu.

Z hlediska tradičního vědeckého publikování jsou nejvíce ceněny, jak již bylo uvedeno dříve, recenzované časopisy. Deklarované recenzování je však jen část pohledu na daný zdroj. Další a významnou roli hraje vydavatel, jehož jméno zaručuje kvalitní recenzní procesy. Adresář časopisů s otevřeným přístupem - DOAJ zaznamenává další a další požadavky na zařazení nových časopisů, a přesto světoví producenti a nakladatelé, jako je např. Elsevier, neváhají předložit cenové nabídky za své kolekce ve výši, při které jsou např. české univerzity a vědecké ústavy nuceny zvažovat, zda licence nabízených informačních produktů vůbec zakoupí [NOVÁ, 2008].

Oba zde prezentované časopisy – Cognitive Psychology a E-psychologie – zpřístupňují svůj obsah způsobem, který je dobrým standardem. Uvádějí o sobě náležitě informace a jejich postupy se jeví přehledné, proto byly k analýze vybrány. Z hlediska dostupnosti se však liší, titul Cognitive Psychology je licencovaným časopisem, E-psychologie časopisem s otevřeným přístupem.

Z možných zástupců elektronických archivů byly vybrány čtyři zdroje, každý se něčím zajímavým odlišuje. Archiv Warwickské univerzity reprezentuje univerzitní repozitář, který je otevřený veřejnosti. Obsahuje díla pracovníků univerzity a zpřístupňuje je s výjimkou děl podléhajících embargu nakladatelů. Psychologický fond je významný. Naproti tomu PsyDok je oborově zaměřený repozitář, obsahuje výlučně psychologická díla a zpřístupňuje je volně. Jeho regionální pokrytí je významné, tvoří jistou alternativu k „zahlcení“ oboru anglosaskou literaturou. Vedle toho úžeji zaměřený Archiv dokumentů z historie a teorie psychologie (HTP Eprint Archive) má svou dlouholetou tradici. Dokumentuje skutečnost, že pokud je technologické řešení na počátku projektu promyšleně zpracováno, nepotřebuje zásadní inovace. Pozitivním faktem je, že správci systému nerezignovali na nové technologie, ale využili jich pro další doplnění informačního zdroje – je jím blog a webová stránka s podcasty.

Archivy PEP a CogPrints pokrývají obsahovým zaměřením významné disciplíny psychologie. Nejde o disciplíny výlučně psychologické, ale mezioborové. Psychoanalýza je také doménou lékařů a kognitivní vědy čerpají z psychologie jen určitou část poznatkového fondu. Archiv PEP je jeden z mála prezentovaných zástupců (s výjimkou nakladatelských domů a producentů databází), který není dostupný volně. Má to své opodstatnění, na stránkách archivu se lze dočíst, jak složité je jeho technologické zajištění, dokonce se lze dovědět výši finančních prostředků, kterou si jeho realizace vyžádala.

Bibliografické a plnotextové databáze byly vždy vysoce ceněny pro svou informační hodnotu. Databáze APA představují bezesporu autoritu v informačních zdrojích pro obor psychologie, a to nejen objemem dat, ale i jejich zpracováváním a zpřístupňováním. I přes placené přístupy jsou ceněny také související služby a produkty - oborový tezaurus, předmětová klasifikace a publikační manuály. Vedle toho zcela volně dostupná databáze ERIC představuje prestižní informační zdroj pro oblast výchovy a vzdělávání, po podrobnějších analýzách se ukázalo, že témat souvisejících s oborem psychologie zahrnuje ve velkém množství. Díky státní finanční podpoře může být systém stále vyvíjen a zdokonalován.

Jeden z mála zdrojů, který zůstává veřejnosti skryt, je PSYNDEX. Prezentací výsledků z vyhledávacího nástroje PsychSpider si lze nicméně alespoň částečně představit, jak vypadá získaný záznam.

Nakladatelské domy nepatří k typickým zástupcům informačních zdrojů, prezentují většinou své produkty formou katalogů a málokdy poskytnou více informací než je v základním bibliografickém záznamu. Jsou ale výjimky a těmi jsou prezentované firmy, které provozují vlastní specifické rozhraní propojené s katalogem poskytující širší nabídku informačních služeb.

Společnost EBSCO je prezentována zvlášť, nejde o typické databázové centrum ani o běžného nakladatele. V nabídce informačních zdrojů pro psychologii přichází s ucelenou licencovanou kolekcí.

Informační zdroje prezentované v části 4.5 jsou více heterogenní. Webové sídlo vykazující prvky klasického bibliografického slovníku s využitím internetových technologií může být partnerem systému HTP Eprint Archive. Jde o prezentaci

významných osobností, které přispěly k výzkumům lidské inteligence. Vzhledem k tomu, že toto téma bývá často zneužíváno a manipulováno, je přítomnost takového zdroje na internetu velmi přínosná. Elektronická kniha Johna Sulera oslavila v roce 2008 již deset let své existence a za tu dobu nabyla na objemu. Je opět jedním z dokladů, že se autor nenechal zmást technologickými novinkami a zaměřuje se na obsah zdroje. John Suler ovšem sám novými technologiemi nepohrdá, na svém blogu vystavuje mj. řadu působivých fotografií, jejichž je autorem. Zmiňujeme-li elektronické knihy, nemůžeme opominout typ e-books, který se prosazuje i v českém informačním prostředí. Jde o technologicky propracované služby, které mají své uplatnění především v přírodních vědách. Jiným projektem je Google Books, zmíněný v části 4.5.3. Třiletý spor s nakladateli a některými autory, který nyní končí dohodou, otevírá cestu společnosti Google k realizaci digitalizace knižních fondů a jejich zpřístupňování. Samostatně hodnoceným zdrojem jsou webové stránky vědců a pedagogů. V této práci jsou stručně prezentovány stránky dvou vynikajících osobností české psychologie, přístupujících k tomuto médiu citlivě a s úctou k jeho širokým možnostem. Bohužel se na internetu nachází také velké množství webových stránek psychologů, omezujících se na nabídku svých služeb, leckdy způsobem zcela nepatřičným. Prezentace českých profesorů doplňuje stránka profesorky z americké univerzity propojující její profesní a společenské zájmy s pedagogickým působením. Taková stránka pak poskytuje ucelený přehled o osobnosti majitele. Podobně působí blogy, aplikace používající redakční systémy, které publikování online usnadňují do té míry, že si je může zřídit uživatel pouze se základními počítačovými znalostmi. Blogy Centra pro informace a dokumentaci v psychologii (ZPID) slouží psychologické obci, nepřímo také firemní politice.

Posledním typem prezentovaného zástupce digitálních informačních zdrojů jsou zdroje shromažďující informace o existenci jiných zdrojů na internetu, tedy katalogy, portály a rozcestníky. Tyto pojmy se navzájem překrývají, z hlediska vlastností mají společné prvky, často jde v označení o tradiční úzus. Tak se Psychologická virtuální knihovna (část 4.8.2) nazývá stále knihovnou, jak již bylo zmíněno, ač jde typově spíše o anotovaný katalog bez dalších přídatných služeb. Přesto však obsahuje řadu odkazů na kvalitní informační zdroje a může tak být dobrým nástrojem v profesi psychologa.

Významným a obsahově bohatým zdrojem je zdroj Intute, který zahrnuje více vědních oborů, psychologie je jen jeden z nich. Historie tohoto zdroje sahá do počátků služby World Wide Web, což dokumentuje obrázek z vyhledávacího rozhraní. V řadě posledním prezentovaným zástupcem typu rozcestník je LANIC, postihující rozlehlý latinskoamerický region. Obsahuje velké množství přehledně utříděných odkazů na španělsky a portugalsky mluvící země, na jejich organizace a další regionální informační zdroje. Psychologie má zvlášť vyčleněnou kategorii, považujeme tedy tento zdroj po zhodnocení jeho atributů za relevantní bránu nejen do jihoamerických zemí.

Všechny prezentované informační zdroje disponují přívětivým uživatelským rozhraním a až na malé výjimky, konkrétně u systému History and Theory Psychology, odkazy fungovaly.

Lze se domnívat, že předložené příklady zdrojů dokumentují dostatek informačních zdrojů v oboru psychologie. Otevřenou otázkou zůstává jejich využívání. Podle autorčiných informací nebyl proveden v Česku zásadní výzkum, který by postihoval informační chování konzumentů psychologických vědeckých informací. V roce 2007 srovnávala ve své rigorózní práci PAVLÍČKOVÁ [2007] informační potřeby odborníků v poradensko-psychologické praxi a studentů oboru psychologie. Výzkumem realizovaným mezi poradenskými odborníky potvrdila hypotézu, že v poradensko-psychologické praxi chybí přístup k elektronickým zdrojům odborných oborových informací a také povědomí o jejich existenci.¹ V druhé, samostatné části šetření mezi studenty psychologie bylo zjištěno, že v oblasti používání elektronických, a zejména databázových zdrojů informací se tito respondenti nesrovnatelně lépe orientují než odborníci z praxe a práce se zdroji jim působí pouze částečné obtíže. Autorka dále uvedla, že navzdory poměrně slibnému povědomí o existujících zdrojích a orientaci v nich však těchto zdrojů využívá stále relativně nízké procento zúčastněných studentů, přestože k nim mají na počítačových sítích univerzit přístup [KOTRLOVÁ, 2007b].

Jaké jsou tedy možnosti? Spolu s rozvojem služeb Webu 2.0 se rýsuje uplatnění dalších nástrojů, které mohou napomoci k většímu povědomí o existujících zdrojích

---

• 1 Do výzkumu byly zahrnuty též tradiční tištěné informační zdroje, které zde však vzhledem k zaměření této práce nejsou zmiňovány.

a jejich způsobu využívání. Např. Centrum pro informace a dokumentaci v psychologii (ZPID) zařadilo na YouTube několik interaktivních tutoriálů, v nichž jsou prezentovány rešeršní nástroje systému PSYINDEX. Přístup k nim vede také z jejich webových stránek, prostřednictvím služby YouTube však videa shlédne daleko více návštěvníků. Společnost EBSCO nabízí podobné prezentace o svých produktech. Stejně tak se začínají používat sociální sítě, jako např. Facebook, kde lze snadno vytvořit profil jakéhokoli objektu/subjektu a provázáním kontaktů sdílet a poskytovat informace.

Termín Web 2.0 již získal pro zainteresovanou veřejnost konkrétní obrysy a webové služby tzv. druhé generace se rozrůstají zvyšující se aktivitou uživatelů internetu. Prostředí World Wide Web stírá hranici mezi zábavou a prací, mezi domovem a zaměstnáním. Objem i množství informačních zdrojů narůstá a je zapotřebí si umět zvolit relevantní pramen, což se týká všech oborů a disciplín, nejen psychologie.

Seznam použité literatury

Americká psychologická asociace. 2009. *APA Databases : Classification Categories and Codes* [online]. New York : APA, c2009 [cit. 2009-01-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.apa.org/databases/training/classcodes.html>>.

Association for Computing Machinery. 2009. *Association for Computing Machinery* [online]. New York : ACM, c2009 [cit. 2009-03-02]. ACM History. Dostupné z WWW: <<http://www.acm.org/about/history>>.

BARTOŠEK, M. 2004. Digitální knihovny – teorie a praxe. *Národní knihovna – knihovnická revue*, 2004, roč. 15, č. 4, s. 233-254. Dostupné též na WWW:

<http://knihovna.nkp.cz/NKKR0404/0404233.html>.

BEDNÁŘ, V. 2006. Můžeme věřit Wikipedii? *Lupa : server o českém internetu* [online]. 30. 1. 2006 6:20. [cit. 2008-12-17]. Dostupný z WWW:

<http://www.lupa.cz/clanky/verit-wikipedii/>.

BRATKOVÁ, E. 2005. *K otázkám pojmu, třídění a typologie internetových a webovských informačních zdrojů* [online]. [cit. 2008-12-08]. Dostupné na WWW:

<http://eprints.rclis.org/archive/00003558/>.

BRATKOVÁ, Eva. 2008. Otevřený přístup a digitální knihovny v oblasti vědy a výzkumu (vybrané systémy) : Verze 1.0. In *Elektronické studijní texty*, c2009 [online].

Praha : Ústav informačních studií a knihovnictví. [cit. 2009-02-15]. Dostupné z WWW:<<http://texty.jinonice.cuni.cz/>>.

BORGMANN, Ch. L. 1999. What are digital libraries? : competing visions.

Information processing and management, 1999, vol. 35, no. 3, s. 227-243. Dostupný také z WWW: <<http://www.sciencedirect.com/>>. ISSN 1559-0682.

CELBOVÁ, L. 2004a. Elektronický dokument. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2004- [cit. 2009-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktd>>.

CELBOVÁ, L. 2004b. Elektronický časopis. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2004- [cit. 2009-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktd>>.

CELBOVÁ, L. 2004c. Elektronická kniha. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2004- [cit. 2009-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktd>>.

CELBOVÁ, L. 2004d. Předmětová brána. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2004- [cit. 2009-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktd>>.

Českomoravská psychologická společnost. 2003. *Akademický bulletin Akademie věd České republiky*. 2003, č. 5, s. 8-9. ISSN 0322-8010.

Českomoravská psychologická společnost. 2009. *Českomoravská psychologická společnost* [online]. Praha : Českomoravská psychologická společnost, c2009 [cit. 2009-03-10]. O nás. Dostupné z WWW: <<http://cmps.ecn.cz/?page=onas>>

EBSCO Publishing. 2009. *Psychology & Behavioral Sciences Collection*^{TM} [online]. [cit. 2009-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.ebscohost.com/thisTopic.php?topicID=127&marketID=1>>.

ERIC : Education Resources Information Center [online databáze]. 2003- . Lanham (MD, USA) : Education Resources Information Center, 2003- [cit. 2005-01-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.eric.ed.gov>>.

Elsevier. 2006. *Scirus Indexes Saarland University's PsyDok Repository* [online]. Amsterdam : Elsevier, June 27, 2006 [cit 2007-02-07]. Dostupné z WWW: <http://www.info.scirus.com/news/inthenews/archive_pr/2006/27_june_06.htm>.

FELIX, K. 2004. APA launches three new databases. *Computers in Libraries*, 2004, vol. 24, issue 8, s. 48. ISSN 1041-7915.

GREEN, Ch. D. (ed.). 2001-. *History & Theory of Psychology Eprint Archive* [online elektronický archiv]. Canada : York University, 2001- [cit. 2009-03-10]. Dostupné na WWW: <<http://htpprints.yorku.ca/>>.

GREEN, Ch. D. 2002. The Internet and Scholarly Publishing [online]. [Příspěvek na semináři The Internet and the History of Mental Health, Toronto, 2002-05-22], [cit. 2007-08-03]. Dostupné na WWW: <<http://www.yorku.ca/christo/papers/internet-CAMH.htm>>.

HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. 2000. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-X.

- HERB, U. 2008. PsyDok : electronic full-text archive for psychological documents. *GL7 : Seventh International Conference on Grey Literature, Nancy, Francie, 5. - 6. 12. 2005* [konferenční příspěvek] [online]. [Poslední změna 19. 11. 2008, 10:05]. [cit. 2009-01-12]. Dostupné na WWW: <<http://psydok.sulb.uni-saarland.de/volltexte/2006/574/>>
- HOSKOVEC, J.; NAKONEČNÝ, M.; SEDLÁKOVÁ, M. 2002. *Psychologie XX. století*. Praha : Karolinum. 2002. ISBN 80-246-0300-4.

Ikaros, redakce. 2009. Centrální knihovna lidstva může být kompletní už v roce 2033. *Ikaros* [online]. 2008, roč. 12, č. 12 [cit. 2009-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/5128>>. URN-NBN:cz-ik5128. ISSN 1212-5075.

Informační portál Jednotné informační brány (JIB). 2009. Informační zpravodaj Jednotné informační brány [online]. 2009, roč. VII. [cit. 2009-03-02]. Dostupný z WWW:<<http://info.jib.cz/informace-pro-uzivatele/zpravodaj-jib/>>.

JISC : Subject Portals Project Phase II. In *JISC Portals FAQ* (c2003). [cit. 2009-02-15]. Dostupný z WWW:< <http://www.portal.ac.uk/spp/>>.

Intute CCM Working Group. 2009b. *Intute : Social Sciences : Psychology : Editor profile(s)* [online]. c2009 [cit. 2009-01-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.intute.ac.uk/socialsciences/psychology/profile.html>>

JEDLIČKOVÁ, P. 1999. Elektronické publikování. *Ikaros* [online]. 1999, roč. 3, č. 3 [cit. 2008-12-22]. Dostupný na WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/314>>. URN-NBN:cz-ik314. ISSN 1212-5075.

KERN, H., et al. 1999. *Přehled psychologie*. Praha : Portál, 1999. 289 s. ISBN 80-7178-240-8.

KINDL, D. 2002. Elsevier – ideální propojení vydavatelské činnosti, informačních produktů a služeb v oblasti STM. *Národní knihovna knihovnická revue*, 2004, roč. 15, č. 2, s. 96-100.] [cit. 2009-01-12]. Dostupné z WWW: <<http://full.nkp.cz/nkkkr/Nkkkr0402/0402096.html#1p>>

KLING, R.; McKIM, G. 1999. Scholarly Communication and the Continuum of Electronic Publishing. *Journal of the American Society for Information Science*

[online]. 1999, 10, s. 890-906. [cit. 2008-12-15]. Dostupný na WWW:
<<http://arxiv.org/ftp/cs/papers/9903/9903015.pdf>>.

KOTRLOVÁ, J. 2005. *Informační zdroje v oboru psychologie : jejich získávání a využívání v České republice*. 2005. Praha, 2005-04-19. iii, 50 s., 23 s. příl. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí Peter Pálka.

KOTRLOVÁ J; SKOLKOVÁ, L. 2005. Kde hledat a nacházet odborné informace?
In SARMÁNY SCHULLER, I.; BRATSKÁ, M. (ed.). *Psychológia pre život alebo ako je potrebná metanoia : 23. psychologické dni : zborník príspevkov : Bratislava, 8. - 10. 9. 2005*. Dunajská Streda : Pelikán, 2005, s. 437 - 441.

KOTRLOVÁ, J. 2007a. *PsyDok – Repozitář úplných textů Virtuální knihovny psychologie* [Volltextserver der Virtuellen Fachbibliothek Psychologie] [Analýza digitální knihovny]. Praha, 2007. Práce na předmět Digitální knihovny. Ústav informačních studií a knihovnictví, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze.

KOTRLOVÁ, J. 2007b. *Plnotextové informační zdroje z oboru psychologie dostupné v prostředí WWW*. Praha, 2007. 64 s., 5 s. příl. ; CD-ROM. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce PhDr. Eva Bratková.

KUČEROVÁ, H. 2004a. Plný text. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2004- [cit. 2009-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktdd>>.

KUČEROVÁ, H. 2004b. Plnotextová text. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2004- [cit. 2009-03-15]. Dostupný z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktdd>>.

LANDRY, P. 2003. SWD/RSWK in der Schweizerischen Landesbibliothek. 5 Jahre Beschlagwortung und Zusammenarbeit. In *World Library and Information Congress : 69th IFLA General Conference and Council, 1-9 August 2003, Berlin* [online]. IFLA, 2003 [cit. 2007-02-04]. 9 s. Dostupné z WWW:
<http://www.ifla.org/IV/ifla69/papers/033g_trans-Landry.pdf>.

LASS, A. 2007. Zaměření CASLIN'08 : Znalostní technologie a budoucnost vyššího vzdělávání [online]. 2007-10-31 [cit. 2009-02-15]. Dostupné z WWW: <http://alx.upol.cz/caslin2008/topic_cz.html>.

MATUŠÍK, Z. 2003. Hybridní časopis. In Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy [online]. Praha : Knihovnický institut NK ČR, 2003- [cit. 2007-07-05]. Dostupné na WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktd>>.

NOSKA, M. 2009. Informační exploze žádá nová řešení a strategie. Computerworld [online]. 19. 01. 2009, [cit. 2009-02-12]. dostupné z WWW: <<http://computerworld.cz/analyzy-a-studie/informacni-exploze-zada-nova-reseni-a-strategie-3265>>.

NOVÁ, H. 2008-12-05. *Osobní komunikace*.

PAPÍK, R. 2001. Informační zdroje a služby v oboru psychologie, sociologie a politologie s důrazem na světové zdroje. *Ikaros* [online]. 2001, roč. 5, č. 1 [cit. 2009-01-12]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/1046>>.

PAVLÍČKOVÁ, J. 2007. *Role odborných informací ve studiu psychologie a poradensko-psychologické praxi*. Praha, 2007. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví.

POKORNÝ, J. 1999. Elektronické časopisy a jejich vliv na infrastrukturu vědeckých znalostí. *Ikaros* [online]. 1999, roč. 3, č. 8 [cit. 2008-12-08]. Dostupný na WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/1029>>. URN-NBN:cz-ik1029. ISSN 1212-5075.

PsyDok FAQ [online]. Saarbrücken (Německo) : Saarländische Universitäts- und Landesbibliothek, [cit. 2007-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://psydok.sulb.uni-saarland.de/doku/faq.php>>.

Psychology WIKI [WebSite] [online]. 2009. [cit. 2009-03-11]. [Administrátoři Stenstrom, D.; Iyer, R.]. Dostupné z WWW: <<http://psychology.wikia.com/>>.

RODNÝ, T. 1999. PsycLIT – informace na dlani. *Psychologie dnes*. 1999, roč. 5, č. 5, s. 25. ISSN 1211-5886.

SKLENÁK, V. a kol. 2001. *Data, informace, znalosti a internet*. Praha : C. H. Beck.

2001. ISBN 80-7179-409-0.

SKOLKOVÁ, L.; KOTRLOVÁ, J. 2007. Psychologie a elektronické informační zdroje. In Heller, D., SOBOTKOVÁ, I., MERTIN, V. (ed.). *Prožívání sebe a měnícího se světa : Psychologické dny 2006 : sborník z konference, 7. - 9. 9. 2006*. Praha, Univerzita Karlova, katedra psychologie ve spolupráci s Českomoravskou psychologickou společností, 2007, s. 437 - 441.

SKOLKOVÁ, L.; KOTRLOVÁ, J. 2007. *Digital libraries in Psychology*. [Poster na X. evropském kongresu psychologie v Praze, 3. - 6. 7. 2007.].

SOBOTKOVÁ, I. 2009-01-20. *Osobní komunikace*.

SOSIG: Social Science Information Gateway. 1996. *Ariadne* [online], March 22nd 1996 [cit. 2009-01-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.ariadne.ac.uk/issue2/sosig/>>

SULER, J. 1996-. *The Psychology of Cyberspace : [hypertext book]* [online]. 1996- [cit. 2009-01-15]. Dostupné na WWW: <<http://users.rider.edu/~suler/psycyber/psycyber.html>>.

SVOBODA, Martin. 2004. EDD / DDD? In *Terminologie* [online]. Praha : ČVUT, 2004-10-21, 13:29 [cit. 2007-08-01]. Dostupný z WWW: <terminologie@cvut.cz>.

ŠKODOVÁ, M. *Strategie archivace elektronických online zdrojů a politika jejich výběru do digitálního archivu (se zaměřením na český systém WebArchiv)*. Praha, 2005. 86 s., 16 s. příl. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví 2005. Vedoucí práce PhDr. Eva Bratková.

ŠMAHEL, D. 2003. *Psychologie a internet : děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha : Triton, 2003. ISBN 80-7254-360-1.

ŠTĚPANÍKOVÁ, I.; ČERMÁK, I. 1999. Vztah mezi kvalitativním a kvantitativním výzkumem: střet dvou paradigmat, nebo cesta ke spolupráci? In HELLER, D.; SEDLÁKOVÁ, M.; VODIČKOVÁ, L. (ed.). *Kvantitativní a kvalitativní výzkum v psychologii*. Praha : Psychologický ústav AVČR v Praze, 1999, s. 15-24. ISBN 80-86174-03-4.

ŠVEJDA, J. 2004. Analytický referát. In KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2004- [cit. 2009-01-30]. Dostupný z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktd>>.

TIETZE-NETOLITZKY, A. et al. 2003. Bankenpleiten? Datenbanken und Benutzernachfrage: Eine Umfrage in den geistes- und sozialwissenschaftlichen Teilbibliotheken der UB München. *Bibliotheksdienst*, 2003, Jg. 37, 3, s. 302-319. Dostupné též z <http://bibliotheksdienst.zlb.de/2003/03_03_04.pdf>.

Universität Stuttgart. 2006. *OPUS - Beschreibung und Grundsätze* [online]. Stuttgart : Universität Stuttgart, aktualizace 2006-02-23 [cit. 2007-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://elib.uni-stuttgart.de/opus/doku/about.php>>.

University of Warwick. 2009. *Repositories at Warwick* [online]. Warwick : University of Warwick, c2009. [cit. 01-02-2009]. Dostupné z WWW: <<http://www2.warwick.ac.uk/services/library/main/research/instrep/>>.

VÁGNEROVÁ, M. 2004. *Základy psychologie*. Praha : Univerzita Karlova, 2004. 349 s. ISBN 80-246-0841-3.

VÍTŮ, M. 2005. Hodnocení důvěryhodnosti informací - úloha informačních pracovníků? In *INFORUM 2005: 11. konference o profesionálních informačních zdrojích, Praha, 24. – 26.5. 2005* [online]. Praha: Albertina Icome Praha, 2005. [cit. 2008-12-15]. Dostupné z WWW: <http://www.inforum.cz/inforum2005/pdf/Vitu_Martin.pdf>.

Wolters Kluwer Health : Ovid Technologies. 2008. *PSYNDEXplus with TestFinder - Tests Database Guide* [online]. [cit. 2009-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.ovid.com/OSPguides/pskmdb.htm>>.

ZPID : Zentrum für Psychologische Information und Dokumentation Leibniz-Institut. 2009. *PsychSpider ZPID : Psychologie Suchmaschine* [online]. [cit. 2009-02-15]. Dostupné z WWW: <http://www.zpid.de/PsychSpider_info.php>.

ŽÍŽALA, M. 2007. Weblog jako novodobý elektronický informační zdroj. *Ikaros* [online]. 2007, roč. 11, č. 3 [cit. 2009-01-08]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/3979>>. URN-NBN:cz-ik3979. ISSN 1212-5075.

Seznam obrázků

<i>Obr. č. 1</i>	<i>Zobrazení článků v časopisu Cognitive Psychology, elektronická verze</i>	<i>24</i>
<i>Obr. č. 2</i>	<i>Výsledky vyhledávání v obsahu čísel časopisu Cognitive Psychology</i>	<i>27</i>
<i>Obr. č. 3</i>	<i>Vyhledávání podle kombinace oborů v ScienceDirect</i>	<i>27</i>
<i>Obr. č. 4</i>	<i>Hlavní stránka časopisu E-psychologie</i>	<i>28</i>
<i>Obr. č. 5</i>	<i>Ukázka administrativního rozhraní časopisu E-psychologie</i>	<i>30</i>
<i>Obr. č. 6</i>	<i>Výsledky hledání klíčového slova „rodina“ v časopise E-psychologie</i>	<i>31</i>
<i>Obr. č. 7</i>	<i>Statistiky přístupů časopisu E-psychologie v roce 2008</i>	<i>31</i>
<i>Obr. č. 8</i>	<i>Zobrazení způsobu třídění v repozitáři WRAP</i>	<i>33</i>
<i>Obr. č. 9</i>	<i>Zobrazení výsledků vyhledávání autora „Lindsay“ v systému WRAP</i>	<i>34</i>
<i>Obr. č. 10</i>	<i>Část hlavní stránky Elektronického archivu historie a teorie psychologie</i>	<i>40</i>
<i>Obr. č. 11</i>	<i>Jednoduché vyhledávání v systému HTP Prints</i>	<i>41</i>
<i>Obr. č. 12</i>	<i>Digitální archiv PEP : prohlížení obsahů knih</i>	<i>44</i>
<i>Obr. č. 13</i>	<i>Hlavní stránka systému CogPrints</i>	<i>46</i>
<i>Obr. č. 14</i>	<i>Úvodní stránka portálu ACM s přístupy do obou systémů</i>	<i>49</i>
<i>Obr. č. 15</i>	<i>Publikační historie v systému ACM Digital Library E. M. Clarka, Jr.</i>	<i>51</i>
<i>Obr. č. 16</i>	<i>Výsledek jednoduchého vyhledávání v Digitální knihovně ACM</i>	<i>52</i>
<i>Obr. č. 17</i>	<i>Hlavní stránka The ACM Online Guide to Computing Literature</i>	<i>53</i>
<i>Obr. č. 18</i>	<i>Archiv časopisu Human-Computer Interaction</i>	<i>55</i>
<i>Obr. č. 19</i>	<i>Prohlížení databáze ACM Guide to Computing Literature ACM podle předmětového hesla „Psychology“</i>	<i>56</i>
<i>Obr. č. 20</i>	<i>Rozhraní pokročilého vyhledávání v systému APA</i>	<i>60</i>
<i>Obr. č. 21</i>	<i>Vyhledávání podle jména autora „Matejcek“</i>	<i>61</i>
<i>Obr. č. 22</i>	<i>Možnosti zúžení dotazu</i>	<i>62</i>
<i>Obr. č. 23</i>	<i>Možnosti zúžení dotazu</i>	<i>62</i>
<i>Obr. č. 24</i>	<i>PsycARTICLES – seznam indexovaných časopisů</i>	<i>63</i>
<i>Obr. č. 25</i>	<i>Rozhraní pokročilého vyhledávání v systému ERIC</i>	<i>66</i>
<i>Obr. č. 26</i>	<i>Záznam časopisu v databázi ERIC</i>	<i>68</i>
<i>Obr. č. 27</i>	<i>Zobrazení rešeršní historie v databázi ERIC</i>	<i>68</i>
<i>Obr. č. 28</i>	<i>Rozhraní pro vyhledávání na webovském sídle ZPID</i>	<i>70</i>
<i>Obr. č. 29</i>	<i>Hlavní stránka Human Intelligence s novinkami v obsahu</i>	<i>75</i>
<i>Obr. č. 30</i>	<i>Zobrazení vyhledávání v obsahu The Psychology of Cyberspace a v dalších autorových publikacích</i>	<i>77</i>
<i>Obr. č. 31</i>	<i>Zobrazení jednoho z výsledků vyhledávání službou Google Books</i>	<i>78</i>
<i>Obr. č. 32</i>	<i>Hlavní stránka portálu psychologie anglické verze Wikipedie</i>	<i>79</i>
<i>Obr. č. 33</i>	<i>Webová stránka The Psychology Wiki</i>	<i>80</i>
<i>Obr. č. 34</i>	<i>Webová stránka PsychWiki</i>	<i>81</i>
<i>Obr. č. 35</i>	<i>Hlavní stránka blogu Jamieho Daviese</i>	<i>83</i>
<i>Obr. č. 36</i>	<i>Webové stránky prof. J. Hoskovce</i>	<i>84</i>
<i>Obr. č. 37</i>	<i>Blog prof. J. Křivohlavého</i>	<i>85</i>
<i>Obr. č. 38</i>	<i>Webové stránky prof. L. M. Woolfové</i>	<i>86</i>
<i>Obr. č. 39</i>	<i>Původní rozhraní pro vyhledávání v databázi SOSIG</i>	<i>88</i>
<i>Obr. č. 40</i>	<i>Zobrazení subkategorií v systému Intute : Social Science</i>	

<i>s počty indexovaných zdrojů .....</i>	90
Obr. č. 4 Zobrazené výsledky vyhledávání termínu HCI	
<i>v systému Intute : Social Science.....</i>	91
Obr. č. 42 WWW Virtuální knihovna: Psychologická virtuální knihovna.....	93
Obr. č. 43 Rozhraní pro rozšířené vyhledávání v systému LANIC.....	95

Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled typů dokumentů v systému PsyDok
Tabulka 2: Typy dokumentů v systému HTP Eprint Archive
Tabulka 3: Typy dokumentů v systému CogPrints
Tabulka 4: Hlavní předmětové kategorie v systému CogPrints
Tabulka 5: Metadata záznamu v databázi PsycINFO
Tabulka 6: Část klasifikačního schématu PsycINFO
Tabulka 7: Typy dokumentů v systému ERIC
Tabulka 8: Základní kategorie v sekci Psychologie v systému Intute
Tabulka 9: Základní kategorie v sekci Psychologie v systému Intute : Sociální vědy

Seznam příloh

Příloha 1: Obsah časopisu Cognitive Psychology v databázi ScienceDirect
Příloha 2: Úplný záznam v systému PsyDok
Příloha 3: Pokročilé vyhledávání v systému PEP Archive
Příloha 4: Podrobná typologie dokumentu v PsycINFO
Příloha 5: PSYNDEX: Přehled typologie dokumentu
Příloha 6: Interaktivní mapa systému Human Intelligence

Příloha 1: Obsah časopisu Cognitive Psychology v databázi ScienceDirect

Home Browse My Settings Alerts Help

Quick Search All fields Author search tips Journal/book title This Journal/Book-- Volume Issue Page Clear Go

Cognitive Psychology
Copyright © 2009 Elsevier Inc. All rights reserved.
Sample Issue Online | About this Journal | Submit your Article | Shortcut link to this Title
Alert me about new Volumes / Issues
Add to Favorites

Font Size: + -

Volume 58, Issue 2, Pages 137-272 (March 2009) Previous vol/iss Next vol/iss Add to my Quick Links articles 1 - 6

Full-text available Abstract only

Articles in Press

Volume 58 (2009)

- Volume 58, Issue 2 pp. 137-272 (March 2009)
- Volume 58, Issue 1 pp. 1-136 (February 2009)
- Volume 57 (2008)
- Volume 56 (2008)
- Volume 55 (2007)
- Volume 54 (2007)
- Volume 53 (2006)
- Volume 52 (2006)
- Volume 51 (2005)
- Volume 50 (2005)
- Volume 49 (2004)

Email Articles Open All Previews

Editorial Board

1. **Page OFC**
Preview Purchase PDF (35 k) | Related Articles

2. **Recognition of natural scenes from global properties: Seeing the forest without representing the trees**
Pages 137-176
Michelle R. Greene, Aude Oliva
Preview Purchase PDF (2508 k) | Related Articles

3. **Evidence for an explanation advantage in naive biological reasoning**
Pages 177-194
Cristine H. Legare, Henry M. Wellman, Susan A. Gelman
Preview Purchase PDF (272 k) | Related Articles

ELSEVIER
Customized Article Reprints

Příloha 2: Úplný záznam v systému PsyDok

Bitte beziehen Sie sich beim Zitieren dieses Dokumentes immer auf folgende
URN: urn:nbn:de:bsz:291-psydok-16010
URL: <http://psydok.sulb.uni-saarland.de/volltexte/2008/1601/>

Doepke, Matthias ; Tertilt, Michèle

Women's Liberation: What's in it for Men?

pdf-Format:

Kurzfassung in Englisch

The nineteenth century witnessed dramatic improvements in the legal rights of married women. Given that these changes took place long before women gained the right to vote, they amounted to a voluntary renouncement of power by men. In this paper, we investigate men's incentives for sharing power with women. In our model, women's legal rights set the marital bargaining power of husbands and wives. We show that men face a tradeoff between the rights they want for their own wives (namely none) and the rights of other women in the economy. Men prefer other men's wives to have rights because men care about their own daughters and because an expansion of women's rights increases educational investments in children. We show that men may agree to relinquish some of their power once technological change increases the importance of human capital. We corroborate our argument with historical evidence on the expansion of women's rights in England and the United States.

SWD-Schlagwörter: Frauenemanzipation , Wirtschaftswachstum , Erziehung
Freie Schlagwörter (Deutsch): Frauenrechte
Freie Schlagwörter (Englisch): women's rights , political economy , human capital , return to education , economic growth
Institut: Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit/ Institute for the Study of Labor
DDC-Sachgruppe: Psychologie
Dokumentart: Report (Bericht)
Schriftenreihe: Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit/ Institute for the Study of Labor: IZA Discussion Paper Series
Bandnummer: 3421
Quelle: IZA Discussion Paper Series No. 3421
Sprache: Englisch
Erstellungsjahr: 2008
Publikationsdatum: 02.06.2008
Lizenz: Veröffentlichungsvertrag für Publikationen ohne Print on Demand

Příloha 3: Pokročilé vyhledávání v systému PEP Archive

Journals Books Author **Search**

Search Criteria

Author: ⓘ

Title: ⓘ

Year: Anytime Year and Year ⓘ

Source: All Sources ⓘ

Type: All Types ⓘ

Sort: Author

Search for Words or Phrases in Context (Use Quotes for Phrases): ⓘ

Article
  Para
  Quote
  Dream
  Dialog
  Reference

Or
  And
  Not

Welcome to PEP-WEB and the PEP Psychoanalytic Literature Search!

Announcing the PEP Archive 1 Version 8 (1871-2006) release! We've added the *Journal of Analytical Psychology*, the *Italian Psychoanalytic Annual*, and the *International Journal of Psychoanalytic Self Psychology*. And FULL TEXT of the current premiere journal set will be extended to include 2006 for all PEP Archive subscribers.

The PEP Archive 1 Version 8 (1871-2006) contains the complete FULL TEXT of 29 premier journals in psychoanalysis, 56 classic psychoanalytic books, and all 24 volumes of *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud*. The articles span 120 publication years and contain the full text of articles whose source ranges from 1871 though 2006. There are over 59,000 articles (with over 200 million words) and 6,478 figures and illustrations that originally resided on more than 1100 volumes with a total of over 480,000 printed pages. In hard copy, the Archive represents a stack of paper more than 157 feet high and weighing over two tons.

Click on the *Journals* or *Books* Tab on the left for a full list of the PEP-Web content.

Publication Type	Book
	Authored Book
	Edited Book
	Journal
	Peer-Reviewed Journal
	Non-Peer-Reviewed Journal (Display Only)
	Peer-Reviewed Status-Unknown (Display Only)
	Dissertation Abstract
	Electronic Collection
	Encyclopedia
Book Type	Conference Proceedings
	Handbook / Manual
	Reference Guide
	Textbook / Study Guide
Document Type	Abstract Collection
	Bibliography
	Chapter, Original
	Chapter, Reprinted
	Column / Opinion
	Comment / Reply
	Editorial
	Encyclopedia Entry
	Erratum / Correction
	Journal Article, Original
	Journal Article, Reprint
	Letter
	Obituary
	Publication Information
	Review

Příloha 5: PSYINDEX: Přehled typologie dokumentu

- (1) Formelle Testverfahren
  - (11) Publierte Verfahren
  - (12) Vergriffene Verfahren
  - (13) Teilpublierte Verfahren
- (2) Informelle Testverfahren
  - (21) Buecher und Herausgeberwerke
  - (22) Zeitschriftenartikel
  - (23) Forschungsbericht
  - (24) Institutsveroeffentlichungen
  - (25) Kongressberichte
  - (26) Dissertation
  - (27) Diplomarbeit
  - (28) Unveroeffentliches Manuskript
  - (29) Sonstige informelle Materialien
- (3) Nicht veroeffentlichte Testverfahren
- (4) Sonstige
  - (41) Computerprogramme
  - (42) Apparate
  - (43) Sonstige Materialien
  - (44) Lehr- und Trainingsmaterialien
  - (45) Web-Dokument
  - (46) Online-Test
- (90) Test
- (91) Published Test
  - (911) Test in Print
  - (912) Test out of Print
  - (913) Separately Published Test Materials
- (92) Unpublished Test
  - (921) Unpublished Paper
  - (922) Other Publication
  - (923) Confidential Test
- (93) Apparatus
- (94) Electronic Resources
  - (941) Computer Program
  - (942) Online Test
  - (943) Other Web Materials
- (99) Other Test Materials

Human Intelligence

historical influences
current controversies
teaching resources

[Home](#)

[Biographical Profiles](#)

[Hot Topics](#)

[Related Course Syllabi](#)

[Additional Information](#)

[Q&A](#)

[Interactive Map](#) | [Alphabetical Index](#) | [Time Period Index](#)

[Interactive Map](#)

[Alphabetical Index](#)

[Time Period Index](#)

[Hot Topics](#)

[Map - PDF](#)

[How to Cite this Site](#)

[Make a Contribution](#)

[References](#)

[Contributors](#)

[Comments](#)

Interactive Map

* [Spanish Version](#)

History of Influences in the Development of Intelligence Theory &

Student/Asst. of Influenced by →

Historical Foundations up to 1690

Modern Foundations up to 1869

The Great Schools up to 1901

The Great Schools Influence up to 1937

Contemporary Explorations up to 1969

Current Efforts up to presentday

